

PORVOON PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PÄIVITYS 2023

AINEKOHTAISET TAULUKOT, VUOSILUOKAT 3–6

Sisällys

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS.....	5
Suomen kieli ja kirjallisuus.....	5
VUOSILUOKKA 3	6
VUOSILUOKKA 4	11
VUOSILUOKKA 5	14
VUOSILUOKKA 6	19
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus	26
VUOSILUOKKA 3	27
VUOSILUOKKA 4	31
VUOSILUOKKA 5	36
VUOSILUOKKA 6	41
TOINEN KOTIMAINEN KIELI	48
Ruotsin kieli, A-oppimäärä.....	48
VUOSILUOKKA 4	50
VUOSILUOKKA 5	53
VUOSILUOKKA 6	56
VIERAS KIELI	61
Englanti, A-oppimäärä	61
VUOSILUOKKA 3	63
VUOSILUOKKA 4	67
VUOSILUOKKA 5	72
VUOSILUOKKA 6	76
Muu vieras kieli, A-oppimäärä.....	83
VUOSILUOKKA 3	84
VUOSILUOKKA 4	87
VUOSILUOKKA 5	90

VUOSILUOKKA 6	94
MATEMATIIKKA.....	100
VUOSILUOKKA 3	102
VUOSILUOKKA 4	105
VUOSILUOKKA 5	109
VUOSILUOKKA 6	113
YMPÄRISTÖOPPI	118
VUOSILUOKKA 3	120
VUOSILUOKKA 4	123
VUOSILUOKKA 5	127
VUOSILUOKKA 6	130
USKONTO	135
VUOSILUOKKA 3	137
VUOSILUOKKA 4	140
VUOSILUOKKA 5	143
VUOSILUOKKA 6	146
ELÄMÄNKATSOMUSTIETO	149
VUOSILUOKKA 3	151
VUOSILUOKKA 4	154
VUOSILUOKKA 5	158
VUOSILUOKKA 6	162
HISTORIA.....	167
VUOSILUOKKA 5	168
VUOSILUOKKA 6	171
YHTEISKUNTAOPPI	174
VUOSILUOKKA 4	176
VUOSILUOKKA 5	180

MUSIIKKI	183
VUOSILUOKKA 3	185
VUOSILUOKKA 4	188
VUOSILUOKKA 5	191
VUOSILUOKKA 6	194
KUVATAIDE	198
VUOSILUOKKA 3	199
VUOSILUOKKA 4	202
VUOSILUOKKA 5	206
VUOSILUOKKA 6	210
KÄSITYÖ	213
VUOSILUOKKA 3	215
VUOSILUOKKA 4	219
VUOSILUOKKA 5	224
VUOSILUOKKA 6	229
LIIKUNTA	231
VUOSILUOKKA 3	232
VUOSILUOKKA 4	236
VUOSILUOKKA 5	240
VUOSILUOKKA 6	244

Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärien eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää äidinkielen ja kirjallisuuden valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Suomen kieli ja kirjallisuus

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tie- toiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon. Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä (S1)	Oppilas vahvistaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä taitoaan ilmaista mielipiteensä.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa (S1)	Oppilas oppii huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia ryhmäviestintätilanteissa ja ottaa mukaan muut ryhmän jäsenet huomioon.	Ryhmäviestinnän taidot	
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla (S1)	Oppilas oppii käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimedialaisissa vuorovaikutustilanteissa (S1)	Oppilas oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan.	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin	Oppilas sujuvoittaa lukemistaan ja oppii käyttämään tekstin ymmärtämisen	Lukutaidon kehittyminen	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan (S2)	strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan.		arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidin kielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat. Arviointiasteikko 3. luokka Tavoitteet on saavutettu 1) kiitettävästi: Oppilaalla on erinomaiset tiedot ja taidot ja hän osaa soveltaa ja yhdistää niitä luovasti uusissa tilanteissa. 2) hyvin: Oppilaalla on hyvät perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä itsenäisesti 3) melko hyvin: Oppilaalla on melko hyvät perustiedot ja -taidot. 4) osittain: Oppilas harjoittelee perustietoja ja -taitoja. Hän tarvitsee tukea ja apua. 5) Tavoitteet saavuttamatta: Oppilas ei ole saavuttanut oppimiselle asetettuja tavoitteita.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan (S2)	Oppilas kehittää monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentaa sana- ja käsitevarantoaan.	Tekstien erittely ja ymmärtäminen	
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin (S2)	Oppilas oppii hankkimaan tietoa, käyttämään monipuolisia tiedonlähteitä ja arvioimaan tiedon luotettavuutta.	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhankinnan tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä (S2)	Oppilas kehittää kirjallisuudentuntemustaan ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta sekä media- ja muita tekstejä kohtaan sekä oppii jakamaan lukukokemuksiaan myös monimediaisissa ympäristöissä.	Lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana (S3)	Oppilas oppii ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistaa myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana.	Kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden ilmaiseminen sekä tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielen- tämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksin- kertaisten kantaa ottavien tekstien tuot- tamista, myös monimediaisissa ympäris- töissä (S3)	Oppilas oppii tuottamaan kertovia, ku- vaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä.	Tekstilajien hallinta	
T11 ohjata oppilasta edistämään käsin- kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoi- tumista ja vahvistamaan kirjoitetun kie- len ja tekstien rakenteiden ja oikeinkir- joituksen hallintaa (S3)	Oppilas sujuvoittaa käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja sekä vahvistaa kirjoite- tun kielen ja tekstien rakenteiden ja oi- keinkirjoituksen hallintaa.	Kirjoitustaidon kehittyminen ja kirjoite- tun kielen hallinta	
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdolli- suuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja teki- jänoikeuksia kunnioittaen (S3)	Oppilas kehittää tekstin tuottamisen prosessejaan ja taitoaan tuottaa tekstiä yhdessä, arvioida omia ja muiden teks- tejä ja ottaa vastaan palautetta omista teksteistä. Hän oppii toimimaan eetti- sesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoi- keuksia kunnioittaen.	Tekstin tuottamisen prosessin hallinta ja eettinen viestintä	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kieli- tietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variant- teja ja harjaannuttaa käyttämään käsit- teitä, joiden avulla kielestä ja sen raken- teista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia (S4)	Oppilas oppii vahvistamaan kielitietoi- suuttaan, tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja sekä käyttä- mään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan. Hän oppii ym- märtämään kielellisten valintojen vaiku- tuksia.	Kielen tarkastelun kehittyminen	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön (S4)	Oppilas laajentaa tekstivalikoimaansa ja lukee lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä oppii käyttämään kirjastoa.	Kirjallisuuden tuntemus ja tekstivalikoiman laajentaminen	
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen (S4)	Oppilas oppii kehittämään omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiään, arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä käyttämään mediaa ja kulttuuripalveluja.	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	

Sisällöt:

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- harjoitellaan omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista sekä toisten kuuntelemista
- harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa
- hyödynnetään draamaa monipuolisesti

S2 Tekstien tulkitseminen

- harjoitellaan sujuvaa lukemista ja luetunymmärtämistä
- tutustutaan monipuolisesti erilaisiin teksteihin
- rikastetaan ja kasvatetaan sanavarantoa

S3 Tekstin tuottaminen

- harjoitellaan tuottamaan omia ajatuksia ja mielipiteitä ilmaisevia tekstejä
- harjoitellaan kirjoittamaan tietoa välittävää tekstiä
- kehitetään käsin kirjoittamisen taitoa ja harjoitellaan näppäintaitoja
- harjoitellaan oikeinkirjoitusta: virke, yhdyssanat, yleisnimet ja erisnimet, vuoropuhelu, otsikointi

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- opetellaan ymmärtämään kielen rakenteita ja niitä kuvaavia käsitteitä: sanojen luokittelu muodon ja merkityksen perusteella, sanaluokista substantiivit, verbit ja adjektiivit, äänteet: vokaalit, konsonantit, äng-äänne, diftongi
- harjoitellaan käyttämään kieltä vaihtelevasti eri tilanteissa
- tutustaan monipuolisesti kauno- ja tietokirjallisuuteen
- oppilasta johdatellaan lukuharrastuksen pariin
- opetellaan käyttämään kirjastoa

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tie- toiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon. Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä (S1)	Oppilas vahvistaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä taitoaan ilmaista mielipiteensä.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla (S1)	Oppilas oppii käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan (S2)	Oppilas sujuvoittaa lukemistaan ja oppii käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan.	Lukutaidon kehittyminen	
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimedialaisissa ympäristöissä (S2)	Oppilas kehittää kirjallisuudentuntemustaan ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta sekä media- ja muita tekstejä kohtaan sekä oppii jakamaan lukukokemuksiaan myös monimedialaisissa ympäristöissä.	Lapsille ja nuorille tarkoitettun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	
Tekstien tuottaminen			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana (S3)	Oppilas oppii ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistaa myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana.	Kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden ilmaiseminen sekä tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työkentelyprosessit ja oppimisstrategiat.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa (S3)	Oppilas sujuvoittaa käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja sekä vahvistaa kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa.	Kirjoitustaidon kehittyminen ja kirjoitetun kielen hallinta	Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia (S4)	Oppilas oppii vahvistamaan kielitietoisuuttaan, tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja sekä käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan. Hän oppii ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia.	Kielen tarkastelun kehittyminen	
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön (S4)	Oppilas laajentaa tekstivalikoimaansa ja lukee lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä oppii käyttämään kirjastoa.	Kirjallisuuden tuntemus ja tekstivalikoiman laajentaminen	
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja	Oppilas oppii kehittämään omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiään,	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen (S4)	arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä käyttämään mediaa ja kulttuuripalveluja.		oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

Sisällöt:

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- harjoitellaan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- harjoitellaan palautteen saamista ja antamista
- toteutetaan vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen kehittymistä edistäviä projekteja

S2 Tekstien tulkitseminen

- kehitetään sujuvaa lukemista ja harjoitellaan luetunymmärtämisen strategioita
- rikastetaan ja kasvatetaan sanavarantoa
- harjoitellaan jakamaan myönteisiä lukukokemuksia
- tutustutaan erilaisiin teksteihin ja medioihin

S3 Tekstin tuottaminen

- kehitetään tuottamaan omia ajatuksia ja mielipiteitä ilmaisevia tekstejä
- kehitetään käsin kirjoittamisen taitoa ja harjoitellaan näppäintaitoja
- harjoitellaan oikeinkirjoitusta: yhdyssanat, yhdysmerkki, luettelo, lyhenteet, prosessikirjoittaminen

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- opetellaan ymmärtämään kielen rakenteita ja niitä kuvaavia käsitteitä: sanojen luokittelu merkityksen ja muodon perusteella, kaikki sanaluokat, tunnistetaan päälause ja sivulause
- harjoitellaan käyttämään kieltä vaihtelevasti ja tilanteeseen sopivasti
- laajennetaan kirjallisuuden tuntemusta ja luettavien tekstien valikoimaa
- ohjataan lukuharrastuksen pariin
- käytetään kirjaston palveluita monipuolisesti

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tie- toiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon. Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä (S1)	Oppilas vahvistaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä taitoaan ilmaista mielipiteensä.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa (S1)	Oppilas oppii huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia ryhmäviestintätilanteissa ja ottaa mukaan muut ryhmän jäsenet huomioon.	Ryhmäviestinnän taidot	
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla (S1)	Oppilas oppii käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimedialaisissa vuorovaikutustilanteissa (S1)	Oppilas oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan.	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin	Oppilas sujuvoittaa lukemistaan ja oppii käyttämään tekstin ymmärtämisen	Lukutaidon kehittyminen	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan (S2)	strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan.		arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidin kielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat. Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan (S2)	Oppilas kehittää monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentaa sana- ja käsitevarantoaan.	Tekstien erittely ja ymmärtäminen	
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin (S2)	Oppilas oppii hankkimaan tietoa, käyttämään monipuolisia tiedonlähteitä ja arvioimaan tiedon luotettavuutta.	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimedialaisissa ympäristöissä (S2)	Oppilas kehittää kirjallisuudentuntemustaan ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta sekä media- ja muita tekstejä kohtaan sekä oppii jakamaan lukukokemuksiaan myös monimedialaisissa ympäristöissä.	Lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana (S3)	Oppilas oppii ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistaa myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana.	Kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden ilmaiseminen sekä tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielen- tämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksin- kertaisten kantaa ottavien tekstien tuot- tamista, myös monimediaisissa ympäris- töissä (S3)	Oppilas oppii tuottamaan kertovia, ku- vaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä.	Tekstilajien hallinta	5 Oppilaalla on puutteelliset perustie- dot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimista- voitteita.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsin- kirjoittamisen ja näppäintaitojen suju- voitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikein- kirjoituksen hallintaa (S3)	Oppilas sujuvoittaa käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja sekä vahvistaa kirjoite- tun kielen ja tekstien rakenteiden ja oi- keinkirjoituksen hallintaa.	Kirjoitustaidon kehittyminen ja kirjoite- tun kielen hallinta	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kieli- tietoisuuttaan, innostaa häntä tutki- maan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmär- tämään kielellisten valintojen vaikutuk- sia (S4)	Oppilas oppii vahvistamaan kielitietoi- suuttaan, tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja sekä käyttä- mään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan. Hän oppii ym- märtämään kielellisten valintojen vaiku- tuksia.	Kielen tarkastelun kehittyminen	
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelä- mysten jakamiseen ja kirjaston aktiivi- seen käyttöön (S4)	Oppilas laajentaa tekstivalikoimaansa ja lukee lapsille ja nuorille suunnattua kir- jallisuutta sekä oppii käyttämään kirjas- toa.	Kirjallisuuden tuntemus ja tekstivalikoi- man laajentaminen	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen (S4)	Oppilas oppii kehittämään omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiään, arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä käyttämään mediaa ja kulttuuripalveluja.	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	

Sisällöt:

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- kehitetään vuorovaikutustaitoja erilaisissa tilanteissa
- kehitetään taitoa ilmaista mielipide perustellusti
- harjoitellaan toimimista ryhmäviestintätilanteissa ja muiden huomioimista
- harjoitellaan valmistamaan ja pitämään puhe-esityksiä

S2 Tekstien tulkitseminen

- harjoitellaan käyttämään luetunymmärtämisen strategioita monipuolisesti
- harjoitellaan arvioimaan omaa lukutaitoa ja kehittämään sitä
- harjoitellaan tiedonhakua ja tiedon luotettavuuden arviointia
- luetaan erilaisia tekstejä monipuolisesti

S3 Tekstin tuottaminen

- kirjoitetaan monipuolisia tekstejä
- kehitetään oikeinkirjoitusta: vuorosanat lainausmerkeillä, prosessikirjoittaminen ja siitä palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- harjoitellaan arvioimaan omia tekstintuottamisen taitoja ja kehittämään niitä

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- opetellaan ymmärtämään kielen rakenteita ja niitä kuvaavia käsitteitä: verbien persoonamuodot ja aikamuodot, tunnistetaan tekstistä lauseen pääjäsenet, alistus- ja rinnastuskonjunktiot
- opetellaan jakamaan omia lukukokemuksia
- laajennetaan kirjallisuuden tuntemusta ja luettavien tekstien valikoimaa myös yhdessä kaupunginkirjaston kanssa

- vahvistetaan omaa kulttuurista identiteettiä
- vahvistetaan kielitietoisuutta
- kehitetään kulttuurien tuntemusta

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen						
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä (S1)	Oppilas vahvistaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä taitoaan ilmaista mielipiteensä.	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa toimia itselleen tutuissa ja epämuodollisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa ilmaista ajatuksiaan vastamalla esitettyihin kysymyksiin.	Oppilas osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa ilmaista ajatuksiaan ja mielipiteitään.	Oppilas osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa ilmaista ajatuksiaan ja mielipiteitään sekä esittää mielipiteelleen joitakin perusteluja.	Oppilas osaa toimia rakentavasti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa ilmaista mielipiteitään ja perustella niitä tilanteeseen sopivalla tavalla.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioidaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa (S1)	Oppilas oppii huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia ryhmäviestintätilanteissa ja ottaa huomioon muut ryhmän jäsenet huomioon.	Ryhmäviestinnän taidot	Oppilas osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun asiallisesti.	Oppilas osaa käyttää erilaisia kielellisiä keinoja osallistuessaan keskusteluun ryhmätilanteessa. Oppilas osaa mukauttaa viestintäänsä jonkin verran tilanteeseen sopivaksi.	Oppilas osaa hyödyntää kielellisten keinojen lisäksi äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktin taitoja erilaisissa ryhmätilanteissa. Oppilas osaa mukauttaa viestintäänsä ryhmätilanteeseen sopivaksi ja ottaa muut osallistujat huomioon.	Oppilas osaa mukauttaa kielellisiä ja viestinnällisiä keinojaan tilanteeseen sopivalla tavalla. Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmässä ja ottaa muiden näkemykset huomioon keskustellessaan.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti	Oppilas oppii käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti	Esiintymisen taidot	Oppilas osaa pitää lyhyen ja yksinkertaisen puheesityksen konkreettisesti, itselleen	Oppilas osaa pitää lyhyen valmistellun puheesityksen itselleen tutusta aiheesta.	Oppilas osaa pitää lyhyen valmistellun puheesityksen.	Oppilas osaa pitää valmistellun puheesityksen.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla (S1)	erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.		tutusta aiheesta apukysymysten avulla. Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	Oppilas osaa käyttää joitakin kokonaisilmaisun keinoja esiintyessään.	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja esiintyessään.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti kokonaisilmaisun keinoja esiintyessään.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa (S1)	Oppilas oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämiskohteita.	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	Oppilas osaa kuvata itseään viestijänä ja nimetä muutaman vahvuutensa ja kehittämiskohteen.	Oppilas osaa kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan viestijänä. Oppilas osaa ottaa vastaan palautetta ja antaa niukkaa palautetta.	Oppilas osaa arvioida omia viestintätaitojaan. Oppilas osaa ottaa vastaan ja hyödyntää palautetta omasta toiminnastaan sekä antaa monipuolista palautetta.
Tekstien tulkitseminen						
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan (S2)	Oppilas sujuvoittaa lukemistaan ja oppii käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan.	Lukutaidon kehittyminen	Oppilas osaa lukea rakenteeltaan ja kieleltään yksinkertaisia tekstejä hitaasti. Oppilas osaa ohjatusti käyttää jotakin yksinkertaista tekstiymmärtämisen perustrategiaa. Oppilas osaa nimetä jonkin yksittäisen	Oppilas osaa lukea rakenteeltaan ja kieleltään yksinkertaisia tekstejä melko sujuvasti. Oppilas osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstiymmärtämisen perustrategiaa. Oppilas osaa tarkkailla omaa	Oppilas osaa lukea ikätasolleen sopivia tekstejä sujuvasti. Oppilas osaa käyttää tavallisimpia tekstiymmärtämisen perustrategioita. Oppilas osaa tarkkailla ja arvioida itseään lukijana.	Oppilas osaa lukea monenlaisia ikätasolleen sopivia tekstejä sujuvasti. Oppilas osaa käyttää tekstiymmärtämisen perustrategioita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
			kehittämiskohteensa lukijana.	lukemistaan ja kuvata itseään lukijana.		
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan (S2)	Oppilas kehittää monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentaa sana- ja käsitevarantoaan.	Tekstien erittely ja ymmärtäminen	Oppilas osaa selostaa jotakin tekstin sisällöstä apukysymysten avulla. Oppilas osaa tunnistaa teksteistä itselleen uusia sanoja ja käsitteitä. Oppilas osaa tunnistaa ohjatusti joitakin yksinkertaisille tekstilajeille tyypillisiä piirteitä.	Oppilas osaa erottaa tekstin pääasioita ja nimetä ohjatusti tekstin jonkin tavoitteen. Oppilas osaa ohjatusti päätellä itselleen uusien sanojen ja käsitteiden merkityksiä. Oppilas osaa tehdä ohjatusti havaintoja kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien joistakin kielellisistä ja visuaalisista piirteistä.	Oppilas osaa ohjatusti tehdä havaintoja tekstin rakentamista merkityksistä ja pohtia sen tavoitteita. Oppilas osaa päätellä itselleen uusien sanojen ja käsitteiden merkityksiä. Oppilas osaa kuvata ohjatusti tavallisimpien kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien keskeisiä kielellisiä, visuaalisia ja tekstuaalisia piirteitä.	Oppilas osaa tehdä havaintoja tekstin rakentamista merkityksistä ja pohtia sen tavoitteita.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin (S2)	Oppilas oppii hankkimaan tietoa, käyttämään monipuolisia tiedonlähteitä ja arvioimaan tiedon luotettavuutta.	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa etsiä ohjatusti yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.	Oppilas osaa käyttää lähteenä eri tekstityypistöjä sekä hakea ohjatusti tietoa niistä. Oppilas osaa ohjatusti tehdä havaintoja	Oppilas osaa käyttää erilaisia lähteitä sekä hakea tietoa niistä. Oppilas osaa nimetä joitakin lähteiden luotettavuuteen liittyviä piirteitä.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti erilaisia lähteitä.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut oppi- misen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 9
				käyttämiensä lähteiden luotettavuudesta.		
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä (S2)	Oppilas kehittää kirjallisuudentuntemustaan ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta sekä media- ja muita tekstejä kohtaan sekä oppii jakamaan lukukokemuksiaan myös monimediaisissa ympäristöissä.	Lapsille ja nuorille tarkoitettun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas osaa ohjatusti selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen. Oppilas osaa apukysymysten avulla kertoa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksistaan.	Oppilas osaa kuvailla fiktiivisten tekstien piirteitä käyttämällä käsitteitä juoni ja henkilö. Oppilas osaa kuvata pintapuolisesti luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan.	Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä käyttämällä käsitteitä juoni, henkilö, kertoja sekä tapahtumapaikka ja -aika. Oppilas osaa kuvata luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan.	Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä käyttämällä tarkoituksenmukaisia käsitteitä. Oppilas osaa kuvata monipuolisesti ja pohdita luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen						
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana (S3)	Oppilas oppii ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistaa myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana.	Kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden ilmaiseminen sekä tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen	Oppilas osaa tuottaa mallien tai apukysymysten avulla tekstejä, joissa hän ilmaisee ajatuksiaan, kokemuksiaan tai mielipiteitään. Oppilas osaa ohjatusti nimetä jonkin yksittäisen	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa tekstejä, joissa hän ilmaisee kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ymmärrettävästi. Oppilas osaa kuvata itseään tekstin tuottajana ja nimetä jonkin	Oppilas osaa tuottaa ajatuksiaan, kokemuksiaan ja mielipiteitään ilmaisevia tekstejä. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	Oppilas osaa tuottaa monipuolisesti ja sujuvasti kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ilmaisevia tekstejä. Oppilas osaa arvioida realistisesti itseään tekstin tuottajana.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
			kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.	vahvuuden ja kehittämiskohteen.		
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielen- tämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä (S3)	Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä.	Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa tuottaa mallien tai apukysymysten avulla yksinkertaisia kertovia tekstejä itselleen tuista aiheista.	Oppilas osaa tuottaa ohjatusti kertovia, kuvaavia ja ohjaavia tekstejä sekä käyttää joitakin niille tyypillisiä ilmaisutapoja.	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja yksinkertaisille kantaa ottaville teksteille tyypillisiä ilmaisutapoja.	Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja yksinkertaisille kantaa ottaville teksteille tyypillisiä ilmaisutapoja.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvuutta ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa (S3)	Oppilas sujuvoittaa käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja sekä vahvistaa kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa.	Kirjoitustaidon kehittyminen ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas osaa kirjoittaa käsin sekä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen lyhyitä yhtenäisiä tekstejä, joista saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä käyttää satunnaisesti virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä. Ilmaisussa on paljon puheenvaraisuutta.	Oppilas osaa kirjoittaa tekstejä melko sujuvasti sekä käsin kirjoittaen että tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa ohjatusti otsikoida tekstinsä, muotoilla virkkeitä ja käyttää muutamia erilaisia lauserakenteita sekä noudattaa joitakin kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.	Oppilas osaa kirjoittaa tekstejä sujuvasti sekä käsin että tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa ohjatusti otsikoida ja jaksottaa tekstinsä sekä hallitsee keskeiset kirjoitetun yleiskielen käytänteet.	Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin sekä tuottaa tekstiä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa otsikoida ja jaksottaa tekstinsä tarkoituksenmukaisella tavalla ja hallitsee kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut oppi- misen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 9
T12 kannustaa oppi- lasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia teks- tejä, tarjota mahdolli- suuksia tekstien tuot- tamiseen yhdessä, ra- kentavan palautteen antamiseen ja saami- seen, ohjata otta- maan huomioon teks- tin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen (S3)	Oppilas kehittää teks- tin tuottamisen pro- sessejaan ja taitoaan tuottaa tekstiä yh- dessä, arvioida omia ja muiden tekstejä ja ottaa vastaan pa- lautetta omista teks- teistä. Hän oppii toi- mimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	Tekstin tuottamisen prosessin hallinta ja eettinen viestintä	Oppilas osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mal- lien tai apukysymys- ten avulla. Oppilas osaa tehdä joitakin pintatason havaintoja omasta tekstistään.	Oppilas osaa ohjatusti suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä. Oppilas osaa tehdä ohjatusti havaintoja omasta tekstistään. Hän osaa antaa niuk- kaa palautetta toisten teksteistä. Oppilas osaa käyttää mekaanisesti lähteitä. Oppilas noudattaa oh- jatusti tekijänoikeuk- sia.	Oppilas osaa ohjatusti muokata tekstiään palautteen pohjalta. Oppilas osaa arvioida omia tekstejään sekä antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä. Oppilas osaa ohjatusti käyttää lähteitä. Oppilas noudattaa te- kijänoikeuksia.	Oppilas osaa muokata tekstinsä rakennetta ja kieltä. Oppilas osaa arvioida omia tekstejään ja vastaanottaa pa- lautetta sekä antaa rakentavaa palautetta muiden teksteistä. Oppilas osaa käyttää lähteitä tarkoituksen- mukaisella tavalla.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen						
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitie- toisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyt- tämään käsitteitä, joi- den avulla kielestä ja sen rakenteista puhu- taan ja auttaa	Oppilas oppii vahvis- tamaan kielitietoi- suuttaan, tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri vari- antteja sekä käyttä- mään käsitteitä, joi- den avulla kielestä ja sen rakenteista puhu- taan. Hän oppii ym- märtämään	Kielen tarkastelun ke- hittyminen	Oppilas osaa tehdä satunnaisia havain- toja joistakin kielen- käyttötilanteista. Oppilas osaa nimetä joitakin kielen ja teks- tien piirteitä ja raken- teita.	Oppilas osaa tehdä havaintoja erilaisista kielenkäyttötilan- teista. Oppilas osaa nimetä useita kielen ja teks- tien piirteitä ja raken- teita.	Oppilas osaa tehdä havaintoja kielellisten valintojen vaikutuk- sista eri tilanteissa. Oppilas osaa kuvailla sopivien käsitteiden avulla erilaisissa tilan- teissa tuotettujen kie- len ja tekstien piir- teitä ja rakenteita.	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havain- toja kielellisten valin- tojen vaikutuksista suhteessa kielenkäyt- tötilanteen tavoitte- seen. Oppilas osaa kuvailla monipuolisesti sopi- vien käsitteiden avulla

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia (S4)	kielellisten valintojen vaikutuksia.					erilaisissa tilanteissa tuotettujen kielen ja tekstien piirteitä ja rakenteita.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjas-ton aktiiviseen käyttöön (S4)	Oppilas laajentaa tekstivalikoimaansa ja lukee lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä oppii käyttämään kirjastoa.	Kirjallisuuden tuntemus ja tekstivalikoiman laajentaminen	Oppilas on lukenut jonkin lyhyen kaunokirjallisen teoksen ja ikäkaudelleen sopivan tietokirjan.	Oppilas on lukenut osan sovitusta kaunokirjallisista ja tietoteoksista. Oppilas pitää itselleen tutuissa tekstilajeissa. Oppilas osaa käyttää kirjastopalveluja ohjautusti.	Oppilas on lukenut sovitut kaunokirjalliset ja tietoteokset. Oppilas osaa valita luettavakseen erilaisia ikäkaudelleen sopivia tekstejä. Oppilas osaa käyttää kirjastopalveluja itsenäisesti.	Oppilas osaa valita luettavakseen myös itselleen uudenlaisia tekstejä. Oppilas osaa käyttää kirjastopalveluja monipuolisesti.
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen (S4)	Oppilas oppii kehittämään omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiään, arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä käyttämään mediaa ja kulttuuripalveluja.	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa ohjatusti nimetä joitakin kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kertoa median ja kulttuuripalvelujen käytöstään.	Oppilas osaa nimetä useita kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kuvata itseään kiinnostavaa media- ja kulttuuritarjontaa.	Oppilas osaa ohjatusti vertailla kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kuvata median ja kulttuurin roolia arjessaan.	Oppilas osaa pohtia eri kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa pohtia media- ja kulttuuritarjonnasta merkitystä omaa kokemustaan laajemmin.

Sisällöt:

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- vahvistetaan taitoja toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- vahvistetaan taitoa ilmaista mielipide perustellusti
- vahvistetaan toimimista ryhmäviestintätilanteissa ja huomioimaan muut
- kehitetään kokonaisilmaisua erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa

S2 Tekstien tulkitseminen

- kehitetään taitoa arvioida omaa lukutaitoa ja kehittää sitä
- harjoitellaan käyttämään luetunymmärtämisen strategioita monipuolisesti
- kehitetään tiedonhakutaitoja ja luotettavuuden arviointia
- luetaan erilaisia tekstejä monipuolisesti

S3 Tekstin tuottaminen

- syvennetään tekstintuottamisen arviointi- ja kehittämistaitoja
- syvennetään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta ja hyödyntää sitä
- tuotetaan monipuolisesti erilaisia tekstejä
- vahvistetaan oikeinkirjoitustaitoja

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- syvennetään kielen rakenteiden ymmärtämistä ja kerrataan niitä kuvaavia käsitteitä
- vahvistetaan ymmärrystä, kuinka kieli vaihtelee eri tilanteissa ja erilaisissa teksteissä
- vahvistetaan kirjallisuuden tuntemusta ja laajennetaan tekstivalikoimaa
- vahvistetaan lukuharrastusta ja jaetaan omia lukukokemuksia
- laajennetaan kirjallisuuden tuntemusta ja luettavien tekstien valikoimaa myös yhdessä kaupunginkirjaston kanssa
- vahvistetaan omaa kulttuurista identiteettiä
- vahvistetaan kielitietoisuutta
- kehitetään kulttuurien tuntemusta

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tie- toiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon. Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellensä osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa (S1)	Oppilas oppii vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat (S1)	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen, käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat.	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä (S2)	Oppilas oppii sujuvoittamaan lukemistaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä.	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen (S2)	Oppilas oppii kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen.	Tekstien tulkinta	
Tekstien tuottaminen			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 innostaa oppilasta edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä (S3)	Oppilas oppii edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä.	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsin kirjoittaminen ja näppäintaidot	arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidin kielen ja kirjallisuuden eritavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat. Oppilasta tulee arvioida kaikilla viidellä kielenkehityksen osa-alueella: 1) ymmärtäminen 2) puhuminen 3) lukeminen 4) kirjoittaminen ja 5) kielitietoisuus.
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita (S3)	Oppilas oppii syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita.	Tekstien tuottaminen	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			Arviointiasteikko 3. luokka Tavoitteet on saavutettu 1) erinomaisesti: Oppilaalla on erinomaiset tiedot ja taidot ja hän osaa soveltaa ja yhdistää niitä luovasti uusissa tilanteissa hyvin. 2) hyvin: Oppilaalla on hyvät perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä itsenäisesti 3) melko hyvin: Oppilaalla on melko hyvät perustiedot ja -taidot. 4) osittain: Oppilas harjoittelee perustietoja ja -taitoja. Hän tarvitsee tukea ja apua. 5) Tavoitteet saavuttamatta: Oppilas ei ole saavuttanut oppimiselle asetettuja
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia. (S4)	Oppilas oppii vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä sekä puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia.	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön (S4)	Oppilas oppii tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja oppii lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaistuu lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön.	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään	Oppilas oppii vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja	Oppimistavoitteiden asettaminen	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita (S5)	kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita.		tavoitteita.
T 14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa (S5)	Oppilas oppii havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa.	Eri oppiaineiden kielen ymmärtäminen	

Sisällöt:

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- harjoitellaan kertomista ja mielipiteen ilmaisua sekä toisten kuuntelemista
- harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa
- harjoitellaan ääntämistä

S2 Tekstien tulkitseminen

- harjoitellaan sujuvaa lukemista ja luetunymmärtämistä
- tutustutaan monipuolisesti erilaisiin teksteihin
- laajennetaan sana- ja käsitevarastoa

S3 Tekstin tuottaminen

- harjoitellaan tuottamaan kertovia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja
- kehitetään käsin kirjoittamisen taitoa ja harjoitellaan näppäintaitoja
- harjoitellaan oikeinkirjoitusta ja yleiskielen normeja

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- opetellaan ymmärtämään keskeisiä kielen säännönmukaisuuksia ja tapoja luoda merkityksiä
- tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin
- tutustaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen
- oppilasta johdatellaan lukuharrastuksen pariin
- opetellaan käyttämään kirjastoa

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

- Harjoitellaan lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen osaitaitoja.
- Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita.
- Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista.
- Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tie- toiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon. Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa (S1)	Oppilas oppii vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan (S1)	Oppilas oppii vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan.	Vuorovaikutuksessa toimiminen ja kuultujen tekstien ymmärtäminen	
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat (S1)	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen, käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat.	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä (S2)	Oppilas oppii sujuvoittamaan lukemistaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä.	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinassa	
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa	Oppilas oppii kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia	Tekstien tulkinta	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen (S2)	luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen.		kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.
T6 ohjata oppilasta päättelävään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan (S2)	Oppilas oppii tekemään päättelävää tekstien tulkintaa sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan.	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelävä tekstien tulkinta	Oppilasta tulee arvioida kaikilla viidellä kielenkehityksen osa-alueella: 1) ymmärtäminen 2) puhuminen 3) lukeminen 4) kirjoittaminen ja 5) kielitietoisuus.
Tekstien tuottaminen			Arviointiasteikko 4.-5. luokka
T7 innostaa oppilasta edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä (S3)	Oppilas oppii edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä.	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsin kirjoittaminen ja näppäintaidot	10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista.
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita (S3)	Oppilas oppii syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita.	Tekstien tuottaminen	9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta (S3)	Oppilas oppii tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta.	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan	Oppilas oppii vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia. (S4)	tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä sekä puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia.		7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi.
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön (S4)	Oppilas oppii tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja oppii lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaistuu lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön.	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria (S4)	Oppilas oppii havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta, saa tukea monikielisen ja -kulttuurisen identiteettinsä kehittymiseen sekä oppii hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria.	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi ja oman monikielisen identiteetin ja kielirepertuaarin vahvistaminen	5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita (S5)	Oppilas oppii vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita.	Oppimistavoitteiden asettaminen	4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.
T 14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa (S5)	Oppilas oppii havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa.	Eri oppiaineiden kielen ymmärtäminen	
T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan	Oppilas oppii kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä (S5)	työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä.		

Sisällöt

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- harjoitellaan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- harjoitellaan palautteen saamista ja antamista
- harjoitellaan kertomista, kuvailua ja mielipiteen ilmaisua sekä toisten kuuntelemista

S2 Tekstien tulkitseminen

- kehitetään sujuvaa lukemista ja harjoitellaan luetunymmärtämisen strategioita
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa
- harjoitellaan selittämään ja pohtimaan sanojen ja ilmaisujen merkityksiä
- tutustutaan monipuolisesti erilaisiin teksteihin

S3 Tekstin tuottaminen

- kehitetään kertovien ja kantaa ottavien tekstien tuottamista
- kehitetään käsin kirjoittamisen taitoa ja harjoitellaan näppäintaitoja
- harjoitellaan oikeinkirjoitusta ja yleiskielen normeja

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin
- opetellaan ymmärtämään keskeisiä kielen säännönmukaisuuksia ja tapoja luoda merkityksiä
- harjoitellaan käyttämään kieltä vaihtelevasti ja tilanteeseen sopivasti
- laajennetaan kirjallisuuden tuntemusta ja luettavien tekstien valikoimaa
- opetellaan käyttämään kirjastoa

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

- Harjoitellaan lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen osaitaitoja.
- Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita.
- Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista.
- Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tie- toiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon. Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa (S1)	Oppilas oppii vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan (S1)	Oppilas oppii vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan.	Vuorovaikutuksessa toimiminen ja kuultujen tekstien ymmärtäminen	
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat (S1)	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen, käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat.	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä (S2)	Oppilas oppii sujuvoittamaan lukemistaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä.	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinassa	
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa	Oppilas oppii kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia	Tekstien tulkinta	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen (S2)	luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen.		kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.
T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan (S2)	Oppilas oppii tekemään päättelevää tekstien tulkintaa sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan.	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelevä tekstien tulkinta	Oppilasta tulee arvioida kaikilla viidellä kielenkehityksen osa-alueella: 1) ymmärtäminen 2) puhuminen 3) lukeminen 4) kirjoittaminen ja 5) kielitietoisuus.
Tekstien tuottaminen			Arviointiasteikko 4.-5. luokka
T7 innostaa oppilasta edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä (S3)	Oppilas oppii edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä.	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsin kirjoittaminen ja näppäintaidot	10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista.
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita (S3)	Oppilas oppii syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita.	Tekstien tuottaminen	9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta (S3)	Oppilas oppii tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta.	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan	Oppilas oppii vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia. (S4)	tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä sekä puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia.		7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi.
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön (S4)	Oppilas oppii tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja oppii lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaistuu lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön.	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria (S4)	Oppilas oppii havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta, saa tukea monikielisen ja -kulttuurisen identiteettinsä kehittymiseen sekä oppii hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria.	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi ja oman monikielisen identiteetin ja kielirepertuaarin vahvistaminen	5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita (S5)	Oppilas oppii vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita.	Oppimistavoitteiden asettaminen	4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.
T 14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa (S5)	Oppilas oppii havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa.	Eri oppiaineiden kielen ymmärtäminen	
T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan	Oppilas oppii kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä (S5)	työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä.		

Sisällöt

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa ja erilaisia vuorovaikutustilanteita
- oppilasta ohjataan kokonaisilmaisuun eri keinoin
- harjoitellaan palautteen saamista ja antamista
- harjoitellaan kertomista, kuvailua ja mielipiteen ilmaisua erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta
- harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja

S2 Tekstien tulkitseminen

- kehitetään sujuvaa lukemista ja harjoitellaan luetunymmärtämisen strategioita
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa
- harjoitellaan selittämään ja pohtimaan sanojen ja ilmaisujen merkityksiä
- edistetään tekstilajien piirteiden tuntemusta
- harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja tieto- ja mediatekstien lukemista

S3 Tekstin tuottaminen

- kehitetään kertovien ja kantaa ottavien tekstien tuottamista
- kehitetään käsin kirjoittamisen taitoa ja harjoitellaan näppäintaitoja
- harjoitellaan oikeinkirjoitusta ja yleiskielen normeja
- harjoitellaan hahmottamaan kieltä sana-, lause- ja virketasolla

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- opetellaan ymmärtämään keskeisiä kielen säännönmukaisuuksia ja tapoja luoda merkityksiä
- harjoitellaan käyttämään kieltä vaihtelevasti ja tilanteeseen sopivasti
- ohjataan oppilasta häntä kiinnostavan lukemisen pariin
- laajennetaan kirjallisuuden tuntemusta ja luettavien tekstien valikoimaa
- opetellaan käyttämään kirjastoa

- rohkaistaan oppilasta hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

- Harjoitellaan lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen osaitaitoja.
- Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita.
- Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista.
- Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin.
- Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen						
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvaramateriaalia ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa (S1)	Oppilas oppii vahvistamaan ilmaisuvaramateriaalia ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa.	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaramateriaali	Oppilas osallistuu vuorovaikutustilanteisiin yleensä kuuntelemalla.	Oppilas ilmaisee mielipiteitään vastaamalla kysymyksiin.	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin. Oppilas ilmaisee omia ajatuksiaan ja mielipiteitään.	Oppilas osallistuu aloitteellisesti erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin, ilmaisee ajatuksiaan ja perustelee mielipiteitään.
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan (S1)	Oppilas oppii vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan.	Vuorovaikutuksessa toimiminen ja kuultujen tekstien ymmärtäminen	Oppilas ei osallistu puhumalla vuorovaikutukseen, mutta ymmärtää selkeästi havainnollistettua puhetta.	Oppilas osallistuu puhumalla vuorovaikutukseen. Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muita puhuttuja tekstejä vaihtelevasti.	Oppilas osallistuu puhumalla kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa taroituksenmukaisesti. Oppilas ymmärtää pääosan opetuspuheesta ja muusta kuulemastaan.	Oppilas osallistuu puhumalla kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa rakentavasti. Oppilas erottaa olennaiset asiat opetuspuheesta ja muusta kuulemastaan.
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen,	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ilmaisee itseään sanallisesti erilaisissa arkitilanteissa.	Oppilas osallistuu keskusteluun itselleen läheisistä aiheista.	Oppilas käyttää erilaisia sanallisia ilmaisun keinoja ja ottaa huomioon puhekuuressa.	Oppilas ilmaisee itseään tarkoituksenmukaisesti erilaisia sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
käyttämään luovuuttaan ja otta- maan huomioon myös muut osallis- tajat (S1)	käyttämään luovuuttaan ja otta- maan huomioon myös muut osallis- tajat.		Oppilas täydentää suullista ilmaisuaan kehollisesti.	Oppilas ilmaisee itseään ymmärrettävästi.	Oppilas pitää valmistellun puhe-esityksen itselleen läheisestä aiheesta.	Oppilas pitää valmistellun ja sisällöltään monipuolisen puhe-esityksen.
Tekstien tulkitseminen						
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä (S2)	Oppilas oppii sujuvoittamaan lukemistaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä.	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas harjoittelee lukemisen sujuvoittamista. Oppilas tunnistaa keskeisimpiä tekstilajeja.	Oppilas lukee tekstejä pääosin sujuvasti. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin. Oppilas harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja luotettavuuden arvioinnissa.	Oppilas lukee sujuvasti erilaisia tekstejä. Oppilas käyttää tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja luotettavuuden arvioinnissa.	Oppilas lukee monipuolisesti erilaisia tekstejä. Oppilas erittelee tekstejä niiden sisällön, rakenteen ja kielellisten piirteiden perusteella sekä arvioi tekstin luotettavuutta.
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa taroituksenmukaisia luku- ja	Oppilas oppii kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja	Tekstien tulkinta	Oppilas lukee ja ymmärtää yksinkertaisia, kieleltään konkreettisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Oppilas ymmärtää puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä pääosin ja hahmottaa tekstin kokonaisuuden.	Oppilas osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Oppilas käyttää josain määrin tekstin	Oppilas tekee itsenäisesti havaintoja ja päätelmiä puhutuista ja kirjoituksista teksteistä. Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
ymmärtämisstrate- gioita käyttäen (S2)	ymmärtämisstrate- gioita käyttäen.		Oppilas hyödyntää vain vähän luku- ja ymmärtämisstrate- gioita.	Oppilas harjoittelee tekstin tulkintaa edistäviä luku- ja ymmärtämisstrate- gioita.	tulkintaa edistäviä luku- ja ymmärtä- misstrategioita.	luku- ja ymmärtä- misstrategioita.
T6 ohjata oppilasta päättelävään teks- tien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan (S2)	Oppilas oppii teke- mään päättelävää tekstien tulkintaa sekä laajentamaan sana- ja käsiteva- rantoaan.	Sana- ja käsiteva- rannon laajentumi- nen, päättelävä tekstien tulkinta	Oppilas hahmottaa tekstin irrallisesti toisiinsa liittymät- töminä osina. Oppilaan sana- ja käsitevaranto on vähäinen.	Oppilas hahmottaa tekstin kokonaisuu- den. Oppilas hyödyntää tekstejä sana- ja kä- sitevarantonsa laa- jentamisessa.	Oppilas hallitsee riittävän sana- ja käsitevarannon voi- dakseen tehdä pää- telmiä lukemas- taan.	Oppilaan sana- ja käsitevaranto mah- dollistaa itsenäisen ja oivaltavan teks- tien tulkinnan.
Tekstien tuottaminen						
T7 innostaa oppi- lasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvitta- via monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä (S3)	Oppilas oppii edis- tämään käsin kir- joittamisen ja näp- päintaitojen suju- voitumista ja tuot- tamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä.	Tekstilajitaidot tekstin tuottami- sessa, käsin kirjoit- taminen ja näp- päintaidot	Oppilas kirjoittaa rakenteeltaan, kie- lensä ja sisällöl- tään suppeita ja yk- sinkertaisia teks- tejä. Oppilaan käsin tai näppäimistöllä kir- joittamisen taitojen vähäisyys voi hidas- taa tekstien tuotta- mista.	Oppilas kirjoittaa tekstilajiltaan tun- nistettavia kertovia, kuvaavia ja kantaa ottavia tekstejä. Oppilaan käsin tai näppäimistöllä kir- joittamisen taidot voivat hidastaa tekstien tuotta- mista.	Oppilas kirjoittaa yhtenäisiä kertovia, kuvaavia ja kantaa ottavia tekstejä. Oppilaan käsin tai näppäimistöllä kir- joittamisen taidot ovat riittävät teks- tien tuottamiseen.	Oppilas kirjoittaa it- senäisesti yhtenäi- siä kertovia, kuva- via ja kantaa otta- via tekstejä. Oppilas kirjoittaa tekstejä käsin tai näppäimistöllä su- juvasti.
T8 auttaa oppilasta syventämään	Oppilas oppii sy- ventämään	Tekstien tuottami- nen	Oppilas kirjoittaa tekstejä tutuista	Oppilas kirjoittaa ymmärrettäviä	Oppilas kirjoittaa kokonaisia tekstejä	Oppilas kirjoittaa si- sällöllisesti ja

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään moni- puolisesti niissä tar- vittavaa sanastoa ja kieliopillisia raken- teita (S3)	taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään moni- puolisesti niissä tar- vittavaa sanastoa ja kieliopillisia raken- teita.		aihepiireistä. Teksti voi olla verrattain hankalasti luetta- vaa ja sanastoltaan hyvin rajallista.	tekstejä kieliopilli- sista puutteista huolimatta. Sa- nasto voi olla vielä suppeaa. Kirjoitetun kielen normien noudatta- minen on vaihtele- vaa.	ja kiinnittää huo- miota sanavalintoi- hin. Kieliopillisissa rakenteissa voi olla horjuvuutta. Oppilas noudattaa pääpiirteissään kir- joitetun kielen nor- meja.	kielellisesti moni- puolisia tekstejä. Kieliopilliset raken- teet ovat pääsään- töisesti oikein. Kirjoitetun kielen normien noudatta- minen on vakiintu- nutta.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä ke- hittämään taitoa antaa ja vastaanot- taa palautetta (S3)	Oppilas oppii tar- kastelemaan ja ar- vioimaan omia tekstejään sekä ke- hittämään taitoa antaa ja vastaanot- taa palautetta.	Tekstien arviointi sekä palautteen an- taminen ja vastaan- ottaminen	Oppilas ottaa vas- taan palautetta teksteistään.	Oppilas tarkastelee ohjatusti tekstejään palautteen perus- teella. Oppilas antaa vä- häistä palautetta muille.	Oppilas arvioi teks- tejään palautteen perusteella. Oppilas antaa pa- lautetta muille.	Oppilas arvioi ja muokkaa tekste- jään palautteen pe- rusteella. Oppilas ottaa vas- taan ja antaa ra- kentavaa pa- lautetta muille.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen						
T10 ohjata oppi- lasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilan- teista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoite- tun suomen sään- nömukaisuuksia.	Oppilas oppii vah- vistamaan kielitie- toisuuttaan ja ha- vainnoimaan kie- lenkäytön tilan- teista vaihtelua, eri kielten piirteitä sekä puhutun ja kir- joitetun suomen	Kielten ja kielen- käytön piirteiden havainnointi ja ver- tailu	Oppilas tunnistaa, että kirjoitettu ja puhuttu kieli ovat erilaisia.	Oppilas tunnistaa kirjoitetun ja puhu- tun kielen eroja. Oppilas hahmottaa joitakin keskeisiä kielen rakenteita ja säännönmukai- suuksia.	Oppilas tunnistaa kielen rakenteita ja säännönmukai- suuksia sekä tapoja luoda merkityksiä. Oppilas kuvailee kielen tilanteista vaihtelua.	Oppilas ymmärtää kielen rakenteita ja säännönmukai- suuksia sekä niiden käyttöä. Oppilas ymmärtää kielellisten valinto- jen vaikutuksen

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
(S4)	säännönmukaisuuksia.					vuorovaikutuksessa.
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön (S4)	Oppilas oppii tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja oppii lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaistuu lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön.	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas lukee lyhyitä tekstejä. Oppilas osallistuu luetun käsittelyyn kuuntelemalla.	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjoja. Oppilas osallistuu luetun käsittelyyn keskustelemalla.	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjoja. Oppilas keskustelee ja kirjoittaa lukukokemuksestaan ja kokemuksistaan lasten- ja nuorten-kulttuurista.	Oppilas lukee monipuolisesti lasten- ja nuortenkirjoja. Oppilas tarkastelee lukemaansa eri näkökulmista.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria (S4)	Oppilas oppii havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta, saa tukea monikielisen ja -kulttuurisen identiteettinsä kehittymiseen sekä oppii hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria.	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi ja oman monikielisen identiteettin ja kielirepertuaarin vahvistaminen	Oppilas nimeää joitakin piirteitä omasta monikielisyydestään ja kulttuurisesta moninaisuudesta.	Oppilas nimeää joitakin piirteitä lähiympäristönsä monikielisyydestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta.	Oppilas kuvailee omaa ja lähiympäristönsä monikielisyyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.	Oppilas kuvailee monikielisyyden sekä kulttuurisen monimuotoisuuden merkitystä. Oppilas vertailee eri kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena						

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T13 innostaa oppi- lasta vahvistamaan myönteistä käsi- tystä itsestään kie- lenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppi- mistavoitteita (S5)	Oppilas oppii vah- vistamaan myön- teistä käsitystä it- sestään kielenkäyt- täjänä ja kielenop- pijana sekä asetta- maan oppimista- voitteita.	Oppimistavoittei- den asettaminen	Oppilas tekee ha- vaintoja kielenoppi- misestaan ja omista oppimisen tavois- taan.	Oppilas osaa ohja- tusti asettaa itsel- leen oppimistavoit- teita.	Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan ja ke- hittämiskohteitaan kielenoppijana ja kielen käyttäjänä sekä asettaa itsel- leen oppimistavoit- teita.	Oppilas asettaa it- elleen haasteellisia oppimistavoitteita ja edistää yhteistä oppimista.
T 14 ohjata oppi- lasta havaitsemaan, miten kieltä käyte- tään eri oppiai- neissa (S5)	Oppilas oppii ha- vaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa.	Eri oppiaineiden kielen ymmärtämi- nen	Oppilas käsittelee eri oppiaineiden ai- heita arkikielellä.	Oppilas ymmärtää pääasiat eri oppiai- neiden teksteistä ja sen, millaisista osista tekstit raken- tuvat.	Oppilas ymmärtää ikätasonsa mu- kaista oppiaineiden kieltä vuorovaiku- tuksessa muiden kanssa.	Oppilas ymmärtää itsenäisesti luke- malla eri oppiainei- den tekstejä. Oppilas kuvailee, millaisista osista tekstit rakentuvat.
T15 kannustaa op- pilasta kehittämään tietojaan ja kielelli- siä keinojaan itse- ohjautuvaan työ- skentelyyn, tiedon- hakuun ja tiedon jä- sentämiseen itse- näisesti ja ryhmässä (S5)	Oppilas oppii kehit- tämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tie- dönhakuun ja tie- don jäsentämiseen itsenäisesti ja ryh- mässä.	Tekstin rakentami- nen ja tiedonhaku	Oppilas etsii yksit- täisiä tietoja ane- tuista lähteistä. Oppilas osallistuu yhteiseen työsken- telyyn kuuntele- malla. Oppilas tietää, että kaikki tieto ei ole luotettavaa.	Oppilas etsii tietoa tutuista tai ane- tuista lähteistä, mutta käsittelee tietoa toistaen. Oppilas osallistuu yhteiseen työsken- telyyn. Oppilas tietää luo- tettavia lähteitä.	Oppilas käyttää läh- detietoa kopioi- matta sitä suoraan. Oppilas edistää yh- teistä työskentelyä. Oppilas tekee ha- vaintoja lähteiden luotettavuudesta.	Oppilas tuottaa hankkimansa läh- detiedon pohjalta jäsenneellyn suulli- sen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti. Oppilas valitsee oh- jatusti tilanteeseen ja aiheeseen sopi- van tavan hankkia tietoa.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
						Oppilas edistää ta- voitteellisesti yh- teistä työskentelyä. Oppilas arvioi läh- teiden luotetta- vuutta.

Sisällöt

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- vahvistetaan taitoa käyttää kieltä osana toimintaa ja erilaisia vuorovaikutustilanteita
- kehitetään kokonaisilmaisua erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa
- vahvistetaan toimimista ryhmäviestintätilanteissa ja muiden huomioimista
- harjoitellaan kertomista, kuvailua ja mielipiteen ilmaisua erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta
- harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja

S2 Tekstien tulkitseminen

- kehitetään sujuvaa lukemista ja harjoitellaan luetunymmärtämisen strategioita
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa
- harjoitellaan selittämään ja pohtimaan sanojen ja ilmaisujen merkityksiä
- edistetään tekstilajien piirteiden tuntemusta
- harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja tieto- ja mediatekstien lukemista monipuolisesti
- kehitetään taitoa arvioida omaa lukutaitoa ja kehittää sitä
- kehitetään tiedonhakutaitoja ja luotettavuuden arviointia

S3 Tekstin tuottaminen

- kehitetään käsin kirjoittamisen taitoa ja harjoitellaan näppäintaitoja
- harjoitellaan oikeinkirjoitusta ja yleiskielen normeja
- harjoitellaan hahmottamaan kieltä sana-, lause- ja virketasolla
- harjoitellaan palautteen antamista ja vastaanottamista sekä hyödyntämistä
- tuotetaan monipuolisesti erilaisia tekstejä

- vahvistetaan oikeinkirjoitustaitoja

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

- havainnoidaan ja harjoitellaan keskeisiä kielen säännönmukaisuuksia ja tapoja luoda merkityksiä
- opetellaan ymmärtämään kielen vaihtelua eri tilanteissa ja erilaisissa teksteissä
- ohjataan oppilasta häntä kiinnostavan lukemisen pariin
- laajennetaan kirjallisuuden tuntemusta ja luettavien tekstien valikoimaa yhteistyössä kaupunginkirjaston kanssa, opetellaan jakamaan omia lukukokemuksia
- opetellaan käyttämään kirjastoa
- rohkaistaan oppilasta hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaariaan
- havainnoidaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena (T13, T14, T15)

- Harjoitellaan lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen osaitaitoja.
- Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita.
- Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista.
- Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin.
- Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen.
- Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

Toinen kotimainen kieli

Ruotsin kieli, A-oppimäärä

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas itsearvioi oppimistaan ja saa vertaispalautetta. Oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, voivat myös osoittaa osaamistaan, kun arviointi on monipuolista.

Ruotsin A-oppimäärän sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut ruotsin A-oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin A-oppimäärän lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki oppiaineen tavoitteet. Vuorovaikutuksessa toimimisen, tekstien tulkintataitojen ja tekstien tuottamistaitojen arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Arviointi
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa. Se antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisu- muotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua. Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin ja se kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.
T1 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lähiympäristön, Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta sekä suomen ja ruotsin asemasta kansalliskielinä	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja Pohjoismaiden kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä ymmärtämään suomen ja ruotsin kielen aseman ja merkityksen ansalliskielinä. Hän oppii ruotsin kielen merkityksestä avainkielenä pohjoismaisiin kieliin ja kulttuureihin.	Suomen ja Pohjoismaiden kielellisen ja kulttuurisen ympäristön sekä suomen ja ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkooletuksia	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieliä ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkooletuksia.		
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.	Kielellinen päättely	
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	Oppilas oppii kertomaan ruotsin kielen opiskelun tavoitteistaan sekä tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustuen.	Ruotsin kielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja kirjallisesti eri viestintätilanteissa.		
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolle sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	Oppilas oppii tulkitsemaan erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Arviointiasteikko 4.-5. luokka
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin.

			4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.
--	--	--	--

Sisällöt

Oppilas tutustuu Suomen ja muiden Pohjoismaiden kieliin. Jaetaan ja pohditaan omia kieli- ja kulttuurikokemuksia. Oppilas harjoittelee alkeellisia vuorovaikutustilanteita esimerkiksi leikin ja draaman avulla. Pohditaan monikielisyttä omassa arjessa ja huomioidaan Porvoon kaksikielisyys.

Rakenteet ja aihepiirit:

Opetellaan löytämään ruotsinkielistä materiaalia ympäröivästä yhteiskunnasta (paikannimiä, tienviittoja ym.) Sanastoa ja rakenteita opetellaan tekstien yhteydessä. Keskeisiä rakenteita ovat: vara- ja ha-verbit, presens, persoonapronominit, substantiivit, prepositiot ja lukusanat.

Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan ruotsin kieli ympärillään. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja ja tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa. Se antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua. Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin ja se kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.
T1 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lähiympäristön, Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta sekä suomen ja ruotsin asemasta kansalliskielinä	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja Pohjoismaiden kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä ymmärtämään suomen ja ruotsin kielen aseman ja merkityksen ansalliskielinä. Hän oppii ruotsin kielen merkityksestä avainkielenä pohjoismaisiin kieliin ja kulttuureihin.	Suomen ja Pohjoismaiden kielellisen ja kulttuurisen ympäristön sekä suomen ja ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieltä ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia.		
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päätelykyvyn kehittymistä	Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päätelykykyään.	Kielellinen päättely	
T4 ohjata oppilasta löytämään ruotsinkielistä aineistoa	Oppilas oppii löytämään ja valitsemaan itselleen sopivaa ja kiinnostavaa ruotsinkielistä aineistoa.	Ruotsinkielisen aineiston löytäminen	
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa	Oppilas oppii kertomaan ruotsin kielen opiskelun tavoitteistaan sekä tekemään	Ruotsin kielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	

tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.		Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja kirjallisesti eri viestintätilanteissa.		
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita eri viestintätilanteissa.	Viestintästrategioiden käyttö	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	Oppilas oppii tulkitsemaan erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	

			4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.
--	--	--	--

Sisällöt

Pohditaan ruotsin kielen asemaa Suomessa. Huomioidaan Porvoon asema kaksikielisenä kaupunkina sekä historiallisesti että nykyajassa. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan eri tavoin ympäröivän yhteisön suomenruotsalaisuutta ja sen kulttuuria. Tutustutaan Porvoon tarjoamiin kaksikielisiin mahdollisuuksiin.

Rakenteet ja aihepiirit:

Harjoitellaan perussanastoa, tilannesidonnaisia ilmauksia ja peruskieliopin aineksia. Näitä ovat esimerkiksi pronominit, apuverbit, kellonajat ja päälause.

Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan ruotsin kieli ympärillään. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omilla ilmaisuilla, muistiinpainamiskeinoina ja tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen						
T1 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lähiympäristön, Suomen ja Pohjoismaiden kielellisestä ja kulttuurisesta runsaudesta sekä suomen ja ruotsin asemasta kansalliskielinä	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja Pohjoismaiden kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä ymmärtämään suomen ja ruotsin kielen aseman ja merkityksen ansalliskielinä. Hän oppii ruotsin kielen merkityksestä avainkielenä pohjoismaisiin kieliin ja kulttuureihin.	Suomen ja Pohjoismaiden kielellisen ja kulttuurisen ympäristön sekä suomen ja ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä Suomen kansalliskielet ja hänen lähiympäristössään käytettyjä kieliä. Oppilas osaa antaa esimerkin suomenruotsalaiseen ja pohjoismaiseen kulttuuriin kuuluvasta asiasta.	Oppilas osaa kertoa Suomen kansalliskielistä ja hänen lähiympäristössään ja Pohjoismaissa käytetyistä kielistä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä suomenruotsalaiselle ja pohjoismaiselle kulttuurille tyypillisistä asioista.	Oppilas osaa kertoa taustatekijöistä, jotka vaikuttavat siihen, miksi Suomessa puhutaan ruotsia, sekä siitä, mitä muita pohjoismaisia kieliä on ja missä niitä puhutaan. Oppilas osaa kertoa suomenruotsalaiselle ja pohjoismaisille kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa kertoa, missä maissa tulee ymmärretyksi ruotsin kielellä.	Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen asemasta Suomessa. Oppilas osaa kuvailla Pohjoismaiden kielellistä moninaisuutta. Oppilas osaa vertailla suomenruotsalaiselle ja pohjoismaisille kulttuureille tyypillisiä asioita. Oppilas osaa kertoa, mihin tarvitsee ruotsin kieltä tulevaisuudessa.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuristaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuristaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.			

ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia.					
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.	Kielellinen päättely	Oppilas osaa nimetä jonkin yhtäläisyyden ja jonkin eron ruotsin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhtäläisyyksistä ja eroista ruotsin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.	Oppilas osaa kertoa yhtäläisyyksistä ja eroista ruotsin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä. Oppilas osaa nimetä joitakin kielellistä päättelyä tukevia strategioita.	Oppilas osaa vertailla yhtäläisyyksiä ja eroja ruotsin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä. Oppilas osaa käyttää sopivia kielellistä päättelyä tukevia strategioita.
T4 ohjata oppilasta löytämään ruotsinkielistä aineistoa	Oppilas oppii löytämään ja valitsemaan itselle sopivaa ja kiinnostavaa ruotsinkielistä aineistoa.	Ruotsinkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin itselleen sopivasta ruotsinkielisestä aineistosta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä itseään kiinnostavista ruotsinkielisistä aineistoista.	Oppilas osaa kertoa ruotsinkielisistä aineistoista, jotka ovat hänelle sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.	Oppilas osaa vertailla ruotsinkielisiä aineistoja, jotka ovat hänelle sopivia ja jotka kiinnostavat häntä
Kielenopiskelutaidot						
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	Oppilas oppii kertomaan ruotsin kielen opiskelun tavoitteistaan sekä tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.	Ruotsin kielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	Oppilas osaa nimetä jonkin tavoitteen ruotsin kielen opiskelulle. Oppilas osallistuu toisinaan ryhmän	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä.	Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	Oppilas osaa kertoa ruotsin kielen opiskelun tavoitteistaan ja siitä, kuinka hän työskentelee saavuttaakseen tavoitteensa.

			toimintaan ja tekee yhteistyötä.			Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä monipuolisesti ja kannustavasti.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa						
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintätekniologiaa käyttäen sekä kokeilla, millaiset tavat oppia kieliä sopivat kullekin parhaiten	Oppilas oppii ottamaan vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan. Hän oppii eri tapoja oppia kieliä sekä hyödyntämään tieto- ja viestintätekniologiaa ruotsin kielen taitonsa kehittämisessä ja käyttämään ruotsin kielen taitoaan rohkeasti.	Vastuun ottamisen ruotsin kielen opiskelusta ja sopivien kielen oppimistapojen löytäminen	Oppilas ottaa ohjattuna jonkin verran vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää jotakin tapaa, mukaan lukien tieto- ja viestintätekniologiaa, oppiakseen ruotsin kieltä ja muita kieliä.	Oppilas ottaa jonkin verran vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää joitakin tapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintätekniologiaa, oppiakseen ruotsin kieltä ja muita kieliä.	Oppilas ottaa melko paljon vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää useita oppimistapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintätekniologiaa, oppiakseen ruotsin kieltä ja muita kieliä.	Oppilas ottaa paljon vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti oppimistaan edistäviä tapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintätekniologiaa oppiakseen ruotsin kieltä ja muita kieliä.
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja kirjallisesti eri viestintätilanteissa.					
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita eri viestintätilanteissa.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, internet). Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisilla ilmauksilla,	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin kielellisiin ilmaisuihin.

			yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä						
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	Oppilas oppii käyttämään ruotsin kielelle ja kielialueen kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelu- muotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	Oppilas oppii tulkitsemaan erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään

				Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksien tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä						
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	Oppilas oppii ilmaistamaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielin keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakiolmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muuttaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä, konkreettisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin

				tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.		harjoitelluissa ilmauksissa.
--	--	--	--	--	--	------------------------------

Sisällöt

Tutustutaan Porvoon tarjoamiin ruotsin- ja kaksikielisiin mahdollisuuksiin

Rakenteet ja aihepiirit

Sanastoa ja rakenteita opetellaan tekstien yhteydessä. Tekstien valinnassa voidaan hyödyntää Porvoon kaksikielisyyttä ja historiaa. Keskeisiä rakenteita ovat esimerkiksi järjestysluvut, verbin taivutus (preteritum), adjektiivit ja niiden vertailu.

Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Ohjataan oppilaita huomaamaan ruotsin kieli ympärillään. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja ja tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

Vieras kieli

Englanti, A-oppimäärä

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas itsearvioi oppimistaan ja saa vertaispalautetta. Oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, voivat myös osoittaa osaamistaan, kun arviointi on monipuolista.

Englannin A-oppimäärän sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää englannin A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut englannin A-oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin A-oppimäärän lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki oppiaineen tavoitteet. Vuorovaikutuksessa toimimisen, tekstien tulkintataitojen ja tekstien tuottamistaitojen arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			Arviointi on luonteeltaan kannustavaa, mutta totuudenmukaista ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, arvioida ja kehittää niitä sekä painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Arviointi on monipuolista: oppilaan osaamista arvioidaan jatkuvalla havainnoinnilla tunti- työskentelytilanteissa sekä kirjallisilla ja suullisilla tuotoksilla. Monipuolinen ja jatkuva arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Monipuolisella arvioinnilla viitataan oppilaan osaamisen jatkuvaan havainnointiin tuntityöskentely- tilanteissa. Englannin sanallista arviota tai numeerista arvosanaa antaessa on arvioitava oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin. Arvioinnin tulee kohdistua kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet: taito toimia
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä tuntemaan englannin kielen asemaa globaalin viestinnän kielenä.	Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä englannin kielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia (S1)	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia.		
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.	Kielellinen päättely	
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (S2)	Oppilas oppii kertomaan englannin kielen opiskelun tavoitteistaan sekä tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.	Englannin kielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta (S3)	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja kirjallisesti eri viestintätilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä ja taito tuottaa tekstejä. Termi teksti viittaa niin suulliseen kuin kirjalliseen tuottamiseen. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen (ks. linkki). Lisäksi oppilasta tulee ohjata harjoittamaan ja käyttämään itse- sekä vertaisarviointitaitoja. Eurooppalaisen viitekehyksen kielitaidon tasojen kuvausasteikko: http://www02.oph.fi/ops/taitotasoasteikko.pdf Arviointiasteikko vuosiluokalle 3 Vuosiluokkaa 3 arvioidaan sanallisella asteikolla. Tavoitteet on saavutettu: 1) erinomaisesti: Oppilaalla on erinomaiset tiedot ja taidot ja hän osaa soveltaa ja yhdistää niitä luovasti uusissa tilanteissa. 2) hyvin: Oppilaalla on hyvät perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä itsenäisesti. 3) melko hyvin: Oppilaalla on melko hyvät perus- tiedot ja -taidot.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin (S3)	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			4) osittain: Oppilas harjoittelee perustietoja ja -taitoja. Hän tarvitsee tukea ja apua. 5) Tavoitteet saavuttamatta: Oppilas ei ole saavuttanut oppimiselle asetettuja tavoitteita.

Suosittelavat oppikokonaisuudet vuosiluokalle 3

Yleiset painoalueet

- Suurimmat englanninkieliset maat: Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat, niiden kulttuurit, nähtävyydet ja yleisimmät juhlapäivät
- Kulttuurisesti sopivat viestintätavat ja kohteliaisuus
- Ääntäminen ja foneettiset äänne-merkit
- Tehtyjen kotitehtävien merkitys sekä systemaattisuuden merkitys kielenopiskelussa

Rakenteet

- Olla-verbi (be)
- Omistaa-verbi (have)
- Yksikkö ja monikko
- Artikkelit
- Persoonapronominit
- Yleisimmät ajan ja paikan prepositiot
- Yleispreesens
- Persoonapronominien omistusmuodot
- S-genetiivi
- Käskyt ja kehotukset kuten Run!, Don't run!
- Can
- Kellonajan kertominen

- Lukusanat 1-20
- Suuret lukusanat kuten a hundred, a thousand, a million, a billion
- Viikonpäivät

Aihepiirit

- Minä: itsestä kertominen
- Tervehdyksiä
- Värejä
- Perheenjäseniä
- Lemmikkieläimiä
- Huoneita ja huonekaluja
- Yleisimpiä adjektiiveja
- Yleisimpiä verbejä
- Ruokia ja juomia
- Vaatteita
- Kehonosia
- Harrastussanoja

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			Arviointi on luonteeltaan kannustavaa, mutta totuudenmukaista ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, arvioida ja kehittää niitä sekä painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Arviointi on monipuolista: oppilaan osaamista arvioidaan jatkuvalla havainnoinnilla tunti- työskentelytilanteissa sekä kirjallisilla ja suullisilla tuotoksilla. Monipuolinen ja jatkuva arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Monipuolisella arvioinnilla viitataan oppilaan osaamisen jatkuvaan havainnointiin tuntityöskentely- tilanteissa. Englannin sanallista arviota tai numeerista arvosanaa antaessa on arvioitava oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin. Arvioinnin tulee kohdistua kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet: taito toimia
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä tuntemaan englannin kielen asemaa globaalin viestinnän kielenä.	Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä englannin kielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia (S1)	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia.		
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.	Kielellinen päättely	
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (S2)	Oppilas oppii kertomaan englannin kielen opiskelun tavoitteistaan sekä tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.	Englannin kielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta (S3)	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja kirjallisesti eri viestintätilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä ja taito tuottaa tekstejä. Termi teksti viittaa niin suulliseen kuin kirjalliseen tuottamiseen. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen (ks. linkki). Lisäksi oppilasta tulee ohjata harjoittamaan ja käyttämään itse- sekä vertaisarviointitaitoja. Eurooppalaisen viitekehyksen kielitaidon tasojen kuvausasteikko: http://www02.oph.fi/ops/taitotasoasteikko.pdf Arviointiasteikko vuosiluokille 4-5 Vuosiluokkia 4 ja 5 arvioidaan numeerisella arvo- sana-asteikolla 4-10. Alla oleva arvosanakriteeristö on tarkoitettu viitteelliseksi. 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin (S3)	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

Suosittelavat oppikokonaisuudet vuosiluokalle 4

Yleiset painoalueet

- Suurimmat englanninkieliset maat: Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat, niiden kulttuurit, nähtävyydet ja yleisimmät juhlapäivät
- Kulttuurisesti sopivat viestintätavat ja kohteliaisuus
- Ääntäminen ja foneettiset äänneimerkit

- Tehtyjen kotitehtävien merkitys sekä systemaattisuuden merkitys kieltenopiskelussa

Rakenteet

- Olla-verbi (be)
- Omistaa-verbi (have)
- Kysymyssanat
- Yksinkertaiset kysymyslauseet
- Yleispreesens
- Kestopreesens
- Käskyt ja kehotukset kuten Run!, Don't run!
- Artikkelit
- Yksikkö ja monikko
- Yleisimpiä epäsäännöllisiä monikkomuotoja
- Yleisimmät ajan ja paikan prepositiot
- Lyhyiden adjektiivien vertailumuodot
- S-genetiivi
- Aakkoset
- Lukusanat 1-1000
- Suuret lukusanat kuten a hundred, a thousand, a million, a billion
- Ajan ilmaiseminen (vuodenajat, vuorokaudenajat, kuukaudet)
- Kellonajan kertominen

Aihepiirit

- Minä: itsestä kertominen
- Yleisimpiä adjektiiveja
- Yleisimpiä verbejä
- Eläimiä (lemmikkejä ja villieläimiä)
- Ruokia ja juomia
- Kehonosia
- Harrastuksia
- Vaatteita
- Kulkuneuvoja
- Oppilaalle tuttuja paikkasanoja (a school, a library, a cinema)
- Koulutarvikkeita

- Läheisimpien maiden nimiä sekä kieliä
- Ammatteja
- Säätiloja
- Luontosanoja
- Lomasanastoa

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			Arviointi on luonteeltaan kannustavaa, mutta totuudenmukaista ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, arvioida ja kehittää niitä sekä painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Arviointi on monipuolista: oppilaan osaamista arvioidaan jatkuvalla havainnoinnilla tunti- työskentelytilanteissa sekä kirjallisilla ja suullisilla tuotoksilla. Monipuolinen ja jatkuva arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Monipuolisella arvioinnilla viitataan oppilaan osaamisen jatkuvaan havainnointiin tuntityöskentely- tilanteissa. Englannin sanallista arviota tai numeerista arvosanaa antaessa on arvioitava oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin. Arvioinnin tulee kohdistua kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet: taito toimia
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä tuntemaan englannin kielen asemaa globaalin viestinnän kielenä.	Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä englannin kielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia (S1)	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia.		
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.	Kielellinen päättely	
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa, ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa (S1)	Oppilas oppii löytämään ja valitsemaan itselle sopivaa ja kiinnostavaa englanninkielistä aineistoa.	Englanninkielisen aineiston löytäminen	
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri,	Oppilas oppii kertomaan englannin kielen opiskelun tavoitteistaan sekä	Englannin kielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (S2)	tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.		vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä ja taito tuottaa tekstejä. Termi teksti viittaa niin suulliseen kuin kirjalliseen tuottamiseen. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen (ks. linkki). Lisäksi oppilasta tulee ohjata harjoittamaan ja käyttämään itse- sekä vertaisarviointitaitoja. Eurooppalaisen viitekehyksen kielitaidon tasojen kuvausasteikko: http://www02.oph.fi/ops/taitotasoasteikko.pdf Arviointiasteikko vuosiluokille 4-5 Vuosiluokkia 4 ja 5 arvioidaan numeerisella arvo- sana-asteikolla 4-10. Alla oleva arvosanakriteeristö on tarkoitettu viitteelliseksi. 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta (S3)	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja kirjallisesti eri viestintätilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja (S3)	Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.	Viestintästrategioiden käyttö	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin (S3)	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

Suosittelvat oppikokonaisuudet vuosiluokalle 5

Yleiset painoalueet

- Muut englanninkieliset maat kuten Australia, Skotlanti ja Kanada ja niiden kulttuurit, nähtävyydet ja yleisimmät juhlapäivät
- Omasta maasta/maista ja sen/niiden kielistä ja kulttuurista kertominen
- Kulttuurisesti sopivat viestintätavat, kohteliaisuus ja keskustelutaidot

- Ääntäminen, sana- ja lausepainot ja intonaatio sekä foneettiset äänne-merkit
- Säännöllisesti tehtyjen kotitehtävien sekä systemaattisen harjoittelun merkitys

Rakenteet

- Olla (be) ja omistaa (have) -verbien taivutus ja niiden erot
- Persoonapronomien objektimuodot
- Yleispreesens
- Kestopreesens
- Kysymyslauseet
- Imperfekti
- There is/are -rakenne
- Lyhyiden adjektiivien vertailumuodot
- Järjestysluvut
- Päivämäärän ilmaiseminen

Aihepiirit

- Oppilaalle tuttuja esineitä (substantiiveja)
- Kotitöitä
- Musiikkisanastoa ja soittimia
- Urheilusanastoa
- Luontosanastoa
- Ruokia ja juomia
- Sairauksia
- Maita ja kieliä
- Avaruussanoja
- Avun pyytäminen
- Mielipiteen ilmaiseminen

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen						
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä tuntemaan englannin kielen asemaa globaalin viestinnän kielenä.	Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä englannin kielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä joitakin hänen lähiympäristönsään tai maailmassa käytettyjä kieliä. Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista.	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä hänen lähiympäristönsään ja maailmassa käytetään. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa antaa esimerkin tilanteesta, jossa englantia käytetään globaalin viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kertoa lähiympäristönsä ja maailman kielellisestä runsaudesta. Oppilas osaa antaa esimerkkejä eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa englantia käytetään globaalin viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kertoa monipuolisesti lähiympäristönsä ja maailman kielellistä runsautta. Oppilas osaa vertailla eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisiä asioita. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa sekä miksi englantia käytetään globaalin viestinnän kielenä.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
arvottavia ennakkoletuksia (S1)	arvottavia ennakkoletuksia.					
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.	Kielellinen päättely	Oppilas osaa nimetä jonkin yhtäläisyyden ja eron englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhtäläisyyksistä ja eroista englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.	Oppilas osaa kertoa yhtäläisyyksistä ja eroista englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä. Oppilas osaa nimetä joitakin kielellistä päättelyä tukevia strategioita.	Oppilas osaa vertailla yhtäläisyyksiä ja eroja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä. Oppilas osaa käyttää sopivia kielellistä päättelyä tukevia strategioita.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa, ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa (S1)	Oppilas oppii löytämään ja valitsemaan itselle sopivaa ja kiinnostavaa englanninkielistä aineistoa.	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin itselleen sopivasta englanninkielisestä aineistosta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä häntä itseään kiinnostavista englanninkielisistä aineistoista.	Oppilas osaa kertoa englanninkielisistä aineistoista, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.	Oppilas osaa vertailla englanninkielisiä aineistoja, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.
Kielenopiskelutaidot						
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja	Oppilas oppii kertoamaan englannin kielen opiskelun	Englannin kielen opiskelun tavoitteista kertominen	Oppilas osaa nimetä jonkin	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä englannin	Oppilas osaa kertoa englannin kielen	Oppilas osaa kertoa englannin kielen opiskelun

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (S2)	tavoitteistaan sekä tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.	ja ryhmässä toimiminen	tavoitteen englannin kielen opiskelulle. Oppilas osallistuu toisinaan ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä.	kielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä.	opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	tavoitteistaan ja kertoa, kuinka hän työskentelee saavuttaakseen tavoitteensa. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä monipuolisesti ja kannustavasti.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielien opiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten (S2)	Oppilas oppii ottamaan vastuuta englannin kielen opiskelustaan. Hän oppii eri tapoja oppia kieliä ja hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa englannin kielen taitonsa kehittämisessä sekä käyttämään englannin kielen taitoaan rohkeasti.	Vastuun ottaminen englannin kielen opiskelusta ja sopivien kielen oppimistapojen löytäminen	Oppilas ottaa ohjatuna jonkin verran vastuuta englannin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää jotakin tapaa, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa, oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.	Oppilas ottaa jonkin verran vastuuta englannin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää joitakin tapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa, oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.	Oppilas ottaa melko paljon vastuuta englannin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää useita oppimistapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa, oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.	Oppilas ottaa paljon vastuuta englannin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti oppimistaan edistäviä tapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa	Oppilas selviää kohtalaisesti

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta (S3)	kirjallisesti eri viestintätilanteissa.		tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja (S3)	Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, internet). Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä käsitettä (koira/eläin tai talo/mökki).
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla	Oppilas oppii käyttämään englannin kielelle ja kielialueen kulttuureille	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista.	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikin keskeisimpiin

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita (S3)	tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia.		kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiniinomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	ilmauksia monissa rutiniinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelu- muotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.	tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaamiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita (S3)	Oppilas oppii ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä hyödyntäen erilaisia ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksia tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen ja ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
					Oppilas pystyy hy- vin yksinkertaiseen päättelyyn asiayh- teyden tukemana.	tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2
T11 tarjota oppi- laalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laaje- nevasta aihepiiristä kiinnittäen huo- miota myös keskei- siin rakenteisiin ja ääntämisen perus- sääntöihin (S3)	Oppilas oppii ilmai- semaan itseään suullisesti ja kirjalli- sesti käyttäen koh- dekielen keskeistä sanastoa ja keskei- siä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamis- taidot	Oppilas osaa il- maista itseään pu- heessa hyvin sup- peasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja va- kioilmaisuja. Oppilas ääntää joi- takinkin harjoiteltuja ilmauksia ymmär- rettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sa- nontoja.	Oppilas osaa rajalli- sen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja il- mauksia, keskeistä sanastoa ja perus- tason lauseraken- teita. Oppilas pystyy ker- tomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuva- rastoja ja kirjoitta- maan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää har- joitellut ilmaisut ymmärrettävästi.	Oppilas pystyy ker- tomaan jokapäiväi- sistä ja konkreetti- sista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinker- taisia lauseita ja konkreettista sa- nastoa. Oppilas osaa hel- posti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa sovel- taa joitakin ääntä- misen perussään- töjä muissakin kuin harjoitelluissa il- mauksissa.	Oppilas osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkautelleen tyy- pillisiä) jokapäiväi- seen elämään liitty- viä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaat- tisia ilmauksia sekä perustason raken- teita ja joskus hui- kan vaativampiakin. Oppilas osaa sovel- taa joitakin ääntä- misen perussään- töjä muissakin kuin harjoitelluissa il- mauksissa.

Suositteltavat oppikokonaisuudet vuosiluokalle 6

Yleiset painoalueet

- Muut englanninkieliset maat kuten Australia, Skotlanti ja Kanada ja niiden kulttuurit, nähtävyydet ja yleisimmät juhlapäivät
- Omasta maasta/maista ja sen/niiden kielistä ja kulttuurista kertominen ja oman sekä muiden kulttuuritaustan arvostaminen
- Kulttuurisesti sopivat viestintätavat, kohteliaisuus ja keskustelutaidot sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä
- Ääntäminen, sana- ja lausepainot ja intonaatio sekä foneettiset äänne-merkit
- Säännöllisesti tehtyjen kotitehtävien sekä systemaattisen harjoittelun merkitys

Rakenne:

- Yleispreesensin ja kestopreesensin ero
- Imperfekti
- Sanajärjestys (SPOTPA)
- Artikkelit
- Ainesanat
- Adverbit
- Lyhyiden adjektiivien vertailumuodot
- Pitkien adjektiivien vertailumuodot
- Of-genetiivi
- Ajan ja paikan prepositioita
- Ajanilmauksia kuten today, yesterday, the day after tomorrow
- Liikkuvia määreitä kuten always, never, often
- Konjunktioita kuten and, but, because
- Perfektiin tutustuminen

Aihepiirit:

- Kotisanastoa ja kodinkoneita
- Kotitöitä
- Ruokia ja juomia
- Vaatteita
- Maanosat, maita ja kieliä
- Työkaluja
- Avaruussanoja
- Kouluvälineitä
- Media- ja elokuva-sanastoa
- Tietokonesanastoa
- Avun pyytäminen

- Mielipiteen ilmaiseminen

Muu vieras kieli, A-oppimäärä

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas itsearvioi oppimistaan ja saa vertaispalautetta. Oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, voivat myös osoittaa osaamistaan, kun arviointi on monipuolista.

Vieraan kielen A-oppimäärän sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy vieraan kielen A-oppimäärän lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki oppiaineen tavoitteet. Vuorovaikutuksessa toimimisen, tekstien tulkintataitojen ja tekstien tuottamistaitojen arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoiseksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja tai osoittaa koulun ulkopuolella hankittua osaamista. Arvioinnin on oltava monipuolista, jotta kaikki oppilaat voivat osoittaa osaamistaan mahdollisista oppimisvaikeuksista tai kielellisesti erilaisista lähtökohdista huolimatta. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä tuntemaan kohdekielen asemaa lähiympäristössä ja maailmassa.	Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia (S1)	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia.		
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.	Kielellinen päättely	
Kielenopiskelutaidot			Vieraan kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarviointin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (S2)	Oppilas oppii kertomaan kohdekielen opiskelun tavoitteistaan sekä tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.	Kohdekielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja kirjallisesti eri viestintätilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta (S3)			viitekehykseen ja Arviointiasteikko 3.-6. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä (S3)	Oppilas oppii ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä hyödyntäen erilaisia ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin (S3)	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelyä asiayhteydestä. Tututellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämämpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys sekä kielialueen elämänmuoto. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoiseksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja tai osoittaa koulun ulkopuolella hankittua osaamista. Arvioinnin on oltava monipuolista, jotta kaikki oppilaat voivat osoittaa osaamistaan mahdollisista oppimisvaikeuksista tai kielellisesti erilaisista lähtökohdista huolimatta. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua. Vieraan kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä tuntemaan kohdekielen asemaa lähiympäristössä ja maailmassa.	Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia (S1)	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia.		
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.	Kielellinen päättely	
T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa (S1)	Oppilas oppii löytämään ja valitsemaan itselle sopivaa ja kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa.	Kohdekielisen aineiston löytäminen	
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (S2)	Oppilas oppii kertomaan kohdekielen opiskelun tavoitteistaan sekä tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.	Kohdekielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta (S3)	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja kirjallisesti eri viestintätilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehukseen ja Arviointiasteikko 3.-6. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain.
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä (S3)	Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.	Viestintästrategioiden käyttö	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä (S3)	Oppilas oppii ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä hyödyntäen erilaisia ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin (S3)	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys sekä kielialueen elämänmuoto. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoiseksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja tai osoittaa koulun ulkopuolella hankittua osaamista. Arvioinnin on oltava monipuolista, jotta kaikki oppilaat voivat osoittaa osaamistaan mahdollisista oppimisvaikeuksista tai kielellisesti erilaisista lähtökohdista huolimatta. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua. Vieraan kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarviointin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä tuntemaan kohdekielen asemaa lähiympäristössä ja maailmassa.	Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia (S1)	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia.		
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.	Kielellinen päättely	
T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa (S1)	Oppilas oppii löytämään ja valitsemaan itselle sopivaa ja kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa.	Kohdekielisen aineiston löytäminen	
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (S2)	Oppilas oppii kertomaan kohdekielen opiskelun tavoitteistaan sekä tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.	Kohdekielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa	Oppilas oppii ottamaan vastuuta kohdekielen opiskelustaan asettamalla	Vastuun ottaminen kohdekielen opiskelusta ja	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten (S2)	tavoitteita opiskelulle. Hän oppii eri tapoja oppia kieliä ja hyödyntämään tietoa ja viestintäteknologiaa kohdekielen taitonsa kehittämisessä sekä käyttämään kohdekielen taitoaan rohkeasti.	sopivien kielen oppimistapojen löytäminen	viitekehykseen ja Arviointiasteikko 3.-6. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta (S3)	Oppilas oppii viestimään suullisesti ja kirjallisesti eri viestintätilanteissa.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä (S3)	Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.	Viestintästrategioiden käyttö	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä (S3)	Oppilas oppii ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä hyödyntäen erilaisia ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin (S3)	Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	Tekstien tuottamistaidot	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelyä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämämpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys sekä kielialueen elämänmuoto. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen						
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan lähiympäristönsä ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä tuntemaan kohdekielen asemaa lähiympäristössä ja maailmassa.	Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä joitakin hänen lähiympäristönsään tai maailmassa käytettyjä kieliä. Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista.	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä hänen lähiympäristönsään ja maailmassa käytetään. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa antaa esimerkin tilanteesta, jossa kohdekieltä käytetään globaalin viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kertoa lähiympäristönsä ja maailman kielellisestä runsaudesta. Oppilas osaa antaa esimerkkejä eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa kohdekieltä käytetään globaalin viestinnän kielenä.	Oppilas osaa kuvailla lähiympäristönsä ja maailman kielellistä runsautta. Oppilas osaa vertailla eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisiä asioita. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa sekä miksi kohdekieltä käytetään globaalin viestinnän kielenä.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman	Oppilas oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Hän oppii kohtaamaan ihmisiä ilman		<i>Ei käytetä arvostamisen muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
arvottavia ennakkoletuksia (S1)	arvottavia ennakkoletuksia.					
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä (S1)	Oppilas oppii tunnistamaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyään.	Kielellinen päättely	Oppilas osaa nimetä jonkin yhtäläisyyden ja eron kohdekielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhtäläisyyksistä ja eroista kohdekielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä.	Oppilas osaa kertoa yhtäläisyyksistä ja eroista kohdekielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä. Oppilas osaa nimetä joitakin kielellistä päättelyä tukevia strategioita.	Oppilas osaa vertailla yhtäläisyyksiä ja eroja kohdekielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen välillä. Oppilas osaa käyttää sopivia kielellistä päättelyä tukevia strategioita.
T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa (S1)	Oppilas oppii löytämään ja valitsemaan itselle sopivaa ja kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa.	Kohdekielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin itselleen sopivasta kohdekielisestä aineistosta.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä häntä kiinnostavista kohdekielisistä aineistoista.	Oppilas osaa kertoa kohdekielisistä aineistoista, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.	Oppilas osaa vertailla kohdekielisiä aineistoja, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.
Kielenopiskelutaidot						
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava	Oppilas oppii kertoa kohdekielen opiskelun tavoitteistaan sekä tekemään yhteistyötä ja toimimaan ryhmässä muita kannustaen.	Kohdekielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toimiminen	Oppilas osaa nimetä jonkin tavoitteen kohdekielen opiskelulle. Oppilas osallistuu toisinaan ryhmän	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä kohdekielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan	Oppilas osaa kertoa kohdekielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan	Oppilas osaa kertoa kohdekielen opiskelun tavoitteistaan ja siitä, kuinka hän työskentelee saavuttaakseen tavoitteensa.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
yhdessä oppiminen (S2)			toimintaan ja tekee yhteistyötä.	ja tekee yhteis- työtä.	ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä monipuolisesti ja kannustavasti.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopis- kelustaan ja kan- nustaa harjaannut- tamaan kielitaito- aan rohkeasti ja myös tieto- ja vies- tintäteknologiaa käyttäen sekä ko- keilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle par- haiten (S2)	Oppilas oppii otta- maan vastuuta koh- dekielen opiskelus- taan asettamalla tavoitteita opiske- lulleen. Hän oppii eri tapoja oppia kie- liä ja hyödyntä- mään tieto- ja vies- tintäteknologiaa kohdekielen taito- nsa kehittämi- sessä sekä käyttä- mään kohdekielen taitoaan rohkeasti.	Vastuun ottaminen kohdekielen opis- kelusta ja sopivien kielen op- pimistapojen löytä- minen	Oppilas ottaa ohjat- tuna jonkin verran vastuuta kohdekie- len opiskelustaan. Oppilas osaa käyt- tää jotakin tapaa, mukaan lukien tieto- ja viestintä- teknologiaa, oppi- akseen kohdekieltä ja muita kieliä.	Oppilas ottaa jon- kin verran vastuuta kohdekielen opis- kelustaan. Oppilas osaa käyt- tää joitakin tapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintä- teknologiaa, oppi- akseen kohdekieltä ja muita kieliä.	Oppilas ottaa melko paljon vas- tuuta kohdekielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyt- tää useita oppimis- taan edistäviä ta- poja, mukaan lu- kien tieto- ja vies- tintäteknologiaa, oppiakseen kohde- kieltä ja muita kie- liä.	Oppilas osaa ottaa paljon vastuuta kohdekielen opis- kelustaan. Oppilas osaa käyt- tää monipuolisesti oppimistaan edistä- viä tapoja, mukaan lukien tieto- ja vies- tintäteknologiaa, oppiakseen kohde- kieltä ja muita kie- liä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1
T7 järjestää oppi- laalle tilaisuuksia harjoitella eri vies- tintäkanavia käyt- tämällä suullista ja kir- jallista viestintää ja vuorovaikutusta (S3)	Oppilas oppii viestimään suulli- sesti ja kirjallisesti eri viestintätilan- teissa.	Vuorovaikutus eri- laisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti vies- tintäkumppanin tu- kemana muuta- masta, kaikkein yleisimmin toistu- vasta ja rutiinin- omaisesta viestintä- tilanteesta.	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleis- simmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen vies- tintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy monista rutiinin- omaisista viestintä- tilanteista tukeu- tuen joskus viestintä- kumppaniin.	Oppilas pystyy vaih- tamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä ti- lanteissa sekä toisi- naan ylläpitämään viestintätilannetta.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä (S3)	Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, internet). Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkiin keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja. Oppilas osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisilla ilmauksilla, pienin eleillä (esim. nyökkäämällä), äännähdyksillä, tai muunlaisella minimilautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan (S3)	Oppilas oppii käyttämään kohdekielelle ja kielialueen kulttuureille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkiin yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
						ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.1
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä (S3)	Oppilas oppii ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä hyödyntäen erilaisia ymmärtämisstrategioita.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksien tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukena.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.1/A1.2	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella	Oppilas oppii ilmaistamaan itseään suullisesti ja	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin (S3)	kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.		suppeasti käyttäen tuttuja sanoja, harjoiteltuja sanoja ja tavallisimpia opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin tuttuja erillisiä sanoja ja sanontoja.	suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.	tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muuttaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muuttaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.	ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdä havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys sekä kielialueen elämänmuoto. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Matematiikka

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3–6

Matematiikan oppimisen arvioimisessa keskeistä on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista, ja palaute on ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esiintuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua.

Yhdessä työskennellessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tulosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Matematiikan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää matematiikan valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut matematiikan tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarviointien kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Kriteereitä voidaan hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista osaamisen näyttötilanteissa.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Merkitys, arvot, asenteet			Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan. Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esille tuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua. Yhdessä työskennellessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	Oppilas oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Hän pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.		
Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä (S1–S5)	Oppilas havaitsee oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla ja selittää havaintojaan.	Opittujen asioiden yhteydet	
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (S1–S5)	Oppilas esittää kysymyksiä ja osaa tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (S1–S5)	Oppilas esittää päättelyään ja ratkaisujaan eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä (S1–S5)	Oppilas käyttää eri strategioita ongelmanratkaisussa.	Ongelmanratkaisutaidot	
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä (S1–S5)	Oppilas arvioi ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.	Taito arvioida ratkaisua	
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä (S1–S5)	Oppilas käyttää ja ymmärtää matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen. Arviointiasteikko 3. luokka Tavoitteet on saavutettu 1) kiitettävästi: Oppilaalla on erinomaiset tiedot ja taidot ja hän osaa soveltaa ja yhdistää niitä luovasti uusissa tilanteissa. hyvin 2) hyvin: Oppilaalla on hyvät perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä itsenäisesti 3) melko hyvin: Oppilaalla on melko hyvät perustiedot ja -taidot. 4) osittain: Oppilas harjoittelee perustietoja ja -taitoja. Hän tarvitsee tukea ja apua. 5) Tavoitteet saavuttamatta: Oppilas ei ole saavuttanut oppimiselle asetettuja tavoitteita.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä (S2)	Oppilas ymmärtää kymmenjärjestelmän periaatteen.	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (S2)	Oppilas ymmärtää positiivisen rationaaliluvun ja negatiivisen kokonaisluvun käsitteet ja prosenttiluvun yhteyden murtolukuun.	Lukukäsite	
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia (S2)	Oppilas laskee sujuvasti päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia.	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin (S4)	Oppilas havainnoi ja kuvailee kappaleiden ja kuvioden geometrisia ominaisuuksia ja tuntee geometrian peruskäsitteet sekä tuntee suoran ja pisteen suhteen symmetriat.	Geometrian käsitteet ja geometrysten ominaisuuksien havainnointi	
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaukseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä (S4)	Oppilas arvioi mittauskohteen suuruuden ja valitsee mittaamiseen sopivan välineen ja tuloksen ilmoittamiseen sopivan mittayksikön. Hän arvioi mittaustuloksen järkevyyttä.	Mittaaminen	

Sisältö:

S1 Ajattelun taidot Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Tutustutaan graafiseen ohjelmointiympäristöön.

S2 Luvut ja laskutoimitukset Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä keskeisellä lukualueella 0-1 000. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia yksinumeroisella kertojalla. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja kymmenien tarkkuudella ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä. Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite. Pohjustetaan murtoluvun ja desimaaliluvun käsite.

S3 Algebra Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Harjoitellaan yksinkertaisten laskulausekkeiden tekemistä ja ratkaisemista sekä laskujärjestystä.

S4 Geometria ja mittaaminen Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia, esim. piiri. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Tarkastellaan symmetriaa. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Merkitys, arvot, asenteet			Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan. Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esille tuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua. Yhdessä työskennellessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	Oppilas oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Hän pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.		
Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä (S1–S5)	Oppilas havaitsee oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla ja selittää havaintojaan.	Opittujen asioiden yhteydet	
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (S1–S5)	Oppilas esittää kysymyksiä ja osaa tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	
T4 kannustaa oppilasta esittämään päätelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (S1–S5)	Oppilas esittää päätelyään ja ratkaisujaan eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä (S1–S5)	Oppilas käyttää eri strategioita ongelmanratkaisussa.	Ongelmanratkaisutaidot	
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä (S1–S5)	Oppilas arvioi ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.	Taito arvioida ratkaisua	
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä (S1–S5)	Oppilas käyttää ja ymmärtää matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuosten ja toiminnan arvioimiseen.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä (S2)	Oppilas ymmärtää kymmenjärjestelmän periaatteen.	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (S2)	Oppilas ymmärtää positiivisen rationaaliluvun ja negatiivisen kokonaisluvun käsitteet ja prosenttiluvun yhteyden murtolukuun.	Lukukäsite	9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi.
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia (S2)	Oppilas laskee sujuvasti päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia.	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometriisiin käsitteisiin (S4)	Oppilas havainnoi ja kuvailee kappaleiden ja kuvioden geometrisia ominaisuuksia ja tuntee geometrian peruskäsitteet sekä tuntee suoran ja pisteen suhteen symmetriat.	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaukseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä (S4)	Oppilas arvioi mittaushetken suuruuden ja valitsee mittaukseen sopivan välineen ja tuloksen ilmoittamiseen sopivan mittayksikön. Hän arvioi mittaustuloksen järkevyyttä.	Mittaaminen	6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja	Oppilas laatii ja tulkitsee taulukoita ja diagrammeja sekä käyttää tilastollisia	Havaintoihin perustuvan jakauman kuvailu ja klassinen todennäköisyys	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä (S5)	tunnuslukuja. Hän määrittää onko tapahtuma varma, mahdollinen vai mahdoton.		oppimistavoitteet osittain.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmoina graafisessa ohjelmointiympäristössä (S1)	Oppilas laatii toimintaohjeen (ohjelman) graafisessa ohjelmointiympäristössä.	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

Sisältö:

S1 Ajattelun taidot Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Harjoitellaan graafisen ohjelmointiympäristön käyttöä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä keskeisellä lukualueella 0-10 000. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Varmennetaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia myös kaksinumeroisella kertojalla ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Tutustutaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja satojen ja tuhansien tarkkuudella ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä. Kerrataan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskuja desimaaliluvuilla. Hyödynnetään murtoluvun ja desimaaliluvun välisiä yhteyksiä.

S3 Algebra Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Harjoitellaan yksinkertaisten laskulausekkeiden tekemistä ja ratkaisemista sekä laskujärjestystä.

S4 Geometria ja mittaaminen Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Harjoitellaan ympyrän piirtämistä harpilla. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Tutustutaan kulmien luokitteluun. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen.

Tutustutaan koordinaatistosta ensin ensimmäiseen neljännekseen. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja tutustutaan suorakulmion pinta-alan laskemiseen. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Merkitys, arvot, asenteet			Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan. Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esille tuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua. Yhdessä työskennellessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	Oppilas oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Hän pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.		
Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä (S1–S5)	Oppilas havaitsee oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla ja selittää havaintojaan.	Opittujen asioiden yhteydet	
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (S1–S5)	Oppilas esittää kysymyksiä ja osaa tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	
T4 kannustaa oppilasta esittämään päätelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (S1–S5)	Oppilas esittää päätelyään ja ratkaisujaan eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä (S1–S5)	Oppilas käyttää eri strategioita ongelmanratkaisussa.	Ongelmanratkaisutaidot	
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä (S1–S5)	Oppilas arvioi ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.	Taito arvioida ratkaisua	
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä (S1–S5)	Oppilas käyttää ja ymmärtää matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuosten ja toiminnan arvioimiseen.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä (S2)	Oppilas ymmärtää kymmenjärjestelmän periaatteen.	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (S2)	Oppilas ymmärtää positiivisen rationaaliluvun ja negatiivisen kokonaisluvun käsitteet ja prosenttiluvun yhteyden murtolukuun.	Lukukäsite	
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia (S2)	Oppilas laskee sujuvasti päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia.	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin (S4)	Oppilas havainnoi ja kuvailee kappaleiden ja kuvioden geometrisia ominaisuuksia ja tuntee geometrian peruskäsitteet sekä tuntee suoran ja pisteen suhteen symmetriat.	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaukseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä (S4)	Oppilas arvioi mittauskohteen suuruuden ja valitsee mittaukseen sopivan välineen ja tuloksen ilmoittamiseen sopivan mittayksikön. Hän arvioi mittaustuloksen järkevyyttä.	Mittaaminen	
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä	Oppilas laatii ja tulkitsee taulukoita ja diagrammeja sekä käyttää tilastollisia	Havaintoihin perustuvan jakauman kuvailu ja klassinen todennäköisyys	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä (S5)	tunnuslukuja. Hän määrittää onko tapahtuma varma, mahdollinen vai mahdoton.		oppimistavoitteet osittain.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmoina graafisessa ohjelmointiympäristössä (S1)	Oppilas laatii toimintaohjeen (ohjelman) graafisessa ohjelmointiympäristössä.	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

Sisältö:

S1 Ajattelun taidot Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä keskeisellä lukualueella 0-1 000 000. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Varmistetaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmien osaaminen. Varmistetaan kertotaulujen 1 -10 osaaminen. Varmistetaan kertolaskualgoritmin osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö - että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Kerrataan lukujen pyöristämistä ja lasketaan likiarvoilla siten, että oppilaat oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä. Kerrataan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto - ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosenttien käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttien välisiä yhteyksiä.

S3 Algebra Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Harjoitellaan laskulausekkeiden tekemistä ja ratkaisemista sekä laskujärjestystä. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla.

S4 Geometria ja mittaaminen Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin

sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta. Käsitellään koordinaatistosta ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin. Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä. Opetellaan etuliitteet milli, -> kilo.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppi-arvo. Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella pääättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot, asenteet						
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	Oppilas oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Hän pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Työskentelyn taidot						
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiansa asioiden välillä (S1–S5)	Oppilas havaitsee oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla ja selittää havaintojaan.	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ohjattuna oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Oppilas havaitsee oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä ja antaa ohjattuna esimerkkejä.	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiansa asioiden välisistä yhteyksistä.	Oppilas osaa kuvailla ja selittää, mistä hänen oppimiansa asioiden väliset yhteydet johtuvat.
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (S1–S5)	Oppilas esittää kysymyksiä ja osaa tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas havaitsee, mihin tarvitsee apua. Oppilas osaa ohjattuna tehdä havaintoja ja koota tietoa tehdäkseen päätelmiä.	Oppilas harjoittelee matemaattisten kysymysten esittämistä. Oppilas osaa ohjattuna esittää perusteluja päätelmilleen.	Oppilas osaa esittää opiskeltavaan aiheeseen liittyviä kysymyksiä. Oppilas antaa perusteluja päätelmilleen.	Oppilas esittää opiskeltavaa aiheetta tukevia kysymyksiä. Oppilas osaa esittää selkeitä perusteluja päätelmille.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisilla välineillä, piirroksilla, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintätekniologiaa hyödyntäen (S1–S5)	Oppilas esittää päättelyään ja ratkaisujaan eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Ratkaisujen ja päättelmien esittäminen	Oppilas pystyy kertomaan päättelystään ja esittää ratkaisujaan ohjattuna jollakin ilmaisukeinolla.	Oppilas esittää päättelyään ja ratkaisujaan jollakin ilmaisukeinolla.	Oppilas esittää päättelyään ja ratkaisujaan tarvittaessa toisella ilmaisukeinolla.	Oppilas esittää päättelyään ja ratkaisujaan tilanteeseen sopivalla ilmaisukeinolla.
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä (S1–S5)	Oppilas käyttää eri strategioita ongelmanratkaisussa.	Ongelmanratkaisutaidot	Oppilas osaa ohjattuna käyttää jotakin tapaa ongelman ratkaisemiseksi.	Oppilas kokeilee oikeaa lopputulokseen johtavaa tapaa ongelman ratkaisemiseksi.	Oppilas osaa valita ja käyttää toimivaa ratkaisutapaa ongelman ratkaisemiseksi.	Oppilas osaa arvioida ratkaisutansa toimivuutta ja tehokkuutta.
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä (S1–S5)	Oppilas arvioi ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa ohjattuna hahmottaa saadun tuloksen järkevyyttä.	Oppilas pohtii tuloksen mielekkyyttä ja arvioi ohjattuna ratkaisuaan.	Oppilas tarkastelee kriittisesti ratkaisuaan ja tuloksen mielekkyyttä.	Oppilas arvioi ja perustelee ratkaisua sekä tuloksen mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet						
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä (S1–S5)	Oppilas käyttää ja ymmärtää matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas tunnistaa ohjattuna matemaattisia käsitteitä ja harjoittelee merkintöjä.	Oppilas tuntee matemaatiikan käsitteitä ja käyttää pääsääntöisesti oikeita merkintöjä.	Oppilas käyttää matemaattisia käsitteitä ja oikeita merkintöjä.	Oppilas ymmärtää ja käyttää oikeita käsitteitä ja merkintöjä.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä (S2)	Oppilas ymmärtää kymmenjärjestelmän periaatteen.	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas erottaa toisistaan kokonaislukujen suuruusluokkia ja tunnistaa ohjattuna desimaaliluvun lukuyksiköt.	Oppilas osaa nimetä desimaaliluvusta lukuyksiköt ja käyttää kymmenjärjestelmää luonnollisten lukujen laskutoimituksissa.	Oppilas hyödyntää kymmenjärjestelmää paikkajärjestelmänä laskutoimituksissa.	Oppilas ymmärtää kymmenjärjestelmän olevan yksi paikkajärjestelmistä.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (S2)	Oppilas ymmärtää positiivisen rationaaliluvun ja negatiivisen kokonaisluvun käsitteet ja prosenttiluvun yhteyden murtolukuun.	Lukukäsite	Oppilas osaa asettaa negatiiviset luvut suuruusjärjestykseen ja ohjattuna vertailee murtolukujen suuruuksia.	Oppilas osaa asettaa murtolukuja suuruusjärjestykseen ja osaa antaa esimerkkejä negatiivisten lukujen käytöstä.	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja laskutoimituksissa.	Oppilas käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja osana ongelmanratkaisua.
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia (S2)	Oppilas laskee sujuvasti päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia.	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee peruslaskutoimituksia kahdella luonnollisella luvulla.	Oppilas laskee useamman kuin yhden laskutoimituksen sisältäviä laskutoimituksia luonnollisilla luvuilla ja osaa ohjattuna hajottaa luvut laskun kannalta helpompaan muotoon.	Oppilas laskee sujuvasti useita laskulausekkeita sisältäviä laskuja ja osaa hajottaa luvut laskun kannalta helpompaan muotoon.	Oppilas osaa käyttää monipuolisesti erilaisia laskutapoja.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden	Oppilas havainnoi ja kuvailee kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia ja tuntee	Geometrian käsitteet ja geometrisien ominaisuuksien havainnointi	Oppilas tunnistaa ja nimeää yleisimmät geometriset kuviot ja kappaleet sekä niiden osat.	Oppilas havainnoi ja kuvailee pisteen, janan, suoran ja kulman välisiä yhteyksiä.	Oppilas havainnoi ja kuvailee kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia.	Oppilas osaa hyödyntää kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia ongelmanratkaisussa.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin (S4)	geometrian peruskäsitteet sekä tuntee suoran ja pisteen suhteen symmetriat.		Oppilas osaa piirtää yleisimmät geometriset kuviot.	Oppilas tunnistaa suoran suhteen symmetrisiä kuvioita. Oppilas osaa ohjatuna suurentaa tai pienentää kuviota. Oppilas osaa merkitä annetun pisteen koordinaatistoon.	Oppilas piirtää pisteen tai suoran suhteen symmetrisiä kuvioita koordinaatistoa hyödyntäen. Oppilas osaa käyttää annettua mittakaavaa.	Oppilas osaa piirtää pienennöksiä ja suurennoksia kuvioista ja määrittää mittakaavan annettujen mittojen pohjalta.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaukseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaus tuloksen järkevyyttä (S4)	Oppilas arvioi mittauskohteen suuruuden ja valitsee mittaukseen sopivan välineen ja tuloksen ilmoittamiseen sopivan mittayksikön. Hän arvioi mittaus tuloksen järkevyyttä.	Mittaaminen	Oppilas suorittaa mittauksen annettulla mittavälineellä ja ilmoittaa, kuinka monta mittavälineen yksikköä hän sai tulokseksi. Oppilas osaa ohjatuna muuttaa pituusyksikön toiseksi pituusyksiköksi.	Oppilas suorittaa mittauksen valitsemallaan mittavälineellä ja osaa ilmoittaa mittaus tuloksen pyydetyssä yksikössä. Oppilas osaa muuttaa vetomittojen (l, dl, jne.) yksiköitä.	Oppilas osaa havainnoida mittauskohteen suuruutta ja valitsee mittaukseen sopivan välineen. Oppilas hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset ja pohtii mittaus tuloksen järkevyyttä.	Oppilas osaa selittää mittaus tuloksen tarkkuuteen vaikuttavia tekijöitä ja valita oikean mittayksikön. Oppilas osaa muuttaa pinta-alojen mittayksiköitä.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä	Oppilas laatii ja tulkitsee taulukoita ja diagrammeja sekä käyttää tilastollisia tunnuslukuja. Hän	Havaintoihin perustuvan jakauman kuvailu ja klassinen todennäköisyys	Oppilas osaa taulukoida havainnot ja lukea pylväsdia-grammia.	Oppilas osaa tulkita erilaisia diagrammeja.	Oppilas osaa laatia käyttökelpoisen kuvailun joko taulukolla tai diagrammilla.	Oppilas hyödyntää taulukoita, diagrammeja sekä tyyppiarvoa ja keskiarvoa.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä (S5)	määrittää onko tapahtuma varma, mahdollinen vai mahdoton.		Oppilas osaa poimia taulukosta tai diagrammista yleisimmän havainnon ja ohjattuna laskea lukujen keskiarvon. Oppilas tunnistaa varman tapahtuman.	Oppilas osaa määrittää tyyppiä ja laskea keskiarvon. Oppilas osaa laskea kysytyjen vaihtoehtojen lukumäärän ja kaikkien vaihtoehtojen lukumäärän.	Oppilas osaa päätellä, mikä vaihtoehdoista on todennäköisin.	Oppilas osaa määrittää tapahtuman avulla vastatapahtuman.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä (S1)	Oppilas laatii toimintaohjeen (ohjelman) graafisessa ohjelmointiympäristössä.	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas testaa valmista ohjelmaa ja tunnistaa, mitä erikomennot saavat aikaan.	Oppilas osaa lisätä valmiiseen ohjelmaan ehto- tai toistorakenteen sekä etsiä ohjelmointivirhettä ja korjata ohjelmaa.	Oppilas osaa ohjelmoida graafisessa ohjelmointiympäristössä toimivan ohjelman, jossa käytetään ehto- ja toistorakenteita.	Oppilas hyödyntää graafista ohjelmointia ongelmanratkaisussa. Oppilas osaa arvioida ohjelmaa ja muokata sitä tiettyyn tarkoitukseen käyttökelpoiseksi.

Sisältö:

S1 Ajattelun taidot Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Laajennetaan lukualue miljardeihin. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Varmistetaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmiensa osaaminen. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmiä ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Varmistetaan lukuyksiköittäin jakamisen osaaminen. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Kerrataan lukujen pyöristäminen ja lasketaan likiarvoilla siten, että oppilaat oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan

monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä. Varmennetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Kerrataan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Kerrataan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

S3 Algebra Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Harjoitellaan laskulausekkeiden tekemistä ja ratkaisemista sekä laskujärjestystä. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla.

S4 Geometria ja mittaaminen Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Varmennetaan tasokuvioiden ja kappaleiden nimeäminen ja luokittelu. kerrataan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta. Varmennetaan koordinaatisto ja siihen liittyvät käsitteet. Harjoitellaan mittakaavan käyttöä ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä. Kerrataan etuliitteet milli, -> kilo.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppi-arvo. Varmennetaan todennäköisyyksien päättelyä arkitilanteiden avulla (esim. noppa).

Ympäristöoppi

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3–6

Ympäristöopin osaamisen arvioimisessa keskeistä on tutkimisen ja työskentelyn arviointi ympäristöopin eri tiedonalojen tiedollisen osaamisen arvioinnin ohella. Ympäristöopin eri tiedonaloja yhdistetään kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperustansa. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut ympäristöopin tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ympäristöopin tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin.

Paremmen osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ympäristöopin lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkokäsityksiä, vahvuuksia ja kehittämistarpeita sekä rohkaistaan kannustamaan toisia oppimisessa. Oppimista ohjataan kysymysten, rakentavan palautteen ja konkreettisten kehittämis ehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti työskentelytaitojen ja motivaation kehittymistä.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Arviointi
Merkitys, arvot ja asenteet			Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämis ehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisälön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot,
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan (S1–S6)	Oppilas asettaa omia opiskelutavoitteita ja työskentelee pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistaa ympäristöopin osaamistaan.	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle (S1–S6)	Oppilas kehittää ympäristötietoisuuttaan sekä toimii ja vaikuttaa ympäristössään ja yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi. Hän ymmärtää kestävän kehityksen merkityksen itselle ja maailmalle.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä (S2–S6)	Oppilas tutkii ja toimii sekä liikkuu ja retkeilee luonnossa ja rakennetussa ympäristössä.	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan (S1–S6)	Oppilas toimii ryhmässä erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, ilmaisee itseään ja kuuntelee muita. Hän tunnistaa, ilmaisee ja säätelää tunteitaan.	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Arviointi
Tiedot ja ymmärrys			asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaanuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja (S3–S6)	Oppilas hahmottaa omaa lähiympäristöä ja koko maailmaa maantieteellisten käsitteiden ja paikannimien avulla. Hän osaa käyttää karttaa ja muita geomedialähteitä.	Maantiedon tiedonala: maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvoisitodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.
			Arviointiasteikko 3. luokka
			Tavoitteet on saavutettu
			1) kiitettävästi: Oppilaalla on erinomaiset tiedot ja taidot ja hän osaa soveltaa ja yhdistää niitä lu vasti uusissa tilanteissa. hyvin
			2) hyvin: Oppilaalla on hyvät perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä itsenäisesti
			3) melko hyvin: Oppilaalla on melko hyvät perustiedot ja -taidot.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Arviointi
			4) osittain: Oppilas harjoittelee perustietoja ja -taitoja. Hän tarvitsee tukea ja apua. 5) Tavoitteet saavuttamatta: Oppilas ei ole saavuttanut oppimiselle asetettuja tavoitteita.

Luokka 3

- harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä (S1)
- tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita (S1)
- harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille (S2)
- turvallisuuden edistäminen ja turvataidot liikenteessä sekä internetissä (S2)
- laitteiden toimintaperiaatteita (kodinkoneet) ja erilaisia rakenteita esim. putki- ja kolmiorakenne, vipu, jousi (S2)
- ilmansuunnat (S3)
- kartan käyttö: opaskartta ja maastokartta (S3)
- maiseman muotojen nimitykset esim. niemi, lahti (S3)
- Suomi (S4) - maa- ja kallioperä, jääkauden jäljet (S4)
- jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet (S4)
- eläinten ja kasvien lisääntyminen (S5)

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Arviointi
Tutkimisen ja toimimisen taidot			Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämis ehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotos-ten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmotamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet,
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana (S1–S6)	Oppilas muodostaa kysymyksiä eri aihepiireistä ja käyttää niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana.	Kysymysten muodostaminen	
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen (S1–S6)	Oppilas edistää hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja ympäristössään sekä toimii turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen.	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	
T11 ohjata oppilasta käyttämään tietoa ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti (S1–S6)	Oppilas käyttää tietoa- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	
Tiedot ja ymmärrys			
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia (S1–S6)	Oppilas hankkii luotettavaa tietoa, ilmaisee perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsee ja arvioi kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia.	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Arviointi
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen (S1, S3–S6)	Oppilas tutkii luontoa, tunnistaa eliöitä ja elinympäristöä sekä osaa ajatella ekologisesti. Hän ymmärtää ihmisen rakennetta, elintoimintoja ja kehitystä.	Biologian tiedonala: luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen; ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet. Ympäristöopin sanallista arviota tai arvostamaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänskulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa (S1-S3, S6)	Oppilas ymmärtää terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänskulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä. Hän saa valmiudet soveltaa terveysosaamista erilaisissa tilanteissa.	Terveystiedon tiedonala: terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumusten tuntemus sekä niiden merkityksen pohdittaminen sekä ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimis-

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Arviointi
			tavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

LUOKKA 4

- terveyden osa-alueet ja voimavarat, arjen terveystottumukset (uni, ravinto, liikunta, puhtaus), hyvinvointi oppimisen edellytyksenä, mielenterveystaidot, sairauksien ehkäisy ja itsehoitotaidot (S1)
- harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja seuraavilla osa-alueilla: tapaturmat, myrkytykset, toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa sekä fyysinen ja henkinen koskemattomuus ja kiusaamisen ehkäisy (esim. KiVa) (S2)
- Pohjoismaat ja Baltia (S3)
- eliöt ja elinympäristöt: metsä, suo, vesistö (S4)
- viljelykasvit ja maatalan eläimet, puutarha (S4)
- ruuan reitit sekä metsien hyötykäyttö (S5)

- yhteyttäminen (S5)
- ravintoketjut (S4)
- laaditaan kasvio (S4)
- tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua (S4)
- veden kiertokulku luonnossa ja yhteiskunnassa (S4)
- olomuodot (S5)
- erilaisten aineiden ominaisuudet (S5)
- lämpötilan mittaaminen (S5)
- luonnon monimuotoisuuden vaaliminen (S6)
- pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisille, eläimille, luontoon ja yhteiskuntaan (S6)
- harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa ja toisista huolehtimisen harjoittelua (S6)

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Arviointi
Tutkimisen ja toimimisen taidot			Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuudeksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämis ehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen (S1–S6)	Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pieniä tutkimuksia sekä tekee havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen.	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin (S1–S6)	Oppilas tunnistaa syy-seuraussuhteita, tekee johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen (S1–S6)	Oppilas edistää hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja ympäristössään sekä toimii turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen.	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	
Tiedot ja ymmärrys			
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen (S1, S3–S6)	Oppilas tutkii luontoa, tunnistaa eliöitä ja elinympäristöä sekä osaa ajatella ekologisesti. Hän ymmärtää ihmisen rakennetta, elintoimintoja ja kehitystä.	Biologian tiedonala: luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen; ihmisen rakenne, elintoiminnat ja kehitys	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Arviointi
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaanuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja (S3–S6)	Oppilas hahmottaa omaa lähiympäristöä ja koko maailmaa maantieteellisten käsitteiden ja paikannimien avulla. Hän osaa käyttää karttaa ja muita geomedialähteitä.	Maantiedon tiedonala: maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	ominaisuudet. Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapaa, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa (S1-S3, S6)	Oppilas ymmärtää terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapaa, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä. Hän saa valmiudet soveltaa terveysosaamista erilaisissa tilanteissa.	Terveystiedon tiedonala: terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumusten tuntemus sekä niiden merkityksen pohdittaminen sekä ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut op- pimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Arviointi
			7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

Luokka 5

-ihmisen rakenne, keskeiset elintoiminnot (myös lisääntyminen) sekä kasvun ja kehityksen vaiheet (myös seksuaalinen kehitys) muutokset ja yksilöllisyyden ymmärtäminen (S1)

- harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja seuraavilla osa-alueilla: palo- ja sähköturvallisuus (S2)

- Eurooppa (S3)

- tutkimuksen kohteena ilma ja sää (S4)

- lähiavaruus, vuodenajat, päivän ja yön vaihtelu, maapallon rakenne - ääni ja valo (S5)

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet						
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristönsään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle (S1–S6)	Oppilas kehittää ympäristötietoisuuttaan sekä toimii ja vaikuttaa ympäristössään ja yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi. Hän ymmärtää kestävän kehityksen merkityksen itselle ja maailmalle.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas antaa esimerkin ihmisen aiheuttamasta muutoksesta ympäristössä. Oppilas nimeää myönteisiä asioita, joita hän voi tehdä ympäristön ja yhteisön hyväksi.	Oppilas kuvailee esimerkkien avulla ympäristön tilaa ja mainitsee joitakin kestävästä tulevaisuudesta uhkaavia tekijöitä. Oppilas kuvailee keinoja ympäristön ja yhteisön vaalimiseksi ja kehittämiseksi sekä osallistuu ohjatusti yhteiseen vaikuttamiseen.	Oppilas kuvailee esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas kuvailee ja tunnistaa erilaisia keinoja ympäristön ja yhteisöjen vaalimiseen ja kehittämiseen sekä osallistuu yhteiseen vaikuttamiseen.	Oppilas antaa perusteltuja esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevista ja uhkaavista tekijöistä. Oppilas kuvailee perustellen erilaisia keinoja ympäristön ja yhteisöjen vaalimiseen ja kehittämiseen sekä osallistuu aktiivisesti yhteiseen vaikuttamiseen.
Tutkimisen ja toimimisen taidot						
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pieniä tutkimuksia sekä tekee havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen.	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osallistuu havainnointiin, mittaukseen ja tulosten dokumentointiin ja kertoo näistä ohjatusti.	Oppilas suunnittelee ja toteuttaa ohjatusti pieniä tutkimuksia. Oppilas tekee ohjatusti havaintoja ja mittauksia sekä dokumentoi tuloksia ohjatusti.	Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pieniä tutkimuksia itsenäisesti tai yhdessä muiden kanssa. Oppilas tekee havaintoja ja mittauksia sekä dokumentoi	Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pieniä tutkimuksia itsenäisesti ja tekee muita ryhmän jäseniä tarvittaessa. Oppilas tekee havaintoja ja mittauksia sekä dokumentoi

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
(S1–S6)					tuloksia ohjeiden mukaisesti.	tuloksia eri oppimisympäristöissä tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen.
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin (S1–S6)	Oppilas tunnistaa syy-seuraussuhteita, tekee johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas kuvailee ohjautusti tehtyä tutkimusta ja sen tuloksia käyttäen tutkimuksessa kerättyä tietoa tai tehtyjä havaintoja.	Oppilas tekee ohjautusti yksinkertaisia johtopäätöksiä. Oppilas esittää tuloksiaan ohjeiden mukaisesti.	Oppilas tunnistaa syy-seuraussuhteita ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas esittää tuloksiaan selkeästi.	Oppilas kuvailee syy-seuraussuhteita ja esittää johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien (S2–S6)	Oppilas ymmärtää arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä kokeilee, keksii ja luo uutta yhdessä toimien.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas kuvailee jonkin arjen teknologisen sovelluksen käyttötarkoitusta. Oppilas osallistuu ohjautusti kokeiluun ja keksimiseen ryhmässä.	Oppilas antaa joitakin esimerkkejä arjen teknologisten sovellusten käyttötarkoituksista ja toimintaperiaatteista. Oppilas työskentelee ohjautusti kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä muiden kanssa.	Oppilas kuvailee joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas toimii kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä muiden kanssa.	Oppilas kuvailee ja selittää useiden teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden käyttökohteista. Oppilas toimii aloitteellisesti kokeiluissa ja keksimisessä. Oppilas auttaa tarvittaessa muita kokeiluissa ja keksimisessä.
Tiedot ja ymmärrys						

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteita ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä (S1–S6)	Oppilas hahmottaa ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla. Hän kehittää käsiterakenteita ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä.	Käsitteiden käyttö	Oppilas tunnistaa joitakin ympäristöopin tiedonalojen käsitteitä ja osaa yhdistää niitä ympäristöön, ihmisen toimintaan ja niihin liittyviin ilmiöihin.	Oppilas kuvailee ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä joillakin ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä. Oppilas yhdistää toisiinsa liittyviä käsitteitä.	Oppilas kuvailee ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä. Oppilas yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.	Oppilas selittää ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä. Oppilas käyttää ja yhdistää käsitteitä toisiinsa niin, että ne muodostavat loogisia kokonaisuuksia.
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	Oppilas ymmärtää, käyttää ja tekee erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä.	Mallien käyttäminen	Oppilas tietää, että malli on todellisuuden yksinkertaistus. Oppilas nimeää ohjatusti jonkin annetun mallin keskeiset osat.	Oppilas käyttää ja tekee ohjatusti malleja ihmisen, ympäristön ja niihin liittyvien ilmiöiden selittämiseen.	Oppilas käyttää ja tekee malleja ihmisen, ympäristön ja niihin liittyvien ilmiöiden selittämiseen.	Oppilas käyttää ja tekee tarkoituksenmukaisia malleja sekä selittää perustellen niiden avulla ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä.
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia (S1–S6)	Oppilas hankkii luotettavaa tietoa, ilmaisee perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsee ja arvioi kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia.	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas hakee ohjatusti tietoa annetuista tietolähteistä. Oppilas nimeää jonkin tietolähteen luotettavuuteen liittyvän tekijän.	Oppilas hakee tietoa ohjatusti erilaisista tietolähteistä. Oppilas arvioi ohjatusti tietolähteen luotettavuuteen liittyviä tekijöitä.	Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas arvioi tietolähteiden luotettavuuteen liittyviä tekijöitä.	Oppilas hakee monipuolisesti tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas arvioi monipuolisesti tietolähteen luotettavuuteen liittyviä tekijöitä.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut oppi- misen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
				Oppilas perustelee ohjatusti erilaisia näkemyksiä ja nimeää näkökulmien välisiä eroja.	Oppilas perustelee erilaisia näkemyksiä ja nimeää näkökulmien välisiä eroja.	Oppilas perustelee erilaisia näkemyksiä ja vertailee eri näkökulmia.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottaa omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttaa kartankäyttöä ja muita geomediataitoja (S3–S6)	Oppilas hahmottaa omaa lähiympäristöä ja koko maailmaa maantieteellisten käsitteiden ja paikannimien avulla. Hän osaa käyttää karttaa ja muita geomedialähteitä.	Maantiedon tiedonala: maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas nimeää joitakin maanosia, valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita. Oppilas käyttää joitakin maantieteellisiä käsitteitä ja nimeää pääilmansuunnat. Oppilas käyttää ohjatusti karttoja.	Oppilas nimeää maanosia, valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita ja antaa niistä esimerkkejä kartalta. Oppilas antaa esimerkkejä alueiden piirteistä maantieteellisiä käsitteitä käyttäen ja nimeää ilmansuunnat. Oppilas käyttää ohjatusti karttoja tai muita geomedialähteitä.	Oppilas nimeää maanosat sekä valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita ja antaa niistä esimerkkejä kartalta. Oppilas kuvailee alueita ja niiden sijaintia osoittaen maantieteellisten käsitteiden ja alueiden piirteiden tuntemusta. Oppilas käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä.	Oppilas nimeää ja tunnistaa maanosat sekä monipuolisesti valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita ja antaa niistä esimerkkejä kartalta. Oppilas vertailee alueiden piirteitä ja sijaintia käyttäen maantieteellistä käsitteistöä. Oppilas tulkitsee käyttämiään karttoja ja muita geomedialähteitä sekä arvioi niitä kriittisesti.
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaa- maan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja	Oppilas tutkii, kuvaa ja selittää fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä ymmärtää	Fysiikan tiedonala: fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas tekee havain- toja jostakin fysikaal- sesta ilmiöstä ja ku- vailee sitä käyttäen	Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee yk- sinkertaisia fysikaali- sia ilmiöitä sekä selit- tää ohjatusti joitakin	Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee yksinkertaisia fysikaali- sia ilmiöitä sekä selit- tää joitakin näistä	Oppilas havainnoi, tutkii ja selittää fysi- kaalisia ilmiöitä käyt- tämällä fysiikan käsit- teitä.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle (S2, S4–S6)	energian säilymisen periaatteen.		ohjatusti fysiikan käsitteitä. Oppilas nimeää joitakin energialähteitä ja -lajeja tutuissa tilanteissa.	yksinkertaisia ilmiöitä käyttäen fysiikan käsitteitä. Oppilas käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä yksinkertaisissa ja tutuissa tilanteissa. Oppilas nimeää eri energialähteitä ja -lajeja ja osaa antaa yksittäisiä esimerkkejä energian muuntumisesta eri lajeihin.	ilmiöistä käyttäen fysiikan käsitteitä. Oppilas käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.	Oppilas käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä erilaisissa tilanteissa. Oppilas selittää, miten energian säilymisen periaate ilmenee erilaisissa annetuissa tilanteissa.
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle (S2, S4–S6)	Oppilas tutkii, kuvaa ja selittää kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä ymmärtää aineen säilymisen periaatteen.	Kemian tiedonala: kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas nimeää aineen kolme olomuotoa ja tunnistaa esimerkiksi veden olomuotoja eri tilanteissa. Oppilas luokittelee tai kuvailee aineita jonkin ominaisuuden perusteella. Oppilas antaa esimerkkejä aineiden kierrätyksestä.	Oppilas havainnoi ja tutkii ohjatusti olomuotoja ja joidenkin tuttujen aineiden ominaisuuksia. Oppilas kuvailee esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätyksen ideaa.	Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia käyttäen kemian käsitteitä. Oppilas kertoo, mitä tapahtuu kemiallisessa reaktiossa. Oppilas selittää esimerkiksi veden olomuodon muutokset	Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee olomuotojen ja aineiden ominaisuuksia käyttäen kemian käsitteitä täsmällisesti. Oppilas kertoo, mitä tapahtuu kemiallisissa reaktioissa. Oppilas selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
					veden kiertokulussa sekä kierrättämistä.	kiertokulkua ja aineiden kierrättämisen merkitystä.

Luokka 6

- harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä (S1)
- tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita (S1)
- harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja (S1)
- harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja seuraavilla osa-alueilla: päihteet osallistumalla Choices-tapahtumaan(S2)
- Muut maanosat (S3) - kappaleiden liike, sen muutos, voiman käsite, kiila ja pyörä, kitka (S4)
- sähkö (S4)
- energialajit ja energian säilymisen periaate (S6)
- lämpö ja palaminen (S6)
- ilmastomuutos ja sen hillitseminen (S6)
- luonnonvarojen kestävä käyttö (S6)
- toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla (S6)

Uskonto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3–6

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut uskonnon tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin (S1)	Oppilas perehtyy opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä sen keskeisiin oppeihin.	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen. Uskonnon sanallista arviota tai arvostusta antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä. Arviointiasteikko 3. luokka Tavoitteet on saavutettu
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta (S1, S2)	Oppilas tunnistaa uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta.	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä (S1,S2,S3)	Oppilas harjaantuu etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä.	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa (S2, S3)	Oppilas tutustuu juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin sekä niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa.	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (S1, S2,S3)	Oppilas perehtyy opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin.	Etiikkaa koskeva tieto	
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta (S2, S3)	Oppilas ymmärtää ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta.	Ihmisoikeusetiikka	
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten	Oppilas harjaantuu arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten	Eettinen pohdinta	

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta (S2, S3)	periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.		1) kiitettävästi: Oppilaalla on erinomaiset tiedot ja taidot ja hän osaa soveltaa ja yhdistää niitä luovasti uusissa tilanteissa. hyvin
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään (S1, S2, S3)	Oppilas harjoittelee keskustelemaan eettisistä kysymyksistä sekä kehittää ajatelu- ja dialogitaitojaan.	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	2) hyvin: Oppilaalla on hyvät perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä itsenäisesti 3) melko hyvin: Oppilaalla on melko hyvät perustiedot ja -taidot.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämäänsä (S3)	Oppilas saa valmiuksia muodostaa ja vahvistaa myönteistä maailmankatsomustaan, itsetuntoaan ja luottamusta elämäänsä.		4) osittain: Oppilas harjoittelee perustietoja ja -taitoja. Hän tarvitsee tukea ja apua. 5) Tavoitteet saavuttamatta: Oppilas ei ole saavuttanut oppimiselle asetettuja tavoitteita.

Luokka 3

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleja ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana. Tutustutaan keskeisiin Vanhan testamentin kertomuksiin sekä Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa, myös populaarikulttuurin. Syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

Paikallisuus: Mahdollisuuksien mukaan yhteistyö paikallisseurakunnan ja muiden paikallisten kristillisten toimijoiden kanssa.

Keskeiset käsitteet: Vanha testamentti, Uusi testamentti, 10 käskyä, Isä meidän -rukous, Tuhlaajapoika-kertomus, sovitus (ristinkuolema, armo), anteeksianto, kotiseurakunta.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin yhteisiin piirteisiin. Tarkastelun kohteena ovat koulun lähialueella vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Paikallisuus: Mahdollisuuksien mukaan toteutettavat vierailut lähialueen uskonnollisten yhteisöjen kanssa.

Keskeisiä käsitteitä: Pyhyys, yksijumalaiset uskonnot; juutalaisuus, kristinusko, islam sekä uskonottomuus.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulusta sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja 10 käskyä. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen, oppilaan omat arvot ja valinnat.

Keskeiset käsitteet: Rakkauden kaksoiskäsky, lähimmäisenrakkaus, Laupias samarialainen -kertomus, Kulainen sääntö, 10 käskyä, YK:n lapsen oikeuksien sopimus, arvot, elämäntaidot, kokonaisvaltainen hyvinvointi.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin (S1)	Oppilas perehtyy opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä sen keskeisiin oppeihin.	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen. Uskonnon sanallista arviota tai arvostana antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä. Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin (S1)	Oppilas tutustuu opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin.	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä (S1,S2,S3)	Oppilas harjaantuu etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä.	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa (S2, S3)	Oppilas tutustuu juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin sekä niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa.	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa (S1, S2, S3)	Oppilas ymmärtää, mitä tarkoitetaan pyhän käsitteellä sekä pyrkii kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää. Hän tietää, miten toimitaan erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa sekä pyrkii käyttäytymään niissä asianmukaisesti ja kunnioittavasti.	Uskonnon monilukutaito	
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (S1, S2,S3)	Oppilas perehtyy opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin.	Etiikkaa koskeva tieto	

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta (S2, S3)	Oppilas harjaantuu arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.	Eettinen pohdinta	tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään (S1, S2, S3)	Oppilas harjoittelee keskustelemaan eettisistä kysymyksistä sekä kehittää ajattelu- ja dialogitaitojaan.	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään (S3)	Oppilas saa valmiuksia muodostaa ja vahvistaa myönteistä maailmankatsomustaan, itsetuntoaan ja luottamusta elämäänsä.		7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			oppimistavoitteita.

Luokka 4

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleja ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana. Tutustutaan keskeisiin Vanhan testamentin kertomuksiin sekä Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa, myös populaarikulttuurin. Syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänsä kaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

Paikallisuus: Mahdollisuuksien mukaan yhteistyö paikallisseurakunnan ja muiden paikallisten kristillisten toimijoiden kanssa.

Keskeiset käsitteet: Vanha testamentti, Uusi testamentti, 10 käskyä, Isä meidän -rukous, Tuhlaajapoika-kertomus, sovitus (ristinkuolema, armo), anteeksianto, kotiseurakunta.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin yhteisiin piirteisiin. Tarkastelun kohteena ovat koulun lähialueella vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Paikallisuus: Mahdollisuuksien mukaan toteutettavat vierailut lähialueen uskonnollisten yhteisöjen kanssa.

Keskeisiä käsitteitä: Pyhyys, yksijumalaiset uskonnot; juutalaisuus, kristinusko, islam sekä uskonottomuus.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulusta sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja 10 käskyä. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämäntapa- ja arvokysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen, oppilaan omat arvot ja valinnat.

Keskeiset käsitteet: Rakkauden kaksoiskäsky, lähimmäisenrakkaus, Laupias samarialainen -kertomus, Kulainen sääntö, 10 käskyä, YK:n lapsen oikeuksien sopimus, arvot, elämäntaidot, kokonaisvaltainen hyvinvointi.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T2 ohjata oppilas tutustumaan)opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin (S1)	Oppilas tutustuu opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin.	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen. Uskonnon sanallista arviota tai arvostaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolustusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä. Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä (S1,S2,S3)	Oppilas harjaantuu etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä.	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa (S1, S2, S3)	Oppilas ymmärtää, mitä tarkoitetaan pyhän käsitteellä sekä pyrkii kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää. Hän tietää, miten toimitaan erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa sekä pyrkii käyttäytymään niissä asianmukaisesti ja kunnioittavasti.	Uskonnon monilukutaito	
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (S1, S2,S3)	Oppilas perehtyy opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin.	Etiikkaa koskeva tieto	
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta (S2, S3)	Oppilas ymmärtää ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta.	Ihmisoikeusetiikka	
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	Oppilas harjaantuu arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.	Eettinen pohdinta	

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
(S2, S3)			oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään (S1, S2, S3)	Oppilas harjoittelee keskustelemaan eettisistä kysymyksistä sekä kehittää ajattelun ja dialogitaitojaan.	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämäänsä (S3)	Oppilas saa valmiuksia muodostaa ja vahvistaa myönteistä maailmankatsomustaan, itsetuntoaan ja luottamusta elämäänsä.		8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

Luokka 5

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus, erityisesti protestanttisuus. Tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen kristinuskon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin (kaste ja ehtoollinen), rukoukseen, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamatun kirjojen erilaisia tyyli- ja lause-tyylejä, uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Syvennetään tietoja kirkkovuodesta ja elämänkaaren kristillisistä rituaaleista. Tutustutaan Raamatun kertomusten vaikutuksiin taiteeseen ja kulttuuriin. Tutustutaan syvästi kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Huomioidaan virret ja muu hengellinen musiikki.

Paikallisuus: Yhteistyö paikallisseurakunnan kanssa. Keskeiset käsitteet: uskonpuhdistus, protestanttisuus, sakramentit, jumalanpalvelus, kirkkovuosi, kirkkoarkkitehtuuri.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin. Tarkastellaan, miten uskonnot näkyvät mediassa ja populaarikulttuurissa.

Paikallisuus: Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan lähialueen uskonnollisiin yhteisöihin.

Keskeiset käsitteet: Pyhä paikka, profeetat, maailmanuskonnot, ekumenia, uskontodialogi, katsomus.

S3 Hyvä elämä

Pohditaan kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Käsitellään ihmisoikeusetiikkaa, pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Opetuksen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perusteleamiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun. Keskeiset käsitteet: etiikka, ihmisoikeusetiikka, eettinen pohdinta, globaali vastuu.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin (S1)	Oppilas perehtyy opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä sen keskeisiin oppeihin.	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon pyhän kirjan tai keskeisen lähteen ja tunnistaa jonkin käsitellyistä kertomuksista tai opeista.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavasta uskonnotta jonkin sen keskeisen opin ja kertomuksen. Oppilas osaa kertoa ohjatusti jotain kertomuksen merkityksistä tai tavoista tulkita sitä.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon pyhistä kirjoista sekä kuvailla kertomusten merkityksiä tai tapoja tulkita niitä.	Oppilas osaa pohtia kertomusten sisältöjä ja tulkintaa. Oppilas osaa kuvailla keskeisimpien oppien merkityksiä opiskeltavan uskonnon kannalta.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin (S1)	Oppilas tutustuu opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin.	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas tunnistaa opiskeltavaan uskontoon liittyvän rituaalin tai tavan sekä pyhän paikan tai rakennuksen.	Oppilas osaa nimetä opiskeltavasta uskonnotta rituaaleja tai tapoja sekä pyhän paikan tai rakennuksen.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista ja tavoista sekä kuvailla uskonnon pyhiä paikkoja tai rakennuksia.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon keskeisten rituaalien ja tapojen sekä pyhiin paikkojen ja rakennusten merkityksellisistä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta (S1, S2)	Oppilas tunnistaa uskonollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta.	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonollisen symbolin, vertauskuvan, kielikuvan tai väitteen.	Oppilas osaa antaa esimerkin uskonollisesta kielestä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.	Oppilas osaa kertoa uskonollisen kielen erityispiirteistä ja vertauskuvallisuudesta.
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa	Oppilas harjaantuu etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä.	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa ohjatusti etsiä uskontoa koskevaa tietoa annetuista lähteistä.	Oppilas osaa etsiä uskontoa koskevaa tietoa useasta lähteestä.	Oppilas osaa käyttää hakemaansa tietoa ja tunnistaa, että tietolähteiden luotettavuudessa on eroja.	Oppilas osaa etsiä ja vertailla uskontoa koskevaa tietoa eri lähteistä sekä tehdä

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
erilaisista lähteistä (S1,S2,S3)						havaintoja lähteiden luotettavuudesta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskontoliisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan (S1,S2)	Oppilas perehtyy Suomen ja Euroopan uskontollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan.	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä Suomen ja Euroopan uskontollisiin ja katsomuksellisiin juuriin tai nykytilaan liittyviä piirteitä.	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä Suomen ja Euroopan uskontollisista ja katsomuksellisista juurista tai nykytilasta.	Oppilas tunnistaa uskontojen ja katsomusten vaikutuksia kulttuurissa ja yhteiskunnissa Suomessa ja Euroopassa.	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta kulttuuriin ja yhteiskuntaan Suomessa ja Euroopassa.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa (S2, S3)	Oppilas tutustuu juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin sekä niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa.	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteitä.	Oppilas osaa kertoa juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteistä.	Oppilas osaa vertailla juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteitä.	Oppilas osaa kertoa juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin vaikutuksesta tai historiasta Euroopassa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (S1, S2,S3)	Oppilas perehtyy opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin.	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa tai osaa nimetä yksittäisen esimerkin opiskeltavan uskonnon eettisistä opetuksista.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon eettisistä opetuksista tai uskontoja yhdistävistä eettisistä periaatteista.	Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon keskeisiä eettisiä opetuksia ja kertoa jostaakin uskontoja yhdistävästä eettisestä periaatteesta sekä antaa esimerkkejä niiden soveltamisesta arjen tilanteisiin.	Oppilas osaa pohtia uskontojen erilaisten eettisten periaatteiden soveltamista arjessa.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan	Oppilas harjaantuu arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan	Eettinen pohdinta	Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä joitain toiminnan	Oppilas tunnistaa eettisiä periaatteita.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon ja uskontojen	Oppilas osaa pohtia omia valintojaan ja eettisiä

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta (S2, S3)	toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.		taustalla vaikuttavia arvoja tai eettisiä valintatilanteita.	Oppilas osaa kertoa esimerkkejä eettisistä valintatilanteista ja antaa niihin ratkaisuvaihtoehtoja.	yhteisistä eettisistä periaatteista ja antaa esimerkkejä niiden soveltamisesta. Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta.	valintatilanteita arvojen, erilaisten eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään (S1, S2, S3)	Oppilas harjoittelee keskustelemaan eettisistä kysymyksistä sekä kehittää ajattelu- ja dialogitaitojaan.	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osaa kuunnella muita ja ilmaista jollain tavoin ajatuksiaan.	Oppilas ottaa osaa yhteiseen keskusteluun ja ilmaisee itseään rakentavasti.	Oppilas huomioi muut keskusteluun osallistujat ja osaa perustella omia näkemyksiään.	Oppilas osaa keskustella vastavuoroisesti sekä pohtia ja rakentaa omia näkemyksiään vuorovaikutuksessa muiden kanssa.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään (S3)	Oppilas saa valmiuksia muodostaa ja vahvistaa myönteistä maailmankatsomustaan, itsetuntoaan ja luottamusta elämäänsä.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perustana. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

Luokka 6

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan

kristinuskon moninaisuus, erityisesti protestanttisuus. Tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen kristinuskon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin (kaste ja ehtoollinen), rukoukseen, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamatun kirjojen erilaisia tyyli- ja, uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Syvennetään tietoja kirkkovuodesta ja elämänkaaren kristillisistä rituaaleista. Tutustutaan Raamatun kertomusten vaikutuksiin taiteeseen ja kulttuuriin. Tutustutaan syvästi kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Huomioidaan virret ja muu hengellinen musiikki.

Paikallisuus: Yhteistyö paikallisseurakunnan kanssa. Keskeiset käsitteet: uskonpuhdistus, protestanttisuus, sakramentit, jumalanpalvelus, kirkkovuosi, kirkkoarkkitehtuuri.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin. Tarkastellaan, miten uskonnot näkyvät mediassa ja populaarikulttuurissa.

Paikallisuus: Mahdollisuuksien mukaan tutustutaan lähialueen uskonnollisiin yhteisöihin.

Keskeiset käsitteet: Pyhä paikka, profeetat, maailmanuskonnot, ekumenia, uskontodialogi, katsomus.

S3 Hyvä elämä

Pohditaan kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Käsitellään ihmisoikeusetiikkaa, pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Opetuksen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perusteleamiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun. Keskeiset käsitteet: etiikka, ihmisoikeusetiikka, eettinen pohdinta, globaali vastuu.

Elämäkatsomustieto

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3–6

Elämäkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Elämäkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää elämäkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut elämäkatsomustiedon tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan elämäkatsomustiedon tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosi-arvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämäkatsomustiedon lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin (S1-4)	Oppilas harjaantuu eettisen ajattelun taidoissa. Hän osaa soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa ja valinnoissa.	Kyky eettiseen ajatteluun ja eettisten periaatteiden soveltamiseen	Elämäkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen. Elämäkatsomustiedon sanallista arviota tai arvo- sanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisesa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoja 6. vuosiluokan lukuvuositolustusta varten opettaja käyttää elämäkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä Arviointiasteikko 3. luokka Tavoitteet on saavutettu
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita (S1-4)	Oppilas oppii havaitsemaan väitteitä ja tunnistamaan sekä arvioimaan niiden perusteluita.	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluun (S1, S2, S3)	Oppilas oivaltaa asioiden välisiä suhteita, tunnistaa virheellistä päättelyä sekä kehittyy ajattelun taidoissa.	Ajattelun taidot	
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta (S1, S2, S3)	Oppilas osaa kantaa vastuuta itsestä, toisista ja luonnosta.	Vastuullisen toiminnan ymmärtäminen	
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä (S2, S3, S4)	Oppilas tutustuu suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottaa kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	Tietojen ja käsitteiden hallinta	
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään (S1–S4)	Oppilas tunnistaa katsomusten ja kulttuurien peruspiirteitä sekä tunnistaa ja käyttää katsomuksellisia käsitteitä.	Tietojen ja käsitteiden hallinta	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan (S1–S4)	Oppilas havainnoi omaa katsomuksellista osaamistaan ja asettaa sen pohjalta tavoitteita sekä arvioi katsomuksellista oppimistaan.	Oppimaan oppimisen taidot	1) kiitettävästi: Oppilaalla on erinomaiset tiedot ja taidot ja hän osaa soveltaa ja yhdistää niitä luovasti uusissa tilanteissa. hyvin 2) hyvin: Oppilaalla on hyvät perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä itsenäisesti 3) melko hyvin: Oppilaalla on melko hyvät perustiedot ja -taidot. 4) osittain: Oppilas harjoittelee perustietoja ja -taitoja. Hän tarvitsee tukea ja apua. 5) Tavoitteet saavuttamatta: Oppilas ei ole saavuttanut oppimiselle asetettuja tavoitteita.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja (S1–S4)	Oppilas ilmaisee katsomustaan ja toimii rakentavassa vuorovaikutuksessa ryhmän jäsenenä.	Vuorovaikutustaidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia (S3)	Oppilas ymmärtää käsitteen ihmisoikeudet sekä tietää, mikä on YK:n ihmisoikeuksien julistus ja millaisia oikeuksia lapsilla on.	Ihmisoikeusetiikan tunteminen	
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään (S1–S4)	Oppilas tietää, että on olemassa kansainvälisesti sovittuja kestävän kehityksen tavoitteita. Hän osaa toimia omassa lähiympäristössään vastuullisesti.	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	

Luokka 3

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämänkatsomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

Keskeiset käsitteet: Erilaisten näkökulmien arvostaminen, oikeudenmukaisuus, vapaus ja vastuu.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

Keskeiset käsitteet: identiteetti, kulttuuri, kulttuurivähemmistö, yhdenvertaisuus, tieto, usko, luulo.

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

Keskeiset käsitteet: YK:n lapsen oikeuksien sopimus, sopimus, lupaus, rauha, demokratia.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

Keskeiset käsitteet: Luonnon ja ihmisen tulevaisuus, kestävä kehitys

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin (S1-4)	Oppilas harjaantuu eettisen ajattelun taidoissa. Hän osaa soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa ja valinnoissa.	Kyky eettiseen ajatteluun ja eettisten periaatteiden soveltamiseen	Elämänkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen. Elämänkatsomustiedon sanallista arviota tai arvo- sanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolustusta varten opettaja käyttää elämänkatsomus- tiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä Arviointiasteikko 4.-5. luokka
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita (S1-4)	Oppilas oppii havaitsemaan väitteitä ja tunnistamaan sekä arvioimaan niiden perusteluita.	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluun (S1, S2, S3)	Oppilas oivaltaa asioiden välisiä suhteita, tunnistaa virheellistä päättelyä sekä kehittyä ajattelun taidoissa.	Ajattelun taidot	
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta (S1, S2, S3)	Oppilas osaa kantaa vastuuta itsestä, toisista ja luonnosta.	Vastuullisen toiminnan ymmärtäminen	
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä (S2, S3, S4)	Oppilas tutustuu suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottaa kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	Tietojen ja käsitteiden hallinta	
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään (S1–S4)	Oppilas tunnistaa katsomusten ja kulttuurien peruspiirteitä sekä tunnistaa ja käyttää katsomuksellisia käsitteitä.	Tietojen ja käsitteiden hallinta	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan (S1–S4)	Oppilas havainnoi omaa katsomuksellista osaamistaan ja asettaa sen pohjalta tavoitteita sekä arvioi katsomuksellista oppimistaan.	Oppimaan oppimisen taidot	10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja (S1–S4)	Oppilas ilmaisee katsomustaan ja toimii rakentavassa vuorovaikutuksessa ryhmän jäsenenä.	Vuorovaikutustaidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiittävästi.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia (S3)	Oppilas ymmärtää käsitteen ihmisoikeudet sekä tietää, mikä on YK:n ihmisoikeuksien julistus ja millaisia oikeuksia lapsilla on.	Ihmisoikeusetiikan tunteminen	8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään (S1–S4)	Oppilas tietää, että on olemassa kansainvälisesti sovittuja kestävän kehityksen tavoitteita. Hän osaa toimia omassa lähiympäristössään vastuullisesti.	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

Luokka 4

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämänkatsomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

Keskeiset käsitteet: Erilaisten näkökulmien arvostaminen, oikeudenmukaisuus, vapaus ja vastuu.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

Keskeiset käsitteet: identiteetti, kulttuuri, kulttuurivähemmistö, yhdenvertaisuus, tieto, usko, luulo.

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

Keskeiset käsitteet: YK:n lapsen oikeuksien sopimus, sopimus, lupaus, rauha, demokratia.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestäväää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestäväää tulevaisuuteen.

Keskeiset käsitteet: Luonnon ja ihmisen tulevaisuus, kestävä kehitys

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin (S1-4)	Oppilas harjaantuu eettisen ajattelun taidoissa. Hän osaa soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa ja valinnoissa.	Kyky eettiseen ajatteluun ja eettisten periaatteiden soveltamiseen	Elämänkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen. Elämänkatsomustiedon sanallista arviota tai arvo- sanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolustusta varten opettaja käyttää elämänkatsomus- tiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä Arviointiasteikko 4.-5. luokka
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita (S1-4)	Oppilas oppii havaitsemaan väitteitä ja tunnistamaan sekä arvioimaan niiden perusteluita.	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluun (S1, S2, S3)	Oppilas oivaltaa asioiden välisiä suhteita, tunnistaa virheellistä päättelyä sekä kehittyy ajattelun taidoissa.	Ajattelun taidot	
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta (S1, S2, S3)	Oppilas osaa kantaa vastuuta itsestä, toisista ja luonnosta.	Vastuullisen toiminnan ymmärtäminen	
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä (S2, S3, S4)	Oppilas tutustuu suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottaa kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	Tietojen ja käsitteiden hallinta	
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään (S1–S4)	Oppilas tunnistaa katsomusten ja kulttuurien peruspiirteitä sekä tunnistaa ja käyttää katsomuksellisia käsitteitä.	Tietojen ja käsitteiden hallinta	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan (S1–S4)	Oppilas havainnoi omaa katsomuksellista osaamistaan ja asettaa sen pohjalta tavoitteita sekä arvioi katsomuksellista oppimistaan.	Oppimaan oppimisen taidot	10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja (S1–S4)	Oppilas ilmaisee katsomustaan ja toimii rakentavassa vuorovaikutuksessa ryhmän jäsenenä.	Vuorovaikutustaidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia (S3)	Oppilas ymmärtää käsitteen ihmisoikeudet sekä tietää, mikä on YK:n ihmisoikeuksien julistus ja millaisia oikeuksia lapsilla on.	Ihmisoikeusetiikan tunteminen	8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään (S1–S4)	Oppilas tietää, että on olemassa kansainvälisesti sovittuja kestävän kehityksen tavoitteita. Hän osaa toimia omassa lähiympäristössään vastuullisesti.	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

Luokka 5

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämäntavojen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

Keskeiset käsitteet: arvo, normi, onnellisuus ja hyvä elämä, ajattelun-, uskonnon-, ja elämäntavojen vapaus

S2 Erilaisia elämäntapoja

Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

Keskeiset käsitteet: elämän- ja maailmankatsomukset, maailman kulttuuriperintö

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

Keskeiset käsitteet: tekojen eettinen arviointi, oikeus ja velvollisuus.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestäväää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestäväää tulevaisuuteen.

Keskeiset käsitteet: aikakäsitykset, tietokäsitykset, luontokäsitykset, kestävä tulevaisuus

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin (S1-4)	Oppilas harjaantuu eettisen ajattelun taidoissa. Hän osaa soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa ja valinnoissa.	Kyky eettiseen ajatteluun ja eettisten periaatteiden soveltamiseen	Oppilas osaa kuvailla ohjatusti jonkin eettisen periaatteen tai arjessa tehtävän eettisen valinnan.	Oppilas osaa kuvailla ja perustella yhden eettisen periaatteen ja yhden arjessa tehtävän eettisen valinnan.	Oppilas ymmärtää etiikan keskeisiä käsitteitä ja periaatteita. Oppilas osaa kuvailla ja perustella, miten voi soveltaa eettisiä periaatteita arjessa.	Oppilas ymmärtää etiikan keskeisiä käsitteitä ja periaatteita. Oppilas osaa selittää ja perustella eettisten periaatteiden johdonmukaista soveltamista eri tilanteissa.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluja (S1-4)	Oppilas oppii havaitsemaan väitteitä ja tunnistamaan sekä arvioimaan niiden perusteluja.	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa tunnistaa ohjatusti keskustelusta tai tekstistä väitteen.	Oppilas osaa löytää keskustelusta ja tekstistä väitteen ja sille perustelun.	Oppilas osaa löytää keskustelusta ja tekstistä keskeisiä väitteitä ja niiden perusteluja sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta.	Oppilas osaa löytää keskustelusta ja erilaisista teksteistä keskeisiä väitteitä perusteluineen. Oppilas osaa pohtia monipuolisesti perusteluiden asiaankuuluvuutta.
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan (S1, S2, S3)	Oppilas oivaltaa asioiden välisiä suhteita, tunnistaa virheellistä päättelyä sekä kehittää ajattelun taitoissa.	Ajattelun taidot	Oppilas osaa tehdä ohjatusti havaintoja asioiden välisistä suhteista tai virheellisestä päättelystä.	Oppilas osaa tehdä havaintoja asioiden välisistä suhteista ja virheellisestä päättelystä.	Oppilas oivaltaa asioiden välisiä suhteita. Oppilas osaa tunnistaa virheellistä päättelyä ja välttää sitä omassa ajattelussaan.	Oppilas oivaltaa asioiden välisiä suhteita monipuolisesti ja tunnistaa virheellistä päättelyä.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
						Oppilas osaa hyödyntää näitä taitoja omassa ajattelussaan.
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta (S1, S2, S3)	Oppilas osaa kantaa vastuuta itsestä, toisista ja luonnosta.	Vastuullisen toiminnan ymmärtäminen	Oppilas osaa kuvailla ohjatusti yhden tavan kantaa vastuuta itsestä, toisista ihmisistä tai luonnosta.	Oppilas osaa kuvailla yhden tavan kantaa vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta.	Oppilas osaa kuvailla, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen, sekä kertoa, mitä vastuun kantaminen tarkoittaa omassa toiminnassa.	Oppilas osaa selittää ja perustella, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen, sekä kuvata erilaisin esimerkein, mitä vastuun kantaminen tarkoittaa omassa toiminnassa.
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä (S2, S3, S4)	Oppilas tutustuu suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottaa kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa mainita ohjatusti yhden kulttuurivähemmistön. Oppilas osaa nimetä ohjatusti yhden kulttuuriperintökohteen.	Oppilas tietää, että on erilaisia kulttuureja, ja osaa mainita yhden kulttuurivähemmistön ja siihen liittyvän piirteen. Oppilas osaa nimetä yhden kulttuuriperintökohteen.	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä piirteitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta.	Oppilas osaa nimetä ja selittää useita kulttuuriin liittyviä piirteitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa kuvailla yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurista moninaisuutta ja pohtia sen merkitystä.
T6 tukea oppilasta rakentamaan	Oppilas tunnistaa katsomusten ja	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä jonkin katsomuksen,	Oppilas osaa nimetä jonkin katsomuksen	Oppilas osaa nimetä jonkin katsomuksen	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomuksia

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään (S1–S4)	kulttuurien peruspiirteitä sekä tunnistaa ja käyttää katsomuksellisia käsitteitä.		kulttuurin tai katsomuksellisen käsitteen.	tai kulttuurin sekä siihen liittyviä piirteitä. Oppilas tietää ainakin yhden katsomuksellisen käsitteen.	tai kulttuurin ja kertoa siitä katsomuksellisten käsitteiden avulla.	ja kulttuureja sekä kertoa ja antaa niistä esimerkkejä katsomuksellisia käsitteitä käyttäen.
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan (S1–S4)	Oppilas havainnoi omaa katsomuksellista osaamistaan ja asettaa sen pohjalta tavoitteita sekä arvioi katsomuksellista oppimistaan.	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa ohjatusti yhden tavoitteen omalle katsomukselliselle oppimiselleen.	Oppilas tunnistaa osaamistaan ja asettaa ainakin yhden tavoitteen omalle katsomukselliselle oppimiselleen. Oppilas suunnittelee ja arvioi ohjatusti opiskeluaan.	Oppilas osaa asettaa katsomukselliseen oppimiseensa liittyviä itselleen sopivia tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista.	Oppilas osaa asettaa katsomukselliseen oppimiseensa liittyviä itselleen sopivia tavoitteita ja toimii niiden mukaisesti. Oppilas arvioi monipuolisesti tavoitteiden toteutumista.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja (S1–S4)	Oppilas ilmaisee katsomustaan ja toimii rakentavassa vuorovaikutuksessa ryhmän jäsenenä.	Vuorovaikutustaidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas kuuntelee muiden katsomuksellisia kannanottoja asiallisesti.	Oppilas tuo ohjatusti esille omia katsomuksellisia kannanottojaan tai identiteettiään. Oppilas toimii vuorovaikutuksessa toisten kanssa asiallisesti.	Oppilas ilmaisee omia katsomuksellisia kannanottojaan tai identiteettiään rakentavasti. Oppilas toimii positiiivisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.	Oppilas ilmaisee omia katsomuksellisia kannanottojaan tai identiteettiään monipuolisesti. Oppilas toimii rakentavassa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen	Oppilas ymmärtää käsitteen ihmisoikeudet sekä tietää, mikä on	Ihmisoikeusetiikan tunteminen	Oppilas osaa kuvailla ohjatusti yhden	Oppilas tietää käsitteen ihmisoikeudet.	Oppilas ymmärtää käsitteen ihmisoikeudet.	Oppilas ymmärtää ja osaa selittää käsitteen ihmisoikeudet.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia (S3)	YK:n ihmisoikeuksien julistus ja millaisia oikeuksia lapsilla on.		keskeisen lapsen oikeuden.	Oppilas tietää, että on olemassa ihmisoikeuksia, ja osaa kuvailla niistä yhden keskeisen. Oppilas tietää, että on olemassa lapsen oikeuksia, ja osaa kuvailla niistä yhden keskeisen.	Oppilas tietää, että on olemassa YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, ja osaa kuvailla siitä kaksi ihmisoikeutta. Oppilas tietää, että on olemassa monia lapsen oikeuksia, ja osaa kuvailla niistä kaksi.	Oppilas tietää, että on olemassa YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, ja osaa kuvailla siitä ainakin kolme ihmisoikeutta. Oppilas tietää ja osaa perustella sen, että on olemassa monia lapsen oikeuksia, ja osaa kuvailla niistä ainakin kolme.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään (S1–S4)	Oppilas tietää, että on olemassa kansainvälisesti sovittuja kestävän kehityksen tavoitteita. Hän osaa toimia omassa lähiympäristössään vastuullisesti.	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa kertoa ohjatusti yhden tavan toimia vastuullisesti omassa lähiympäristössään.	Oppilas osaa kuvailla yhden kestävän kehityksen tavoitteen. Oppilas osaa kuvailla yhden tavan toimia vastuullisesti lähiympäristössään.	Oppilas tietää, että kestävän kehityksen tavoitteita on erilaisia, ja osaa kuvailla ja perustella niistä kaksi. Oppilas osaa antaa esimerkkejä oman toiminnan vastuullisuudesta.	Oppilas tietää, että kestävän tulevaisuuden tavoitteisto on laaja kokonaisuus. Oppilas osaa kuvailla ja perustella kolme kestävän kehityksen tavoitetta. Oppilas osaa kuvailla ja perustella kaksi tärkeää tapaa toimia vastuullisesti lähiympäristössä ja kertoa,

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut oppi- misen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
						miten niissä voisi olla aloitteellinen.

Luokka 6

S1 Kasvaminen hyvään elämään

Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämäntavojen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

Keskeiset käsitteet: arvo, normi, onnellisuus ja hyvä elämä, ajattelun-, uskonnon-, ja elämäntavojen vapaus

S2 Erilaisia elämäntapoja

Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

Keskeiset käsitteet: elämän- ja maailmankatsomukset, maailman kulttuuriperintö

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

Keskeiset käsitteet: tekojen eettinen arviointi, oikeus ja velvollisuus.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävä kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

Keskeiset käsitteet: aikakäsitykset, tietokäsitykset, luontokäsitykset, kestävä tulevaisuus

Historia

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa vuosiluokilla 3–6

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilasta ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.

Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut historian tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan historian tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmotaminen sekä ihmisen toimijuuden ja historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Merkitys, arvot ja asenteet			Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaistamaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon moni- muotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen. Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tason 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena (S1-S5)	Oppilas kiinnostuu historiasta tiedonalana ja sen merkityksestä identiteetille.		
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä (S1-S5)	Oppilas tunnistaa erilaisia historian lähteitä.	Historian tietolähteiden tunnistaminen	
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden (S1-S5)	Oppilas havaitsee historiatiedon tulkinnallisuuden.	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä (S1-S5)	Oppilas ymmärtää tapoja jakaa historia aikakausiin ja niihin liittyviä käsitteitä.	Kronologian ymmärrys	
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja (S1-S5)	Oppilas ymmärtää ihmisen toiminnan motiiveja erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	Historiallinen empatia	
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille (S1-S5)	Oppilas tunnistaa historiallisille tapahtumille ja ilmiöille syitä ja seurauksia.	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille (S1-S5)	Oppilas tunnistaa muutoksia ja niiden merkityksiä eri ihmisille ja ymmärtää, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille.	Muutoksen hahmottaminen	Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa (S1-S5)	Oppilas hahmottaa jatkuvuuksia historiassa.	Jatkuvuuden tunnistaminen	
Historiallisen tiedon käyttäminen			8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä (S1-S5)	Oppilas osaa esittää muutokselle syitä.	Syy- ja seuraussuhteen kuvaileminen	
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä (S1-S5)	Oppilas osaa selittää, miten tulkinnat menneisyydestä saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä.	Tulkintojen selittäminen	
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa (S1-S5)	Oppilas selittää ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.	Ihmisen toiminnan selittäminen	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

Luokka 5

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty

Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

Keskeiset käsitteet: kulttuuri, korkeakulttuuri, sivilisaatio (maanviljely, kaupunkikulttuuri, kirjoitustaito, ammattien syntyminen), kivikausi

Paikallisuus: tutustuminen lähialueen esihistoriallisiin kohteisiin mahdollisuuksien mukaan.

Mahdollinen näkökulma: muinaisuskonnot osana suomalaista esihistoriaa.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

Keskeiset käsitteet: demokratia, kansainvaellukset, pronssi- ja rautakausi.

Mahdollinen näkökulma: antiikin kulttuurin vaikutus meidän aikaamme (tiede, taide, ajattelu, kieleen ym.).

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet						
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena (S1-S5)	Oppilas kiinnostuu historiasta tiedonalana ja sen merkityksestä identiteetille.		<i>Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Tiedon hankkiminen menneisyydestä						
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä (S1-S5)	Oppilas tunnistaa erilaisia historian lähteitä.	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas tunnistaa joi-takin historian lähteitä.	Oppilas antaa esimerkkejä historian alkupe-räislähteistä opiskelta-vilta aikakausilta.	Oppilas antaa esimerkin, miten alkuperäis-lähde eroaa toisen kä-den lähteestä.	Oppilas antaa esimerk-keä, miten alkuperäis-lähteet eroavat toisen käden lähteistä opiskeltavilla aikakausilla.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden (S1-S5)	Oppilas havaitsee historiatiedon tulkinnallisuuden.	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas antaa esimerkkejä historian faktoista.	Oppilas antaa esimerkkejä historian faktoista ja tulkinnoista.	Oppilas tunnistaa, että samasta tapahtumasta tai ilmiöstä voi olla erilaisia tulkintoja.	Oppilas antaa esimerkkejä samaan tapahtumaan tai ilmiöön liittyvistä erilaisista tulkinnoista.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen						
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä	Oppilas ymmärtää tapoja jakaa historia aikakausiin ja niihin liittyviä käsitteitä.	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeisiä historiaan liittyviä ajan jäsentämis-muotoja (vanha aika,	Oppilas nimeää keskeisiä historiaan liittyviä ajan jäsentämis-muotoja ja sijoittaa eri	Oppilas käyttää keskeisiä historiaan liittyviä ajan jäsentämis-muotoja sekä antaa	Oppilas kuvailee asioita, joiden perusteella tehdään historiallisia aikakausijakoja.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä (S1-S5)			keskiaika, uusi aika; esihistoria, historia; eaa, jaa).	aikakausien tapahtumia aikajärjestykseen.	esimerkkejä eri aikakausien yhteiskunnille ominaisista piirteistä.	
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja (S1-S5)	Oppilas ymmärtää ihmisen toiminnan motiiveja erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	Historiallinen empatia	Oppilas tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.	Oppilas antaa esimerkkejä menneisyyden ihmisten toiminnan motiiveista.	Oppilas asettautuu menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeää tämän toiminnan motiiveja.	Oppilas asettautuu menneen ajan ihmisen asemaan ja tarkastelee, miten hänen yhteiskunnallinen asemansa vaikuttaa hänen toimintaansa.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille (S1-S5)	Oppilas tunnistaa historiallisille tapahtumille ja ilmiöille syitä ja seurauksia.	Syy- ja seuraussuhteen hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa yksittäisen syyn tai seurauksen menneisyydessä tapahtuneelle asialle.	Oppilas tunnistaa yksittäisen syyn ja siitä johtuvan seurauksen menneisyydessä tapahtuneille asioille.	Oppilas tunnistaa syitä ja seurauksia menneisyydessä tapahtuneille asioille.	Oppilas tunnistaa erilaisia syitä (suoria ja epäsuoria) ja seurauksia (lyhyt- ja pitkäkestoisia) menneisyydessä tapahtuneille asioille.
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille (S1-S5)	Oppilas tunnistaa muutoksia ja niiden merkityksiä eri ihmisille ja ymmärtää, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille.	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas tunnistaa asioita, jotka ovat muuttuneet.	Oppilas tunnistaa muutoksia menneisyydessä ja antaa esimerkin muutoksen merkityksestä eri ihmisille.	Oppilas kuvailee esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisryhmille.	Oppilas antaa esimerkkejä tilanteista, joissa eri ihmisille tai ihmisryhmille muutos ei ole sama asia kuin edistys.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut oppi- misen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 5	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 7	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 8	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 9
T8 harjaannuttaa oppi- lasta hahmottamaan jatkuvuuksia histori- assa (S1-S5)	Oppilas hahmottaa jat- kuvuuksia historiassa.	Jatkuvuuden tunnistami- nen	Oppilas tunnistaa jon- kin menneisyyden asian näkymisen tässä päivässä.	Oppilas nimeää asi- oita, joissa näkyy jat- kuvuutta aikakaudesta toiseen.	Oppilas kuvailee asioi- den jatkuvuutta men- neisyydessä.	Oppilas kertoo syitä, miksi jokin asia ei ole muuttunut eri aikoina.
Historiallisen tiedon käyttäminen						
T9 ohjata oppilasta esittämään muutok- sille syitä (S1-S5)	Oppilas osaa esittää muutokselle syitä.	Syy- ja seuraussuhteen kuvaileminen	Oppilas osoittaa jonkin syyyn muutokseen.	Oppilas antaa esimerk- kejä muutokseen joh- taneista syistä.	Oppilas kuvailee suo- rien ja epäsuorien syi- den vaikutuksia muu- tokseen.	Oppilas vertailee eri- laisten syiden vaiku- tuksia muutokseen.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tul- kinnat saattavat muut- tua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä (S1-S5)	Oppilas osaa selittää, miten tulkinnat men- neisyydestä saattavat muuttua uusien lähtei- den tai tarkastelutapo- jen myötä.	Tulkintojen selittämi- nen	Oppilas kertoo esimer- kin tilanteesta, josta on erilaisia tulkintoja.	Oppilas selittää yhden esimerkin avulla, mi- ten uudet lähteet saat- tavat muuttaa histo- rian tapahtuman tai il- miön tulkintaa.	Oppilas selittää esi- merkkien avulla, miten uudet lähteet ja tar- kastelutavat saattavat muuttaa historian tul- kintoja.	Oppilas vertailee sa- masta historian tapah- tumasta tai ilmiöstä tehtyjä tulkintoja ja kertoo, miten lähtei- den valinta vaikuttaa tulkintaan.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa (S1-S5)	Oppilas selittää ihmi- sen toiminnan tarkoi- tusperiä.	Ihmisen toiminnan se- littäminen	Oppilas osoittaa, mi- ten jokin ihmisen toi- minnan motiivi näkyy tämän toiminnassa.	Oppilas kuvailee mah- dollisia syitä mennei- syyden ihmisen toi- minnalle.	Oppilas esittää ku- vauksen käsiteltävästä asiasta siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön yksittäisen toimijan kannalta.	Oppilas analysoi ihmis- ten toiminnan motii- veja ja esittää kuvauk- sen siitä, miten yhteis- kunnallinen asema vai- kuttaa ihmisten toi- mintaan.

Luokka 6

S3 Keskiäika

Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuuriin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

Keskeiset käsitteet: katolisen kirkon merkitys, keskiaikainen maailmakuva, kansainvaellukset, kulttuurien leviäminen ja kohtaaminen, ristiretket, säädyt.

Paikallisuus: mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään Porvoota keskiaikaisena kaupunkina.

Mahdollinen näkökulma: Kristillisen ja muinaiskulttuurin kohtaaminen.

S4 Uuden ajan murrosvaihe

Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

Keskeiset käsitteet: renessanssi, tieteen vallankumous, uskonpuhdistus, itsevaltius, löytöretket.

Mahdollisia näkökulmia: 1. Maailmankuvan muutos (kirjapainotaidon merkitys tiedonvälitykseen verrattuna internetin tuloon). 2. Valistus ja sen vaikutukset (esim. Ranskan vallankumous ja Yhdysvaltojen itsenäistyminen)

Yhteiskuntaoppi

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 3–6

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilasta ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut yhteiskuntaopin tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan yhteiskuntaopin tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremmman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Merkitys, arvot ja asenteet			Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja pa- lautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimi- maan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvi- oinnissa otetaan huomioon monipuolisesti eri- laisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huo- miota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan. Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaa- misen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakun- nallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymi- sen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmot- taa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä nä- kee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedos- taen
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yh- teiskuntaopista tiedonalana (S1–S4)	Oppilas kiinnostuu ympäröivästä yh- teiskunnasta ja yhteiskuntaopista tie- donalana.		
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilai- siin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin (S1–S4)	Oppilas oppii harjaannuttamaan inhi- millisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudel- lisiin kysymyksiin liittyvää eettistä ar- viointikykyään.		
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan its- ensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuk- sien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeu- dellisia periaatteita (S1–S3)	Oppilas oppii hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäse- nenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hah- mottamaan yhteiskunnan oikeudelli- sia periaatteita.	Yhteisten sääntöjen, ihmisoikeuksien ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja tai- toja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavutta- nut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi op- pilas edistää rakentavasti koko ryhmän
T7 kannustaa oppilasta harjoittele- maan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan ra- kentavasti eri mielipiteistä (S1–S3)	Oppilas oppii demokraattisen vaikut- tamisen perustaitoja sekä rakentavaa keskustelua.	Demokraattisen vaikuttamisen perus- taitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käy- tännössä	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja (S1, S4)	Oppilas oppii ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä niihin liittyviä taitoja.	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla (S1, S3)	Oppilas oppii osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja käyttämään mediaa turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla.	Osallistuminen ja mediataidot	8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita.

Luokka 4

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

Keskeiset käsitteet: perheiden monimuotoisuus, yhteisö, vaikuttamisen keinot, elämänhallinta.

S2 Demokraattinen yhteiskunta Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

Keskeiset käsitteet: yhteiskunta, demokratia, tasa-arvo, lasten oikeudet, säännöt ja niihin vaikuttaminen, oikeudet ja velvollisuudet. YK, ihmisoikeuksien julistus, Suomen eri kulttuurit ja väestöryhmät, perusoikeudet, eri-ikäisten oikeudet ja velvollisuudet lain edessä. Paikallisuus: mahdollisuuksien mukaan tutustuminen oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin esimerkiksi urheiluseuraan- tai harrastuspiiriin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Keskeiset käsitteet: aktiivinen kansalainen, vaikuttamisen keinot, demokratia, kunnallinen päätöksenteko, verkkovaikuttaminen. Paikallisuus: mahdollinen yhteistyö kunnan toimijoiden kanssa esimerkiksi nuoriso- tai liikuntatoimi, kunnan päättäjiin tutustuminen

S4 Taloudellinen toiminta Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Keskeiset käsitteet: oman rahan käyttö, työ ja yrittäminen, monenlaiset ammatit, kestävä kuluttaminen, mainonta, kuluttajan oikeudet, maksamisen tavat. Paikallisuus: mahdollisuuksien mukaan yhteistyö paikallisten yritysten kanssa

Neljännellä luokalla käsiteltävät sisällöt:

Peruskäsitteet (S1, S2, S3)

1. Yhteisö
2. Yhteiskunta

Vaikuttaminen (S1, S3)

1. Aktiivinen kansalaisuus
2. Vaikuttamisen keinot (esimerkiksi mielipidekirjoitus, adressi, mielenosoitus ja äänestäminen)

Monenlaiset ihmiset ja yhtäläiset oikeudet (S2)

1. Lasten oikeudet
2. Tasa-arvo
3. Suomen eri kulttuurit ja vähemmistöt
4. Perheiden monimuotoisuus

Raha ja talous (S1, S4)

1. Oman rahan käyttö
2. Kuluttaminen

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Merkitys, arvot ja asenteet			Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimi- maan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana (S1–S4)	Oppilas kiinnostuu ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana.		
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin (S1–S4)	Oppilas oppii harjaannuttamaan inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin liittyvää eettistä arviointikykyään.		
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita (S1–S3)	Oppilas oppii hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita.	Yhteisten sääntöjen, ihmisoikeuksien ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa (S1–S4)	Oppilas oppii tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa.	Median roolin tarkastelu	
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työn- teon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään (S1, S4)	Oppilas oppii ymmärtämään työn- teon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään.	Työn- teon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä (S1–S3)	Oppilas oppii ymmärtämään, että yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.	Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	
			Arviointiasteikko 4.-5. luokka
			10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas

Arviointiasteikko 4.-5. luokka

10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista.
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä (S1–S3)	Oppilas oppii demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä rakentavaa keskustelua.	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi.
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja (S1, S4)	Oppilas oppii ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä niihin liittyviä taitoja.	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla (S1, S3)	Oppilas oppii osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja käyttämään mediaa turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla.	Osallistuminen ja mediataidot	7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain josain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita

LUOKKA 5

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

Keskeiset käsitteet: perheiden monimuotoisuus, yhteisö, vaikuttamisen keinot, elämänhallinta.

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

Keskeiset käsitteet: yhteiskunta, demokratia, tasa-arvo, lasten oikeudet, säännöt ja niihin vaikuttaminen, oikeudet ja velvollisuudet. YK, ihmisoikeuksien julistus, Suomen eri kulttuurit ja väestöryhmät, perusoikeudet, eri-ikäisten oikeudet ja velvollisuudet lain edessä.

Paikallisuus: mahdollisuuksien mukaan tutustuminen oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin esimerkiksi urheiluseuraan- tai harrastuspiiriin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Keskeiset käsitteet: aktiivinen kansalainen, vaikuttamisen keinot, demokratia, kunnallinen päätöksenteko, verkkovaikuttaminen.

Paikallisuus: mahdollinen yhteistyö kunnan toimijoiden kanssa esimerkiksi nuoriso- tai liikuntatoimi, kunnan päättäjiin tutustuminen

S4 Taloudellinen toiminta

Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestäväan kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Keskeiset käsitteet: oman rahan käyttö, työ ja yrittäminen, monenlaiset ammatit, kestävä kuluttaminen, mainonta, kuluttajan oikeudet, maksamisen tavat.
Paikallisuus: mahdollisuuksien mukaan yhteistyö paikallisten yritysten kanssa

Viidennellä luokalla käsiteltävät sisällöt:

Vaikuttaminen (S1, S3)

1. Kunnallinen päätöksenteko
2. Verkkovaikuttaminen

Monenlaiset ihmiset ja yhtäläiset oikeudet (S2)

1. Ihmisoikeudet ja YK
2. Eri-ikäisten oikeudet ja velvollisuudet lain edessä

Oman talouden hallinta (S1, S4)

1. Kestävä kuluttaminen
2. Mainonta
3. Kuluttajan oikeudet
4. Maksamisen tavat

Työ ja yrittäminen (S1, S4)

1. Yrittäjyys
2. Monenlaiset ammatit

Musiikki

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3–6

Oppimisen ja osaamisen arviointi musiikissa on luonteeltaan ohjaavaa ja kannustavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa.

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat opintojen aikaista ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

Musiikin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää perusteissa määriteltyjä musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut opetussuunnitelman perusteissa asetetut vuosiluokkien 3–6 musiikin opetuksen tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vuosiluokille 3–6 asetettujen musiikin opetuksen tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarviointin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Musiikin 6. vuosiluokan lukuvuosiarviointin kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Osallisuus			Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen. Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolustusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (S1–S4)	Oppilas oppii toimimaan musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitojaan musisoivan ryhmän jäsenenä (S1–S4)	Oppilas kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitojaan sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitojaan musisoivan ryhmän jäsenenä.	Äänenkäyttö, laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikkiin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen (S1–S4)	Oppilas ilmaisee ja tutkii musiikkia ja taiteen maailmaa musiikkiliikunnallisuuden keinoin.	Musiikkiliikunta	
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (S1–S4)	Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia elämyksellisesti sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.	Musiikin kuuntelu	
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			Arviointiasteikko 3. luokka
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä (S1–S4)	Oppilas käyttää musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja musiikillisessa toiminnassa.	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Tavoitteet on saavutettu 1) kiitettävästi: Oppilaalla on erinomaiset tiedot ja taidot ja hän osaa soveltaa ja yhdistää niitä luovasti uusissa tilanteissa. hyvin
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (S1–S4)	Oppilas huolehtii musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta. Hän tunnistaa musiikin ja ääniympäristön vaikutuksia mielialaan ja hyvinvointiin.	Soitinten ja laitteiden turvallinen käyttö <i>Lisäksi oppilasta ohjataan pohtimaan äänneen ja musiikkiin liittyviä kokemuksiaan, mutta tätä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.</i>	2) hyvin: Oppilaalla on hyvät perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä itseenäisesti 3) melko hyvin: Oppilaalla on melko hyvät perustiedot ja -taidot. 4) osittain: Oppilas harjoittelee perustietoja ja -taitoja. Hän tarvitsee tukea ja apua. 5) Tavoitteet saavuttamatta: Oppilas ei ole saavuttanut oppimiselle asetettuja tavoitteita.

LUOKKA 3

S1 Miten musiikissa toimitaan

- tekemällä
- musiikillinen ilmaisu ja kuvittelukyky
- luonteva äänenkäyttö ja laulaminen (lauluasento, hengitys, oman luonnollisen äänialueen löytäminen, sävelkorvan kehittäminen)
- keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimet (perussoittotekniikat)
- yhteismusisointi (muiden kuuntelu ja huomioiminen)
- soitinten ja tekniikan vastuullinen käsittely

S2 Mistä musiikki muodostuu

- käsitteet: rytmi (aika-arvot ¼-kokonuotti ja -tauko), melodia, harmonia (duuri ja molli), muoto (esim. säkeistö ja kertosäe, kertomerkit, ABA)

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

- oppilaiden kokemukset ja havainnot musiikista ja arjen ääniympäristöstä
- lasten valtiopäivätanssit (3.lk, kultis)
- Eri kulttuurien musiikki esim. Suomi (3 lk.)
- yhteys muihin oppiaineeseen esim. ilmiöt, projektit, teemapäivät, juhlat ja muut tilaisuudet

S4 Musiikin ohjelmisto

toteutetaan soittaen, laulaen ja kuunnellen sekä liikkuen

-lastenmusiikki

-eri kulttuurien musiikki

-taidemusiikki

-populaarimusiikki

-kansanmusiikki

-suomalaisen kulttuuriperinnön vaaliminen

-musiikkiliikunta

Painotetussa musiikinopetuksessa lisäksi

- ensimmäisen oktaavin nuotit ja kolmisointu
- nokkahuilu ja laattasoittimet
- basson kokeilu

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Osallisuus			Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen. Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (S1–S4)	Oppilas oppii toimimaan musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitojaan musisoivan ryhmän jäsenenä (S1–S4)	Oppilas kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitojaan sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitojaan musisoivan ryhmän jäsenenä.	Äänenkäyttö, laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikkiin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen (S1–S4)	Oppilas ilmaisee ja tutkii musiikkia ja taiteen maailmaa musiikkiliikunnallisuuden keinoin.	Musiikkiliikunta	
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (S1–S4)	Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia elämyksellisesti sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.	Musiikin kuuntelu	
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			Arviointiasteikko 4.-5. luokka
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä (S1–S4)	Oppilas käyttää musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja musiikillisessa toiminnassa.	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (S1–S4)	Oppilas huolehtii musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta. Hän tunnistaa musiikin ja ääniympäristön vaikutuksia mielialaan ja hyvinvointiin.	Soitinten ja laitteiden turvallinen käyttö <i>Lisäksi oppilasta ohjataan pohtimaan äänneen ja musiikkiin liittyviä kokemuksiaan, mutta tätä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.</i>	9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimis- tavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita

LUOKKA 4

S1 Miten musiikissa toimitaan

- tekemällä
- musiikillinen ilmaisu ja kuvittelukyky
- luonteva äänenkäyttö ja laulaminen (lauluasento, hengitys, oman luonnollisen äänialueen löytäminen, sävelkorvan kehittäminen)
- keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimet (perussoittotekniikat)
- yhteismusisointi (muiden kuuntelu ja huomioiminen)
- soitinten ja tekniikan vastuullinen käsittely

S2 Mistä musiikki muodostuu

- käsitteet: rytmi (aika-arvot $\frac{1}{4}$ -kokonuuksi, tahtilajit $\frac{3}{4}$ ja $4/4$, melodia, harmonia (duuri ja molli), muoto (esim. säkeistö ja kertosäe, kertomerkit, ABA), dynamiikka (crescendo ja diminuendo)

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

- oppilaiden kokemukset ja havainnot musiikista ja arjen ääniympäristöstä
- eri kulttuurien musiikki esim. Suomi (3 lk.), Pohjois-maat (4lk).
- yhteys muihin oppiaineeseen esim. ilmiöt, projektit, teemapäivät, juhlat ja muut tilaisuudet

S4 Musiikin ohjelmisto

toteutetaan soittaen, laulaen ja kuunnellen sekä liikkuen

- lastenmusiikki
- eri kulttuurien musiikki
- taidemusiikki
- populaarimusiikki
- kansanmusiikki
- suomalaisen kulttuuriperinnön vaaliminen
- musiikkiliikunta

Painotetussa musiikinopetuksessa lisäksi

- kaksiaäninen laulu ja artikulaatio
- MUHA1 asiat, koe keväällä
- kitara, ukulele, basso

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Osallisuus			Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen. Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusiisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista.
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusiisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (S1–S4)	Oppilas oppii toimimaan musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä (S1–S4)	Oppilas kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitojaan musisoivan ryhmän jäsenenä.	Äänenkäyttö, laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen (S1–S4)	Oppilas ilmaisee ja tutkii musiikkia ja taiteen maailmaa musiikkiliikunnallisuuden keinoin.	Musiikkiliikunta	
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteeluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (S1–S4)	Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia elämyksellisesti sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.	Musiikin kuuntelu	
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen (S1–S4)	Oppilas rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin äänillä leikkien, kokeillen ja improvisoiden sekä säveltäen tai työskentelemällä taidetiedenvälisesti. Hän käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa musiikin tekemisessä.	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi.
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta (S1–S4)	Oppilas tarkastelee musiikillisia kokemuksiaan sekä musiikillisen maailman monimuotoisuutta.	Musiikin merkitysten havainnointi	
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä (S1–S4)	Oppilas käyttää musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja musiikillisessa toiminnassa.	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (S1–S4)	Oppilas huolehtii musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta. Hän tunnistaa musiikin ja ääniympäristön vaikutuksia mielialaan ja hyvinvointiin.	Soitinten ja laitteiden turvallinen käyttö <i>Lisäksi oppilasta ohjataan pohdittamaan ääneen ja musiikkiin liittyviä kokemuksiaan, mutta tätä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.</i>	

LUOKKA 5

S1 Miten musiikissa toimitaan -tekemällä

- musiikillinen ilmaisu ja kuvittelukyky
- luonteva äänenkäyttö ja laulaminen (lauluasento, hengitys, oman luonnollisen äänialueen löytäminen, sävelkorvan kehittäminen)
- keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimet (perussoittotekniikat)
- yhteismusisointi (muiden kuuntelu ja huomioiminen)
- soitinten ja tekniikan vastuullinen käsittely

S2 Mistä musiikki muodostuu

-käsitteet: rytmi (aika-arvot 1/16 –kokonuotti, tahtilajit), melodia (c-duuriasteikko), harmonia (duuri ja molli), muoto (esim. intro, säkeistö ja kertosäe, coda, kertomerkit, ABA), sointiväri ja dynamiikka (crescendo ja diminuendo)

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

- oppilaiden kokemukset ja havainnot musiikista ja arjen ääniympäristöstä
- kultis
- Eri kulttuurien musiikki esim. Suomi (3 lk.), Europa (5.lk)
- yhteys muihin oppiaineeseen esim. ilmiöt, projektit, teemapäivät, juhlat ja muut tilaisuudet
- sinfoniaorkesteri (soitinryhmät ja soittimet, kapellimestari)

S4 Musiikin ohjelmisto

toteutetaan soittaen, laulaen ja kuunnellen sekä liikkuen

- eri kulttuurien musiikki
- taidemusiikki
- populaarimusiikki
- kansanmusiikki
- suomalaisen kulttuuriperinnön vaaliminen
- musiikkiliikunta
- bändisoittimet (viimeistään 6.luokalla)

Painotetussa musiikinopetuksessa lisäksi

- myös vieraskielistä lauluohjelmistoa, 2-3-äänisesti
- tulkinta, fraseeraus, äänenmuodostus
- bändisoittimet ja mikrofoni laulu
- säveltäminen (Muse score, Garageband)

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Osallisuus						
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisönsään (S1–S4)	Oppilas oppii toimimaan musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas osallistuu musisoivan ryhmän toimintaan yksilöllisen ohjauksen avulla.	Oppilas osallistuu musisointiin ryhmän jäsenenä.	Oppilas osallistuu yhteismusisointiin huomioiden muut ryhmän jäsenet.	Oppilas osallistuu yhteismusisointiin rakentavasti huolehtien osuudestaan sekä kannustaen ja auttaen toisia.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen						
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitojaan musisoivan ryhmän jäsenenä (S1–S4)	Oppilas kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitojaan musisoivan ryhmän jäsenenä.	Äänenkäyttö, laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas kokeilee äänenkäytön ja soittamisen mahdollisuuksia yksilöllisen ohjauksen avulla.	Oppilas harjoittelee äänenkäyttöä ja osallistuu yhteislauluun. Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ryhmän jäsenenä.	Oppilas harjoittelee äänenkäyttöä sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittamista. Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.	Oppilas kehittää äänenkäyttöään ja keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitojaan sekä osallistuu yhteislauluun ja -soittoon sujuvasti.
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikkiin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen (S1–S4)	Oppilas ilmaisee ja tutkii musiikkia ja taiteen maailmaa musiikkiliikunnallisuuden keinoin.	Musiikkiliikunta	Oppilas osallistuu musiikkia ja liikettä yhdistävään toimintaan.	Oppilas osallistuu musiikkia ja liikettä yhdistävään toimintaan ryhmän jäsenenä.	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.	Oppilas käyttää koko kehon liikettä monipuolisesti ja luovasti musiikin oppimisessa sekä musiikillisessa ilmaisussa ja vuorovaikutuksessa.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (S1–S4)	Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia elämyksellisesti sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja tunnistaa niihin liittyviä mieltymyksiään.	Oppilas kuuntelee keskittyneesti ääniympäristöä ja musiikkia, tunnistaa niihin liittyviä mieltymyksiään ja esittää kuulemastaan huomioita.	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia, tunnistaa niihin liittyviä mieltymyksiään ja keskustelee havainnoistaan.
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen (S1–S4)	Oppilas rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin äänillä leikkien, kokeillen ja improvisoiden sekä säveltäen tai työskentelemällä taiteidenvälisesti. Hän käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa musiikin tekemisessä.	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin yksin tai ryhmän jäsenenä. Oppilas kokeilee joitakin musiikkitekniikan työkaluja opettajan yksilöllisen ohjauksen avulla.	Oppilas osallistuu luovan tuottamisen prosessiin tuottaen yksittäisiä musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä. Oppilas kokeilee musiikkitekniikan mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.	Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä luovan tuottamisen prosessissa. Oppilas osaa ohjatusti hyödyntää musiikkitekniikan tarjoamia mahdollisuuksia yksin tai ryhmän jäsenenä.	Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäen ja toteuttaen musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä. Oppilas käyttää musiikkitekniikan tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito						
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta (S1–S4)	Oppilas tarkastelee musiikillisia kokemuksiaan sekä musiikillisen maailman monimuotoisuutta.	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas tunnistaa joitakin musiikin esteettisiä, ajallisia ja kulttuurisia piirteitä.	Oppilas kertoo musiikillisista havainnoistaan sekä tunnistaa joitakin musiikin esteettisiä, ajallisia ja kulttuurisia piirteitä.	Oppilas kertoo ja esittää näkemyksiä musiikillisista havainnoistaan sekä musiikin esteettisistä, ajallisista ja kulttuurisista merkityksistä.	Oppilas esittää perusteltuja näkemyksiä ja osallistuu keskusteluun musiikillisista havainnoista sekä musiikin esteettisiä, ajallisista ja kulttuurisista merkityksistä.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut oppi- misen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 5	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 7	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 8	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 9
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä (S1–S4)	Oppilas käyttää musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja musiikillisessa toiminnassa.	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas tunnistaa joi- takinkin musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja.	Oppilas tunnistaa joi- takinkin musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja ja osaa musisoida niiden mukaisesti.	Oppilas toimii opiskel- tujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoidessaan.	Oppilas käyttää ja so- veltaa opiskeltuja musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa						
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (S1–S4)	Oppilas huolehtii musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta. Hän tunnistaa musiikin ja ääniympäristön vaikutuksia mielialaan ja hyvinvointiin.	Soitinten ja laitteiden turvallinen käyttö <i>Lisäksi oppilasta ohjataan pohtimaan ääntä ja musiikkiin liittyviä kokemuksiaan, mutta tätä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.</i>	Oppilas noudattaa kulloinkin annettavia turvallisuusohjeita käyttäessään laitteita ja soittimia.	Oppilas toimii turvallisuusohjeiden mukaisesti käyttäessään laitteita ja soittimia.	Oppilas osaa käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti.	Oppilas osaa käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti ja huolehtia musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.
Oppimaan oppiminen musiikissa						
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. (S1–S4)	Oppilas oppii kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistuu tavoitteiden asettamiseen musiikilliselle oppimiselle sekä arvioi taitojensa edistymistä suhteessa tavoitteisiin.	Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas kehittää osaamistaan opettajan tukemana jollakin musiikillisen osaamisen osalla annettun tavoitteen suuntaisesti.	Oppilas kehittää musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla sekä harjoittelee tavoitteiden asettamista ja edistymisen arviointia yhteismusisoinnissa.	Oppilas kehittää musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla sekä osallistuu tavoitteiden asettamiseen ja edistymisen arviointiin yhteismusisoinnissa.	Oppilas asettaa tavoitteita musiikilliselle osaamiselleen ja työskentelee niiden mukaisesti. Oppilas arvioi toimintaansa ja mukauttaa työskentelyään tavoitteidensa pohjalta.

LUOKKA 6

S1 Miten musiikissa toimitaan

- tekemällä
- musiikillinen ilmaisu ja kuvittelukyky
- luonteva äänenkäyttö ja laulaminen (lauluasento, hengitys, oman luonnollisen äänialueen löytäminen, sävelkorvan kehittäminen)
- keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimet (perussoittotekniikat)
- yhteismusisointi (muiden kuuntelu ja huomioiminen)
- soitinten ja tekniikan vastuullinen käsittely

S2 Mistä musiikki muodostuu

- käsitteet: rytmi (aika-arvot 1/16-kokonuotti, tahtilajit), melodia (c-duuriasteikko), harmonia (duuri ja molli), muoto (esim. intro, säkeistö ja kertosäe, coda, kertomerkit, ABA), sointiväri ja dynamiikka (crescendo ja diminuendo)

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

- oppilaiden kokemukset ja havainnot musiikista ja arjen ääniympäristöstä
- kultis
- eri kulttuurien musiikki esim. Suomi (3.lk), Europa (5.lk), muut maanosat (6.lk)
- yhteys muihin oppiaineeseen esim. ilmiöt, projektit, teemapäivät, juhlat ja muut tilaisuudet
- taidemusiikin historia

S4 Musiikin ohjelmisto

- toteutetaan soittaen, laulaen ja kuunnellen sekä liikkuen
- eri kulttuurien musiikki
- taidemusiikki
- populaarimusiikki
- kansanmusiikki
- suomalaisen kulttuuriperinnön vaaliminen
- musiikkiliikunta
- bändisoittimet (viimeistään 6.luokalla)

Painotetussa musiikinopetuksessa lisäksi

- monipuolisempaa vieraskielistä ohjelmistoa
- näyttämömusiikki
- lisää bändisoittoa
- MUHA4-osioita antiikin ajasta klassismiin

Kuvataide

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3–6

Oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen ja osaamisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa havainnoidaan oppilaan edistymistä kuvien tuottamisen, vastaanottamisen ja tulkitsemisen taitojen kehittämisessä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä kehittää ja arvioida oppilaan osaamista kaikissa opetuksen tavoitealueissa jokaisella vuosiluokalla.

Kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Oppilaan työskentelyn arviointi sisältyy vuosiluokilla 3–6 kuvataiteen lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan sanalliseen arvioon tai arvosanaan. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut opetussuunnitelman perusteissa asetetut vuosiluokkien 3–6 kuvataiteen tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vuosiluokille 3–6 asetettujen kuvataiteen tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kuvataiteen 6. vuosiluokan lukuvuosiarvioinnin kriteereissä alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltymiin taide- oppimisen ulottuvuuksiin.
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen (S1, S2, S3)	Oppilas oppii havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti. Hän käyttää kuvailmaisun välineitä ja keinoja havaitsemisen apuna.	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista S1, S2, S3	Oppilas oppii keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan toisten kanssa. Hän harjoittelee näkemystensä perustelemista yksin ja ryhmän jäsenenä.	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaanuttamaan kuvan tekemisen taitojaan (S1, S2, S3)	Oppilas tutustuu erilaisiin kuvailmaisun välineisiin ja keinoihin sekä oppii käyttämään niitä monipuolisesti. Hän oppii harjoittelemaan ja kehittämään kuvan tekemisen taitojaan pitkäjänteisesti.	Kuvailmaisun välineiden ja keinojen käyttäminen	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta (S1, S2, S3)	Oppilas tarkastelee monipuolisesti erilaisia kuvia. Hän oppii pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta.	Kuvien tarkastelu	
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			

Arviointiasteikko 3. luokka

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan (S1, S2, S3)	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuuriseen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia.	Kuvailmaisun valinnat omien näkemysten esittämisessä	Tavoitteet on saavutettu 1) kiitettävästi: Oppilaalla on erinomaiset tiedot ja taidot ja hän osaa soveltaa ja yhdistää niitä luovasti uusissa tilanteissa. hyvin 2) hyvin: Oppilaalla on hyvät perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä itsenäisesti 3) melko hyvin: Oppilaalla on melko hyvät perustiedot ja -taidot. 4) osittain: Oppilas harjoittelee perustietoja ja -taitoja. Hän tarvitsee tukea ja apua. 5) Tavoitteet saavuttamatta: Oppilas ei ole saavuttanut oppimiselle asetettuja tavoitteita.

3. luokka

S1 Omat kuvakulttuuri

Kuvan tekemisen lähtökohtana voivat olla esimerkiksi lempiaiheet, joista oppilaat tekevät kuvia; tv-ohjelmat, joita he katselevat tai oman kulttuuritaustan kuvat. Sadut ja kirjat, tv-ohjelmat, pelit, mediakuvat.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Kuvakulttuureita voidaan pohtia:

- Merkkien ja logojen ja mainosten kautta.
- liikkuvan kuvan tutkiminen: leikkaus (Liikkuvan kuvan muodostuminen yksittäisistä kuvista ja paloista)
- Oman kotikaupungin tai kylän ympäristöt. Rakennetut ja luonnonympäristöt.

S3 Taiteen maailmat

Esimerkkejä 3.-luokalle

- Kalevalaan liittyvä taide (Gallén-Kallela)

- Suomalaisia taiteilijoita painotuksena Porvoo. Menneen ja nykytaiteen taiteilijoita.
- Taidenäyttelyvierailu tai yhteistyö taitelijan kanssa.
- Saamelainen taide

Keskeiset käsitteet ja tekniikat

- Luonnostelun harjoittelua
- Apukysymysten avulla toteutettu kuva-analyysi
- Yksinkertainen itsearviointi
- Suullinen vertaisarviointi

- Värityövälineet ja vastavärien ymmärtäminen värityövälineissä
- Kuvan perustekijät ja muuttujat (piste, viiva, muoto, väri, tila)
- Mittaaminen
- maalaaminen
- Grafiikka esim. erilaiset leimasimet
- Kolmiulotteinen työskentely (muovailu, savityöskentelystä makkaratekniikka, kierrätystaite, ympäristötaite)
- Valokuvaaminen (kuvakulmien tutkiminen)
- Itsearviointia suullisesti ja pienimuotoisesti kirjallisesti
- Kuvan ja tekstin yhdistäminen (mainoskuvat)

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut op- pimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palauteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määritettyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen (S1, S2, S3)	Oppilas oppii havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti. Hän käyttää kuvailmaisun välineitä ja keinoja havaitsemisen apuna.	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista S1, S2, S3	Oppilas oppii keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan toisten kanssa. Hän harjoittelee näkemystensä perustelemista yksin ja ryhmän jäsenenä.	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	
Kuvallinen tuottaminen			Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan (S1, S2, S3)	Oppilas tutustuu erilaisiin kuvailmaisun välineisiin ja keinoihin sekä oppii käyttämään niitä monipuolisesti. Hän oppii harjoittelemaan ja kehittämään kuvan tekemisen taitojaan pitkäjänteisesti.	Kuvailmaisun välineiden ja keinojen käyttäminen	
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa (S1, S2, S3)	Oppilas oppii kehittämään tavoitteellisesti kuvailmaisuaan yksin ja yhteistyössä.	Kuvailmaisun taitojen kehittämisen yksin ja yhteistyössä	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan (S1, S2, S3)	Oppilas tutustuu kulttuuriin kuvailmaisun tapoihin. Hän oppii käyttämään niitä omassa kuvailmaisussaan.	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemus ja käyttäminen	Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan (S1, S2, S3)	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuuriseen moninaisuuteen ja kestäväan kehitykseen liittyviä näkökulmia.	Kuvailmaisun valinnat omien näkemysten esittämisessä	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
			4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita

4. LUOKKA

S1 Omat kuvakulttuuri

Kuvan tekemisen lähtökohtana voivat olla esimerkiksi lempiaiheet, joista oppilaat tekevät kuvia; tv-ohjelmat, joita he katselevat tai oman kulttuuritaustan kuvat. Sadut ja kirjat, tv-ohjelmat, pelit, mediakuvat.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Kuvakulttuureita voidaan pohtia:

- Merkkien ja logojen ja mainosten kautta.
- Uutiskuvia tarkastelemalla: rajaus, sommittelu, mielikuvien luominen, tunteiden välittäminen
- liikkuvan kuvan tutkiminen: leikkaus ja kuvakulmat

S3 Taiteen maailmat

Esimerkkejä 4.-luokalle

- Pohjoismainen taide
- Taidenäyttelyvierailu tai yhteistyö taitelijan kanssa. Menneen ja nykytaiteen esimerkkejä.
- Viikinkien taide

Keskeiset käsitteet ja tekniikat

- Luonnostelun idea ja merkitys työskentelylle
- Tavoitteiden asettaminen työskentelylle
- Apukysymysten avulla toteutettu kuva-analyysi
- Kirjallinen itsearviointi
- Suullinen vertaisarviointi

- Värät: Kylvien ja lämpimien värien tutkimista
- Kuvan perustekijät ja muuttajat (piste, viiva, muoto, väri, tila)
- sommittelu (tasapaino, liike, rytmi)
- piirtäminen
- maalaaminen
- grafiikka esim. pressprint
- kolmiulotteinen työskentely (muovailu, savityöskentelystä levytekniikka ja makkaratekniikka, kierrätystaide, ympäristötaide, origami, kartongista rakentelu)
- video ja valokuva
- Itsearviointia suullisesti ja pienimuotoisesti kirjallisesti
- Kuvan ja tekstin yhdistäminen (meemit)
- kollaasi

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määritelyihin taide- oppimisen ulottuvuuksiin.
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen (S1, S2, S3)	Oppilas oppii havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti. Hän käyttää kuvailmaisun välineitä ja keinoja havaitsemisen apuna.	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista S1, S2, S3	Oppilas oppii keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan toisten kanssa. Hän harjoittelee näkemystensä perustelemista yksin ja ryhmän jäsenenä.	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan (S1, S2, S3)	Oppilas tutustuu erilaisiin kuvailmaisun välineisiin ja keinoihin sekä oppii käyttämään niitä monipuolisesti. Hän oppii harjoittelemaan ja kehittämään kuvan tekemisen taitojaan pitkäjänteisesti.	Kuvailmaisun välineiden ja keinojen käyttäminen	Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvo- sanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan (S1, S2, S3)	Oppilas oppii käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan.	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista	Oppilas tarkastelee visuaalisen kulttuurin merkityksiä eri näkökulmista. Hän oppii käyttämään kuvatulkinnan menetelmiä.	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	
			Arviointiasteikko 4.-5. luokka

Arviointiasteikko 4.-5. luokka

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin (S1, S2, S3)			10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan (S1, S2, S3)	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuuriseen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia.	Kuvailmaisun valinnat omien näkemysten esittämisessä	9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain josain määrin.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
			4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita

5. LUOKKA

S1 Omat kuvakulttuuri

Kuvan tekemisen lähtökohtana voivat olla esimerkiksi lempiaiheet, joista oppilaat tekevät kuvia; tv-ohjelmat, joita he katselevat tai oman kulttuuritaustan kuvat. Kirjat, tv-ohjelmat, pelit, mediakuvat.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

- Kuvankäsittely, mielikuvien löytyminen
- Katutaide, muotoilu
- Liikkuva kuva (kuvakoot)

Keskeiset käsitteet ja tekniikat

- Luonnostelun harjoittelua
- Apukysymysten avulla toteutettu kuva-analyysi
- Yksinkertainen itsearviointi
- Suullinen vertaisarviointi

S3 Taiteen maailmat

Esimerkkejä 5. lk

- Egyptin hieroglyfit
- Antiikin Kreikka
- Kultis
- taidenäyttelyvierailu tai yhteistyö taitelijan kanssa
- Renessanssi Ilmaperspektiivi, etuala, keskiala, taka-ala
- Galleria tai työhuonevierailu

Keskeiset käsitteet ja tekniikat

- Luonnostelu mukana työskentelyssä
- Tavoitteiden ja välitavoitteiden asettaminen työskentelylle
- Kuva-analyysi

- Suullinen vertaisarviointi

- valööri, harmaaskaala
- piirtäminen: croquis
- maalaaminen
- grafiikka: sapluunapaino
- rakentelu: savi tai kipsi
- valokuva ja video: kuvakoot
- syvyysvaikutelma, ilmaperspektiivi

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut oppi- misen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 5	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 7	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 8	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 9
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu						
T1 kannustaa oppi- lasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kult- tuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia väli- neitä hyödyntäen (S1, S2, S3)	Oppilas oppii havain- noimaan taidetta, ym- päristöä ja muuta visu- aalista kulttuuria mo- niaistisesti. Hän käyt- tää kuvailmaisun väli- neitä ja keinoja havait- semisen apuna.	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kult- tuurin havainnoiminen	Oppilas tekee ohja- tusti havaintoja kokei- lemalla jotain kuval- lista välinettä.	Oppilas tekee havain- toja käyttämällä joita- kin kuvallisia välineitä.	Oppilas osaa tehdä ha- vaintoja eri aistein ja käyttämällä useita ku- vallisia välineitä.	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havain- toja eri aistein ja käyt- tämällä tarkoituksen- mukaisesti kuvallisia välineitä.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan ha- vainnoistaan ja ajatuk- sistaan sekä harjoitte- lemaan näkemystensä perustelemista S1, S2, S3	Oppilas oppii keskus- telemaan havainnois- taan ja ajatuksistaan toisten kanssa. Hän harjoittelee näkemys- tensä perustelemista yksin ja ryhmän jäse- nenä.	Havaintojen ja ajatus- ten sanallistaminen	Oppilas jakaa ohjatusti jonkin havaintonsa suullisesti tai kirjalli- sesti. Oppilas harjoittelee havaintojensa ja aja- tustensa ilmaisemista.	Oppilas ilmaisee joita- kin havaintojaan ja ajatuksiaan yhteisessä keskustelussa. Oppilas harjoittelee näkemystensä perus- telemista.	Oppilas tuo havainto- jaan ja ajatuksiaan ak- tiivisesti yhteiseen keskusteluun. Oppilas osaa perus- tella näkemyksiään.	Oppilas osallistuu yh- teiseen keskusteluun oma-aloitteisesti ja muiden näkemyksiä huomioon ottaen. Oppilas osaa esittää näkemyksiään pääosin selkeästi perustellen.
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havainto- jaan ja ajatuksiaan ku- vallisesti ja muita tied- on tuottamisen ta- poja käyttäen (S1, S2, S3)	Oppilas oppii ilmaise- maan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvalli- sesti. Hän harjoittelee käyttämään kuvailmai- sussaan myös muuta kuin näköaistiin perus- tuvaa tietoa.	Havaintojen ja ajatus- ten kuvallinen ilmaise- minen	Oppilas ilmaisee ohja- tusti havaintojaan ja ajatuksiaan kuvailmai- sun välineillä ja kei- noilla.	Oppilas ilmaisee ha- vaintojaan ja ajatuksi- aan käyttämällä ku- vailmaisun välineitä ja keinoja. Oppilas käyttää kuvail- maisussaan myös jota- kin muuta tiedon tuot- tamisen tapaa.	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuk- siaan hyödyntämällä monipuolisesti kuvail- maisun välineitä ja kei- noja. Oppilas käyttää kuvail- maisussaan myös	Oppilas osaa syventää havaintojensa ja aja- tustensa ilmaisemista kuvailmaisun välineillä ja keinoilla. Oppilas hyödyntää ku- vailmaisussaan tavoit- teellisesti muita tiedon tuottamisen tapoja.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut oppi- misen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 5	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 7	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 8	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 9
					muuta tiedon tuottami- sen tapoja.	
Kuvallinen tuottaminen						
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan (S1, S2, S3)	Oppilas tutustuu erilaisiin kuvailmaisun välineisiin ja keinoihin sekä oppii käyttämään niitä monipuolisesti. Hän oppii harjoittelemaan ja kehittämään kuvan tekemisen taitojaan pitkäjänteisesti.	Kuvailmaisun välineiden ja keinojen käyttäminen	Oppilas kokeilee ohjautusti jonkin materiaalin tai tekniikan käyttöä.	Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisten kuvailmaisun välineiden ja keinojen käyttöä. Oppilas käyttää niistä joitakin tehdessään kuvia.	Oppilas osaa käyttää erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvailmaisussaan. Oppilas kehittää kuvan tekemisen taitojaan.	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja tarkoituksenmukaisesti kuvallisessa tuottamisessaan. Oppilas harjaannuttaa kuvan tekemisen taitojaan pääosin tavoitteellisesti.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta						
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin (S1, S2, S3)	Oppilas tarkastelee visuaalisen kulttuurin merkityksiä eri näkökulmista. Hän oppii käyttämään kuvatulkinnan menetelmiä.	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas kokeilee ohjautusti jotakin kuvatulkinnan menetelmää tarkastellessaan kuvataidetta tai muuta visuaalista kulttuuria.	Oppilas kokeilee ja harjoittelee kuvatulkinnan menetelmiä. Oppilas käyttää ohjautusti jotakin kuvatulkinnan menetelmää tarkastellessaan kuvataidetta tai muuta visuaalista kulttuuria.	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä. Oppilas kertoo kuvista teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista. Oppilas käyttää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa.	Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti kuvatulkinnan menetelmiä tulkitessaan kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmasta. Oppilas hyödyntää tulkintojaan perustellessaan näkemyksiään kuvista keskusteltaessa.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen						

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista (S1, S2, S3)	Oppilas harjoittelee omien näkemysten esittämistä visuaalisesta kulttuurista ja oppii keskustelemaan siinä ilmenevistä arvoista.	Arvojen tarkasteleminen ja niistä keskusteleminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti visuaalisessa kulttuurissa ilmenevien arvojen tarkastelemista ja niistä keskustelemista.	Oppilas ilmaisee ja tuo keskusteluun joitakin näkemyksiään visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.	Oppilas ilmaisee aktiivisesti näkemyksiään visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.	Oppilas ottaa kantaa visuaalisen kulttuurin arvoista käytävään keskusteluun ja perustelee näkemyksiään.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan (S1, S2, S3)	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuuriseen moninaisuuteen ja kestäväan kehitykseen liittyviä näkökulmia.	Kuvailmaisun valinnat omien näkemysten esittämisessä	Oppilas tuo ohjatusti esille jonkin kulttuurisen moninaisuuden tai kestäväan kehityksen näkökulman.	Oppilas huomioi joissakin kuvailmaisunsa sisällöissä tai toimintatavoissa kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväan kehityksen näkökulmia.	Oppilas huomioi kuvailmaisunsa sisällöissä ja toimintatavoissa kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväan kehityksen näkökulmia. Oppilas kertoo kuvailmaisun valinnoillaan näkemyksistään.	Oppilas huomioi kuvailmaisunsa sisällöissä ja toimintatavoissa tavoitteellisesti kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväan kehityksen näkökulmia. Hän perustelee näkemyksiään ja ratkaisujaan.

6. LUOKKA

S1 Omat kuvakulttuuri

Kuvan tekemisen lähtökohtana voivat olla esimerkiksi lempiaiheet, joista oppilaat tekevät kuvia; tv-ohjelmat, joita he katselevat tai oman kulttuuritaustan kuvat. Kirjat, tv-ohjelmat, pelit, mediakuvat.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Esimerkkejä 6. luokka

-Mainonta ja kuvankäsittely

- Sosiaalisen median kuvamaailma

-Tekijänoikeudet ja tietoturvallisuus digitaalisessa ympäristössä

-Katutaide, muotoilu, lähiympäristön arkkitehtuuri

Keskeiset käsitteet ja tekniikat

- Luonnostelun harjoittelua
- Kuva -analyysi
- Itsearviointin harjoittelua portfoliotyöskentelyn avulla
- Suullinen vertaisarviointi

Esimerkkejä 6. lk.

- Kultis
- Empire-Porvoon tyypilliset arkkitehtuuriset elementit
- Taidenäyttelyvierailu tai yhteistyö taitelijan kanssa
- Ihmisen mittasuhteet
- Galleria tai työhuonevierailu
- Nykyaide käsitteenä
- Lyhyt itsenäisesti tuotettu itsearviointi

Keskeiset käsitteet ja tekniikat

- Luonnostelu mukana työskentelyssä
- Tavoitteiden ja välitavoitteiden asettaminen työskentelylle
- Kuva-analyysi
- Itsearviointin harjoittelua portfoliotyöskentelyn avulla
- Suullinen vertaisarviointi

- Värät: Väriympyrä ja sen soveltamista käytännössä, värin taittaminen (puhtaat ja murrettu värät),
- Piirtäminen: kasvot
- Maalaaminen
- Muotoilu: graafinen muotoilu (julisteet)
- Kuvankäsittely
- Syvyysvaikutelma, ilmaperspektiivi, yksinkertaistettu yhden pakopisteen perspektiiviharjoitus tai sen tutkiminen

Käsityö

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3–6

Oppimisen ja osaamisen arviointi käsityössä on luonteeltaan ohjaavaa ja kannustavaa, oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa sekä koko käsityöprosessia koskevaa. Käsityöprosessin eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa havainnoidaan käsityöprosessia kokonaisuudessaan, käsityöhön soveltuvien materiaalien kokeilemistä, testaamista, eri materiaalien työstämisen tapoja, taitoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten sisältöalueiden oppimisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa käydään yhdessä läpi oppilaan vahvuuksia ja kehittämiskohteita ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Oppilaan tai ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja tarkastella, jolloin oppilaat oppivat asioiden selkeää ja jäsenneltyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.

Käsityön sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin oppiaineen tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityön valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut perusteissa asetetut vuosiluokkien 3–6 käsityön opetuksen tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vuosiluokille 3–6 asetettujen käsityön opetuksen tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Oppilaan työskentelyn arviointi sisältyy vuosiluokilla 3–6 käsityön lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan sanalliseen arvioon tai arvosanaan. Käsityön 6. vuosiluokan lukuvuosiarvioinnin kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, ko-keilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (S1–S6)			Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan moni- puolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja oh- jataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneltyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa. Käsityön sanallista arviota tai arvostusta antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityön valtakunnallisia arviointikriteereitä.
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (S3, S5)	Oppilas käyttää käsityön käsitteistöä ja tuntee erilaisia käsityön materiaaleja. Hän työstää tarkoituksenmukaisesti erilaisia materiaaleja ja valitsee niihin sopivia valmistusmenetelmiä.	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistusmenetelmien valinta, yhdistäminen ja työstäminen	
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä (S1–S5)	Oppilas toimii pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti ja työskentelee työturvallisuusohjeita noudattaen. Hän valitsee ja käyttää työhön sopivaa välineistöä.	Työskentelytaidot	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
			Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsitöiden prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista. Arviointiasteikko 3. luokka Tavoitteet on saavutettu 1) kiitettävästi: Oppilaalla on erinomaiset tiedot ja taidot ja hän osaa soveltaa ja yhdistää niitä luovasti uusissa tilanteissa. hyvin 2) hyvin: Oppilaalla on hyvät perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä itsenäisesti 3) melko hyvin: Oppilaalla on melko hyvät perustiedot ja -taidot. 4) osittain: Oppilas harjoittelee perustietoja ja -taitoja. Hän tarvitsee tukea ja apua. 5) Tavoitteet saavuttamatta: Oppilas ei ole saavuttanut oppimiselle asetettuja tavoitteita.

3. luokan keskeiset sisällöt:

- perustyökalut
- työturvallisuus

- luokassa toimiminen
- puu materiaalina
- tutustuminen ompelukoneeseen ja ompeluun
- jokin erikoisitekniikka

S1 Ideointi

Hyödynnetään Porvoon paikallisuutta ja historiaa ideointivaiheessa. Esim. Öljy- ja muoviteollisuus, saaristo, valtiopäivät ja vanhakaupunki.

Perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja.

S2 Suunnittelu

Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi.

Piirretään suunnitelma. Tutustutaan mittoihin, määriin ja mittakaavoihin osana suunnittelun dokumentointia. Tutustutaan kaavoihin.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

Materiaaleihin tutustutaan tutkien ja kokeillen monipuolisesti ainakin erilaisiin puulajeihin, metalleihin, lankoihin ja kankaisiin. Tutkitaan mekaanisia koneita ja laitteita, tutustutaan mm. polkupyörän ja ompelukoneen toimintaperiaatteeseen.

Välineet: Mittavälineet:

erikoissakset, ompelukone, virkkuukoukku,
käsisahat, vasara, akkuporakone, pihdit ja viilat

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

Kestävän kehityksen merkitys huomioidaan työskentelyssä ja materiaalien käytössä.

Esimerkkejä työtavoista:

Mittaaminen ja merkitseminen, työturvallisuus osana tekemistä, katkaisu-, halkaisu- ja muotosahaus, poraus, pinnan viimeistely (raspaus, viilaus ja hionta), pintakäsittely, naulaus, metallilangan taivutus, metalliohutlevyn työstäminen (sahaus, leikkaus, viilaus, pakotus), virtapiiri ja sähköilmiöt, ompelu käsin ja koneella, kankaan leikkaus yksinkertaiset lankatekniikat (virkkaus, punonta, solmeilu) ja silittäminen.

Täydentäviä sisältöjä /erikoistekniioita 3.-6.luokka: Höyläys, sorvaus, huovutus (pallo-, levy- ja neulahuovutus), erikoislankatekniikat, tilkkutyötekniikka, kankaan/lankojen värjäys, metallin kuumakäsittely, korun valmistus (nyöriyöt, metallilevyn stanssaus, helmityöt), perinne käsityö (vanhat tekniikat ja esineet, vierailija, vierailu esim. museoon) ja 3D-suunnittelu ja -tulostus.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin. Etsitään yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin.

Rohkaistaan ideoimaan ja tarttumaan toimeen, omat lähtökohdat huomioiden. Opetellaan käytettyjen työkalujen ja työmenetelmien oikeat nimet. Työturvallisuus: Työpiteen siisteys, työvälineiden kuljetus luokassa, porattavan kappaleen kiinnitys. Ompelukoneen ja silitysraudan turvallinen käyttö.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Suunnitelma dokumentoidaan. Arviointi tapahtuu työskentelyn edetessä ja työn valmistuttua. Käytetään itsearviointia ja vertaisarviointia. Prosessin aikana tapahtunutta kehitystä verrataan alkuperäiseen suunnitelmaan.

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (S1–S6)			Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneltyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaista käsityöprosessia (S6)	Oppilas arvostaa omaa ja muiden työtä sekä tarkastelee omaa käsityöprosessiaan ja tarvittaessa muuttaa työskentelyään. Hän antaa vertaispalautetta käsityöprosessista.	Oman työn ja käsityöprosessin tarkastelu, vertaispalautteen antaminen	Käsityön sanallista arviota tai arvostanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityön valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
			Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsitön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista. Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
			Oppilas opettelee vielä niiden soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain josain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita

4. luokan keskeiset sisällöt:

- kolmannella luokalla opeteltujen asioiden vahvistaminen
- uusien materiaalien käyttö (esim. muovi, metalli)
- dokumentointi
- virkkaus (esim. kiinteät silmukat)
- ompelu
- jokin erikoistekniikka (esim. kankaanpainanta)

S1 Ideointi

Hyödynnetään Porvoon paikallisuutta ja historiaa ideointivaiheessa. Esim. Öljy- ja muoviteollisuus, saaristo, valtiopäivät ja vanhakaupunki.

Perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyynejä ja muotoja.

S2 Suunnittelu

Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi.

Piirretään suunnitelma. Tutustutaan mittoihin, määriin ja mittakaavoihin osana suunnittelun dokumentointia. Tutustutaan kaavoihin.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

Materiaaleihin tutustutaan tutkien ja kokeillen monipuolisesti ainakin erilaisiin puulajeihin, metalleihin, lankoihin ja kankaisiin. Tutkitaan mekaanisia koneita ja laitteita, tutustutaan mm. polkupyörän ja ompelukoneen toimintaperiaatteeseen.

Välineet: Mittavälineet:

erikoissakset, ompelukone, virkkuukoukku, käsisahat, vasara, akkuporakone, pihdit ja viilat

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

Kestävän kehityksen merkitys huomioidaan työskentelyssä ja materiaalien käytössä.

Esimerkkejä työtavoista:

Mittaaminen ja merkitseminen, työturvallisuus osana tekemistä, katkaisu-, halkaisu- ja muotosahaus, poraus, pinnan viimeistely (raspaus, viilaus ja hionta), pintakäsittely, naulaus, metallilangan taivutus, metalliohutlevyn työstäminen (sahaus, leikkaus, viilaus, pakotus), virtapiiri ja sähköilmiöt, ompelu käsin ja koneella, kankaan leikkaus yksinkertaiset lankatekniikat (virkkaus, punonta, solmeilu) ja silittäminen.

Täydentäviä sisältöjä / erikoistekniikoita 3.-6.luokka: Höyläys, sorvaus, huovutus (pallo-, levy- ja neulahuovutus), erikoislankatekniikat, tilkkutyötekniikka, kankaan/lankojen värjäys, metallin kuumakäsittely, korun valmistus (nyöriyöt, metallilevyn stanssaus, helmityöt), perinne käsityö (vanhat tekniikat ja esineet, vierailija, vierailu esim. museoon) ja 3D-suunnittelu ja -tulostus.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin. Etsitään yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin.

Rohkaistaan ideoimaan ja tarttumaan toimeen, omat lähtökohdat huomioiden. Opetellaan käytettyjen työkalujen ja työmenetelmien oikeat nimet. Työturvallisuus: Työpaikan siisteys, työvälineiden kuljetus luokassa, porattavan kappaleen kiinnitys. Ompelukoneen ja silitysraudan turvallinen käyttö.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Suunnitelma dokumentoidaan. Arviointi tapahtuu työskentelyn edetessä ja työn valmistuttua. Käytetään itsearviointia ja vertaisarviointia. Prosessin aikana tapahtunutta kehitystä verrataan alkuperäiseen suunnitelmaan.

VUOSILUOKKA 5

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, ko-keilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (S1–S6)			Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneilyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa. Käsityön sanallista arviota tai arvostusta antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityön valtakunnallisia arviointikriteereitä.
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (S1–S4)	Oppilas suunnittelee ja valmistaa yksin tai ryhmässä käsityötuotteen tai teoksen, jossa toteutuu perustellut, esteettiset ja tekniset ratkaisut.	Tuotteen valmistaminen	
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (S1–S3, S5)	Oppilas tarkastelee kulutus- ja tuotantotapoja monipuolisesti. Hän valmistaa tuotteitaan materiaalitaloudellisesti.	Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
			Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsitön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista. Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arviointi
			soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jos-sain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita

5. luokan keskeiset sisällöt:

- kestävä kehitys (esim. erilaiset kuidut)
- muovit materiaalina
- liitokset
- neulonta
- ompelu
- jokin erikoistekniikka (esim. vetoketjun ompelu, huovutus)

S1 Ideointi

Hyödynnetään Porvoon paikallisuutta ja historiaa ideointivaiheessa. Esim. Öljy- ja muoviteollisuus, saaristo, valtiopäivät ja vanhakaupunki. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu

Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi.

Suunnittelussa käytetään myös tuotteen sanallisia ja visuaalisia ominaisuuksia. Laitetaan suunnitelmiin myös numeerisia määritteitä. Kehitetään suunnitelmaa tarvittaessa ja lisäksi tallennetaan kuva keskeneräisestä tai valmiista työstä. Käytetään kaavoja.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

Tutustutaan erilaisiin muoveihin ja muovituotteiden ominaisuuksiin, valmistamiseen ja kierrätykseen. Kierrätysmateriaalit

Tutustutaan luonnon- ja synteettisiin kuituihin, neulomisen välineisiin, erilaisiin kirjontamenetelmiin ja kankaanpainantaan.

Välineet: Pylväsporakone, hiomakoneet, kuumailmapuhallin, juotosvälineet, erilaiset neulat.

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana. Kestävän kehityksen merkitys huomioidaan työskentelyssä ja materiaalien käytössä.

Esimerkkejä työtavoista: Muovin työstäminen ja lämpömuovaus, liimaus, liitokset ja ruuvaus.

Käsinkirjonta ja koneompelu (saumanvara). Asusteen tai vaatteen korjaus tai tuunaus. Syventymistä lankatekniikoihin, neulonta.

Täydentäviä sisältöjä / erikoistekniikoita 3.-6.luokka: Höyläys, sorvaus, huovutus (pallo-, levy- ja neulahuovutus), erikoislankatekniikat, tilkkutyötekniikka, kankaan/lankojen värjäys, metallin kuumakäsittely, korun valmistus (nyöriyöt, metallilevyn stanssaus, helmityöt), perinne käsityö (vanhat tekniikat ja esineet, vierailija, vierailu esim. museoon) ja 3D-suunnittelu ja -tulostus.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin. Etsitään yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin.

Rohkaistaan oppilaita kokeiluihin ja soveltamaan opittua. Suunniteltua tuotetta kuvataan sanallisesti. Tekstiilien hoito ja merkinnät. Materiaalien ekologisuus ja kierrätys. Kemikaaliturvallisuus; varoitusmerkit, Poranterän valinta ja kiinnitys, Kuumakäsittelyn työturvallisuus, Hiomakoneiden käyttö turvallisesti.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Tietotekniikkaa käytetään suunnittelun/dokumentoinnin apuna (tietokone, tabletti, puhelin). Arviointi tapahtuu työskentelyn edetessä ja työn valmistuttua. Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia ja vertaisarviointia.

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilemaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (S1–S6)			<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.</i>			
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (S1–S6)	Oppilas toteuttaa konkreettisen käsityöprosessin, johon sisältyy oman työn suunnittelu, valmistus ja työskentelynaikainen arviointi. Hän dokumentoi prosessia.	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas tunnistaa käsityöprosessin osat. Oppilas toteuttaa jonkin käsityöprosessin osan opettajan konkreettisesti ohjaamana ja dokumentoi sen.	Oppilas toteuttaa käsityöprosessin keskeiset osat opettajan ohjaamana. Oppilas dokumentoi joitakin käsityöprosessin vaiheita.	Oppilas toteuttaa konkreettisen käsityöprosessin ja dokumentoi sen eri vaiheita.	Oppilas toteuttaa konkreettisen käsityöprosessin itsenäisesti ja dokumentoi käsityöprosessin vaiheet. Oppilas pohtii omaa työskentelyään.
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (S1–S2, S6)	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa jonkin käsityöprosessin vaiheen aikana opettajan konkreettisesti ohjaamana.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa opettajan ohjaamana käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.	Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjeistuksen mukaisesti käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.	Oppilas käyttää itsenäisesti oman käsityöprosessinsa eri vaiheisiin ja niiden dokumentointiin sopivia tieto- ja viestintäteknologian välineitä.

6. luokan keskeiset sisällöt

- kerrataan ja syvennetään aikaisemmin opittua
- kokonaisvaltaisen käsityöprosessin ymmärtäminen, toteuttaminen ja dokumentointi
- sähkötyö
- kaavan piirtäminen kaava-arkilta
- jokin erikostekniikka (esim. kirjonta)

S1 Ideointi

Hyödynnetään Porvoon paikallisuutta ja historiaa ideointivaiheessa. Esim. Öljy- ja muoviteollisuus, saaristo, valtiopäivät ja vanhakaupunki.

Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu

Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi.

Suunnittelussa käytetään myös tuotteen sanallisia ja visuaalisia ominaisuuksia. Laitetaan suunnitelmiin myös numeerisia määritteitä. Kehitetään suunnitelmaa tarvittaessa ja lisäksi tallennetaan kuva keskeneräisestä tai valmiista työstä.

Käytetään kaavoja.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

Tutustutaan sähkön tuotantoon, siirtoon ja sähkölaitteisiin sekä ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio.

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

Kestävän kehityksen merkitys huomioidaan työskentelyssä ja materiaalien käytössä. Esimerkkejä työtavoista:

Elektroniikkatyöskentely, juottaminen, sähkömoottori ja koneompelu (kaavan käyttö).

Täydentäviä sisältöjä / erityistekniikoita 3.-6.luokka:

Höyläys, sorvaus, metallin kuumakäsittely, korun valmistus (metallilevyn stanssaus, nyöriyöt, helmityöt), huovutus (pallo-, levy- ja neulahuovutus), erikoislankatekniikat, tilkkutyötekniikka, kankaan/lankojen värjäys, perinnekäsityö (vanhat tekniikat ja esineet, vierailija, vierailu esim. museoon) ja 3D-suunnittelu ja -tulostus.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin. Etsitään yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin.

Rohkaistaan oppilaita kokeiluihin ja soveltamaan opittua. Suunniteltua tuotetta kuvataan sanallisesti. Tekstiilien hoito ja merkinnät Materiaalien ekologisuus ja kierrätys Kemikaaliturvallisuus; varoitusmerkit Poranterän valinta ja kiinnitys Kuumakäsittelyn työturvallisuus Hiomakoneiden käyttö turvallisesti

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Tietotekniikkaa käytetään suunnittelun/dokumentoinnin apuna (tietokone, tabletti, puhelin). Arviointi tapahtuu työskentelyn edetessä ja työn valmistuttua. Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia ja vertaisarviointia.

Liikunta

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3–6

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain 3–6 kohdennettuihin tavoitteisiin. Lukuvuosiarviointi 6. luokalla perustuu paikallisessa opetussuunnitelmassa kyseiselle vuosiluokalle kohdennettuihin oppiaineen opetuksen tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppilas on saavuttanut liikunnan tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan liikunnan tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin lukuvuosiarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy liikunnan lukuvuosiarviointiin ja siitä muodostettavaan arvosanaan.

VUOSILUOKKA 3

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Fyysinen toimintakyky			Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehitystarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2- 6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin. Liikunnan sanallista arviota tai
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikunta-tehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen (S1)	Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelee aktiivisesti.	Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen	
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja (S1)	Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään eri aistien avulla ja tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa (S1)	Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa (S1)	Oppilas kehittää välineenkäsittelytaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa (S1)	Oppilas oppii arvioimaan ja kehittämään fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä (S1)	Oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	Uima- ja pelastautumistaidot	arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä. Arviointiasteikko 3. luokka Tavoitteet on saavutettu 1) kiitettävästi: Oppilaalla on erinomaiset tiedot ja taidot ja hän osaa soveltaa ja yhdistää niitä luovasti uusissa tilanteissa hyvin. 2) hyvin: Oppilaalla on hyvät perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä itsenäisesti 3) melko hyvin: Oppilaalla on melko hyvät perustiedot ja -taidot. 4) osittain: Oppilas harjoittelee perustietoja ja -taitoja. Hän tarvitsee tukea ja apua. 5) Tavoitteet saavuttamatta: Oppilas ei ole saavuttanut oppimiselle asetettuja tavoitteita.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla (S1)	Oppilas toimii tunneilla turvallisesti ja asiallisesti.	Toiminnan turvallisuus liikuntatunneilla	
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen (S2)	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja pystyy säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa.	Tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä työskentelytaidot	
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista (S2)	Oppilas toimii reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Vastuunkanto yhteisissä oppimistilanteissa	
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja (S3)	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.	Itsenäisen työskentelyn taidot	
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä (S3)			

Sisällöt

S1 Fyysinen toimintakyky

Havaintomotoriset taidot ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

Motoriset perustaidot Tasapainotaidot, liikkumistaidot sekä välineenkäsittelytaidot sellaisia taitoja, joiden avulla oppilas selviää arkipäivän liikkumista vaativista tarpeista.

Tasapainotaidot ovat taitoja, joilla kehon painopiste mukautetaan paikallaan olevaan (staattinen tasapaino) tai liikkuvaan (dynaaminen tasapaino) tukeen nähden siten, että keho pysyy tasapainossa esim. tukijalka

Liikkumistaidot ovat taitoja, joiden avulla siirrytään paikasta toiseen, esimerkiksi ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen, käveleminen, juokseminen, hyppeleminen, laukkaaminen ja uiminen.

Välineenkäsittelytaidot ovat koko kehon taitoja, joiden avulla lapsi pystyy käsittelemään esineitä, välineitä ja telineitä. pomputtaminen, kuljettaminen käsillä ja jaloilla, heittäminen sekä kiinniottaminen, lyöminen ja laukaiseminen

Käsittelytaitojen kehittyminen edellyttää havainto- ja motoristen toimintojen yhteistyötä ja siksi ne ovatkin oppilaalle kaikkien vaativimpia motorisia tehtäviä.

Fyysiset ominaisuudet tarkoittavat kestävyyttä, voimaa, nopeutta ja liikkuvuutta.

Kestävyys harjaantuu esimerkiksi pallopeleissä, uinnissa ja maastossa eri vuodenaikoina liikuttaessa (kuten hiihtäessä ja suunnistaessa).

Voimaa harjaannutetaan esimerkiksi kuntopiiritehtävillä, hyppyillä, heioilla, leikkimielellä kamppailien sekä mäenlaskuilla ja -nousuilla.

Nopeus kehittyy juoksupyrähdyksissä (myös pelien ja leikkien osana), hyppyissä, heitoissa, loikissa ja kisailuissa.

Liikkuvuus voimistelu ja venyttely

Vesiliikunta Uinti ja hengenpelastus

3-6 luokilla on mahdollisuus käyttää Porvoon kaupungin uimaopettajien tekemiä tuntisuunnitelmia.

[Etusivu - Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto \(suh.fi\)](#)

Sisältöesimerkkejä:

- voimistelu
- musiikkiliikunta ja **tanssi**
- telinevoimistelu
- hipat
- pallopelit ja –leikit
- viitepelit
- hiihto
- luistelu
- yleisurheilu
- suunnistus
- juoksu

- kuntoilu

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Sosiaalista toimintakykyä tuetaan sosiaalisen pätevyyden kautta. Sosiaalisesti päteväksi kehittyminen tarkoittaa sitä, että tuetaan rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Liikutaan ja pelataan reilun pelin hengessä.

Käytännön esimerkkejä: Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisen auttaminen.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Psyykkisen hyvinvoinnin perustana on myönteinen minäkuva. Minäkuvalla tarkoitetaan ihmisen käsitystä itsestä. Fyysistä pätevyyden tunnetta kehittää tyytyväisyyden tunne siitä, että oppilas on oppinut uutta, kehittynyt omissa taidoissaan, saavuttanut tavoitteensa ja tehnyt parhaansa. Oppilas kokee itsensä tärkeäksi ja merkitykselliseksi, jos hän saa kantaa vastuuta, tehdä valintoja ja osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ikätasoisesti.

Käytännön esimerkkejä: Oppilaan huolenaiheiden kuunteleminen ja turhien pelkojen poistaminen, pätevyyden kokemusten vahvistaminen onnistumisista kehumalla, myönteinen ja toiminnallinen ilmapiiri sekä kannustaminen.

Paikallinen toiminta mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä urheiluseurojen ja muiden porvoolaisten toimijoiden kanssa sekä kieliryhmienkin ylitse tapahtuvaa yhteistyötä koulujen välillä

VUOSILUOKKA 4

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Fyysinen toimintakyky			Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehitystarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2- 6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin. Liikunnan sanallista arviota tai arvostusta antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen (S1)	Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelee aktiivisesti.	Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen	
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja (S1)	Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään eri aistien avulla ja tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa (S1)	Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa (S1)	Oppilas kehittää välineenkäsittelytaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa (S1)	Oppilas oppii arvioimaan ja kehittämään fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	
T6 opettaa uimataitoa, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä (S1)	Oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	Uima- ja pelastautumistaidot	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla (S1)	Oppilas toimii tunneilla turvallisesti ja asiallisesti.	Toiminnan turvallisuus liikuntatunneilla	opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä. Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen (S2)	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja pystyy säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa.	Tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä työskentelytaidot	
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista (S2)	Oppilas toimii reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Vastuunkanto yhteisissä oppimistilanteissa	
Psyykinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja (S3)	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.	Itsenäisen työskentelyn taidot	
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä (S3)			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita

Sisällöt

S1 Fyysinen toimintakyky

Havaintomotoriset taidot ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

Motoriset perustaidot Tasapainotaidot, liikkumistaidot sekä välineenkäsittelytaidot sellaisia taitoja, joiden avulla oppilas selviää arkipäivän liikkumista vaativista tarpeista.

Tasapainotaidot ovat taitoja, joilla kehon painopiste mukautetaan paikallaan olevaan (staattinen tasapaino) tai liikkuvaan (dynaaminen tasapaino) tukeen nähden siten, että keho pysyy tasapainossa esim. tukijalka

Liikkumistaidot ovat taitoja, joiden avulla siirrytään paikasta toiseen, esimerkiksi ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen, käveleminen, juokseminen, hyppeleminen, laukkaaminen ja uiminen.

Välineenkäsittelytaidot ovat koko kehon taitoja, joiden avulla lapsi pystyy käsittelemään esineitä, välineitä ja telineitä. pomputtaminen, kuljettaminen käsillä ja jaloilla, heittäminen sekä kiinniottaminen, lyöminen ja laukaiseminen

Käsittelytaitojen kehittyminen edellyttää havainto- ja motoristen toimintojen yhteistyötä ja siksi ne ovatkin oppilaalle kaikkien vaativimpiä motorisia tehtäviä.

Fyysiset ominaisuudet tarkoittavat kestävyyttä, voimaa, nopeutta ja liikkuvuutta.

Kestävyys harjaantuu esimerkiksi pallopeleissä, uinnissa ja maastossa eri vuodenaikoina liikuttaessa (kuten hiihtäessä ja suunnistaessa).

Voimaa harjaannutetaan esimerkiksi kuntopiiritehtävillä, hypyillä, heioilla, leikkimielellä kamppailen sekä mäenlaskuilla ja -nousuilla.

Nopeus kehittyy juoksupyrähdyksissä (myös pelien ja leikkien osana), hypyissä, heitoissa, loikissa ja kisailuissa.

Liikkuvuus voimistelu ja venyttely

Vesiliikunta Uinti ja hengenpelastus

3-6 luokilla on mahdollisuus käyttää Porvoon kaupungin uimaopettajien tekemiä tuntisuunnitelmia.

[Etusivu - Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto \(suh.fi\)](#)

Sisältöesimerkkejä:

- voimistelu
- musiikkiliikunta ja **tanssi**
- telinevoimistelu
- hipat
- pallopelit ja –leikit
- viitepelit
- hiihto
- luistelu
- yleisurheilu
- suunnistus
- juoksu
- kuntoilu

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Sosiaalista toimintakykyä tuetaan sosiaalisen pätevyyden kautta. Sosiaalisesti päteväksi kehittyminen tarkoittaa sitä, että tuetaan rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Liikutaan ja pelataan reilun pelin hengessä.

Käytännön esimerkkejä: Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisen auttaminen.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Psyykkisen hyvinvoinnin perustana on myönteinen minäkuva. Minäkuvalla tarkoitetaan ihmisen käsitystä itsestä. Fyysistä pätevyyden tunnetta kehittää tyytyväisyyden tunne siitä, että oppilas on oppinut uutta, kehittynyt omissa taidoissaan, saavuttanut tavoitteensa ja tehnyt parhaansa. Oppilas kokee itsensä tärkeäksi ja merkitykselliseksi, jos hän saa kantaa vastuuta, tehdä valintoja ja osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ikätasoisesti.

Käytännön esimerkkejä: Oppilaan huolenaiheiden kuunteleminen ja turhien pelkojen poistaminen, pätevyyden kokemusten vahvistaminen onnistumisista kehumalla, myönteinen ja toiminnallinen ilmapiiri sekä kannustaminen.

Paikallinen toiminta mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä urheiluseurojen ja muiden porvoolaisten toimijoiden kanssa sekä kieliryhmienkin ylitse tapahtuvaa yhteistyötä koulujen välillä

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
Fyysinen toimintakyky			Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehitystarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2- 6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin. Liikunnan sanallista arviota tai arvostusta antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen (S1)	Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelee aktiivisesti.	Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen	
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja (S1)	Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään eri aistien avulla ja tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa (S1)	Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa (S1)	Oppilas kehittää välineenkäsittelytaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa (S1)	Oppilas oppii arvioimaan ja kehittämään fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	
T6 opettaa uimataitoa, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä (S1)	Oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	Uima- ja pelastautumistaidot	

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla (S1)	Oppilas toimii tunneilla turvallisesti ja asiallisesti.	Toiminnan turvallisuus liikuntatunneilla	opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä. Arviointiasteikko 4.-5. luokka 10 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet erinomaisesti. Lisäksi oppilas edistää rakentavasti koko ryhmän oppimista. 9 Oppilas osaa yhdistää eri alojen tietoja ja taitoja luovasti uusissa tilanteissa. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet kiitettävästi. 8 Oppilaalla on varmat perustiedot ja -taidot, ja hän osaa soveltaa niitä eri tilanteissa ja osaa verrata eri menetelmiä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet hyvin. 7 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja, ja hän osaa soveltaa niitä. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet tyydyttävästi. 6 Oppilaalla on perustietoja ja -taitoja. Oppilas opettelee vielä niiden
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen (S2)	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja pystyy säätelämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa.	Tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä työskentelytaidot	
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista (S2)	Oppilas toimii reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Vastuunkanto yhteisissä oppimistilanteissa	
Psyykinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja (S3)	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.	Itsenäisen työskentelyn taidot	
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä (S3)			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Arviointi
			soveltamista, ja hän tarvitsee ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet osittain. 5 Oppilaalla on puutteelliset perustiedot ja -taidot, ja hän tarvitsee jatkuvaa ohjausta ja tukea. Hän on saavuttanut oppimistavoitteet vain jossain määrin. 4 Oppilas ei ole saavuttanut oppimistavoitteita

Sisällöt

S1 Fyysinen toimintakyky

Havaintomotoriset taidot ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

Motoriset perustaidot Tasapainotaidot, liikkumistaidot sekä välineenkäsittelytaidot sellaisia taitoja, joiden avulla oppilas selviää arkipäivän liikkumista vaativista tarpeista.

Tasapainotaidot ovat taitoja, joilla kehon painopiste mukautetaan paikallaan olevaan (staattinen tasapaino) tai liikkuvaan (dynaaminen tasapaino) tukeen nähden siten, että keho pysyy tasapainossa esim. tukijalka

Liikkumistaidot ovat taitoja, joiden avulla siirrytään paikasta toiseen, esimerkiksi ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen, käveleminen, juokseminen, hyppeleminen, laukkaaminen ja uiminen.

Välineenkäsittelytaidot ovat koko kehon taitoja, joiden avulla lapsi pystyy käsittelemään esineitä, välineitä ja telineitä. pomputtaminen, kuljettaminen käsillä ja jaloilla, heittäminen sekä kiinniottaminen, lyöminen ja laukaiseminen

Käsittelytaitojen kehittyminen edellyttää havainto- ja motoristen toimintojen yhteistyötä ja siksi ne ovatkin oppilaalle kaikkien vaativimpiä motorisia tehtäviä.

Fyysiset ominaisuudet tarkoittavat kestävyyttä, voimaa, nopeutta ja liikkuvuutta.

Kestävyys harjaantuu esimerkiksi pallopeleissä, uinnissa ja maastossa eri vuodenaikoina liikuttaessa (kuten hiihtäessä ja suunnistaessa).

Voimaa harjaannutetaan esimerkiksi kuntopiiritehtävillä, hypyillä, heioilla, leikkimielellä kamppailien sekä mäenlaskuilla ja -nousuilla.

Nopeus kehittyy juoksupyrähdyksissä (myös pelien ja leikkien osana), hypyissä, heitoissa, loikissa ja kisailuissa.

Liikkuvuus voimistelu ja venyttely

Vesiliikunta Uinti ja hengenpelastus

3-6 luokilla on mahdollisuus käyttää Porvoon kaupungin uimaopettajien tekemiä tuntisuunnitelmia.

[Etusivu - Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto \(suh.fi\)](#)

Sisältöesimerkkejä:

- voimistelu
- musiikkiliikunta ja **tanssi**
- telinevoimistelu
- hipat
- pallopelit ja –leikit
- viitepelit
- hiihto
- luistelu
- yleisurheilu
- suunnistus
- juoksu
- kuntoilu

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Sosiaalista toimintakykyä tuetaan sosiaalisen pätevyyden kautta. Sosiaalisesti päteväksi kehittyminen tarkoittaa sitä, että tuetaan rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Liikutaan ja pelataan reilun pelin hengessä.

Käytännön esimerkkejä: Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisen auttaminen.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Psyykkisen hyvinvoinnin perustana on myönteinen minäkuva. Minäkuvalla tarkoitetaan ihmisen käsitystä itsestä. Fyysistä pätevyyden tunnetta kehittää tyytyväisyyden tunne siitä, että oppilas on oppinut uutta, kehittynyt omissa taidoissaan, saavuttanut tavoitteensa ja tehnyt parhaansa. Oppilas kokee itsensä tärkeäksi ja merkitykselliseksi, jos hän saa kantaa vastuuta, tehdä valintoja ja osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ikätasoisesti.

Käytännön esimerkkejä: Oppilaan huolenaiheiden kuunteleminen ja turhien pelkojen poistaminen, pätevyyden kokemusten vahvistaminen onnistumisista kehumalla, myönteinen ja toiminnallinen ilmapiiri sekä kannustaminen.

Paikallinen toiminta mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä urheiluseurojen ja muiden porvoolaisten toimijoiden kanssa sekä kieliryhmienkin ylitse tapahtuvaa yhteistyötä koulujen välillä

VUOSILUOKKA 6

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoit- teista johdetut oppi- misen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 5	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 7	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 8	Osaamisen kuvaus ar- vosanalle 9
Fyysinen toimintakyky						
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuu- teen, kokeilemaan eri- laisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen (S1)	Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamu- otoja ja harjoittelee ak- tiivisesti.	Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen	Oppilas toimii liikunta- tunneilla satunnaisesti ja valikoiden.	Oppilas toimii liikunta- tunneilla kokeillen eri- laisia liikuntamuotoja.	Oppilas osallistuu lii- kuntatuntien toimin- taan yleensä aktiivi- sesti kokeillen ja har- joitellen erilaisia lii- kuntatehtäviä.	Oppilas osallistuu lii- kuntatuntien toimin- taan aktiivisesti ja har- joittelee opetettuja lii- kuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan ha- vaintomotorisia taito- jaan eli havainnoi- maan itseään ja ympä- ristöään aistien avulla sekä tekemään liikun- tatilanteisiin sopivia ratkaisuja (S1)	Oppilas havainnoi itse- ään ja ympäristöään eri aistien avulla ja te- kee tarkoituksenmu- kaisia ratkaisuja suh- teessa ympäröivään ti- laan, käytettävään ai- kaan ja voimaan.	Ratkaisujen teko erilai- sissa liikuntatilanteissa	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan opetta- jan ohjaamana sekä hyödyntää niitä omassa toiminnassaan.	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan sekä hyödyntää niitä toi- minnassaan.	Oppilas tekee eri lii- kuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituk- senmukaisia ratkai- suja.	Oppilas sopeuttaa lii- kumistaan ja tekee tar- koituksenmukaisia rat- kaisuja havaintojensa mukaan.
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan ta- sapaino- ja liikkumis- taitojaan että sovelta- maan niitä monipuoli- sesti erilaisissa oppi- misympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa (S1)	Oppilas kehittää tasa- paino- ja liikkumistai- tojaan erilaisissa oppi- misympäristöissä.	Motoristen perustaito- jen (tasapaino- ja lii- kumistaidot) käyttämi- nen eri liikuntamu- odoissa	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja joissa- kin oppimisympäris- töissä ja opetetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja useim- missa oppimisympäris- töissä ja opetetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa tasapai- noilla ja liikkua erilai- sissa oppimisympäris- töissä.	Oppilas käyttää, yhdis- tää ja soveltaa tasa- paino- ja liikkumistai- toja monipuolisissa oppimisympäristöissä.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa (S1)	Oppilas kehittää välineenkäsittelytaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää välineenkäsittelytaitoja joissakin oppimisympäristöissä ja opetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käyttää ja yhdistää välineenkäsittelytaitoja useimmissa oppimisympäristöissä ja opetuissa liikuntamuodoissa.	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.	Oppilas käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja monipuolisissa oppimisympäristöissä.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa (S1)	Oppilas oppii arvioimaan ja kehittämään fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa harjoittaa fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan opettajan ohjaamana.	Oppilas osaa kertoa, millä tavalla fyysisiä kunto-ominaisuuksia voi mitata ja osaa harjoittaa joitain fyysisiä ominaisuuksiaan.	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan, asettaa omia tavoitteita sekä kehittää fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä (S1)	Oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas osaa uida 10 m.	Oppilas osaa uida 50 m ja hypätä uintisyvyiseen veteen.	Oppilas on perusuimataitoinen (osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).	Oppilas osaa uida 100 m kahta uintitapaa käyttäen sekä pelastautua vedestä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla (S1)	Oppilas toimii tunneilla turvallisesti ja asiallisesti.	Toiminnan turvallisuus liikuntatunneilla	Oppilas osaa ilmaista, miten toimitaan turvallisesti, sekä toimii ja varustautuu yleensä opettajan ohjeiden mukaan.	Oppilas ymmärtää turvallisuuteen liittyviä riskitekijöitä ja pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti sekä edistää turvallisuutta liikuntatunneilla.

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Sosiaalinen toimintakyky						
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen (S2)	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja pystyy säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa.	Tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä työskentelytaidot	Oppilas työskentelee valikoimiensa ihmisten kanssa sekä säätelee toimintaansa ja tunneilmaisuaan niin, että pystyy opettajan ohjaamana toimimaan liikuntatilanteissa muiden kanssa.	Oppilas työskentelee valikoimatta kaikkien kanssa sekä toimii useimmiten yhteisesti sovitulla tavalla.	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.	Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja edistää ryhmän toimintaa ja oppimista.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista (S2)	Oppilas toimii reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Vastuunkanto yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas osaa ilmaista reilun pelin periaatteita ja kantaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista opettajan ohjaamana.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja antaa muille työrauhan.	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.	Oppilas kantaa vastuuta yhteisestä toiminnasta ja pyrkii edistämään sitä.
Psyykkinen toimintakyky						
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja (S3)	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.	Itsenäisen työskentelyn taidot	Oppilas osaa ilmaista, miten voi ottaa vastuuta omasta toiminnasta, ja toimii yleensä opettajan ohjaamana.	Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä ajoittain itsenäisesti.	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.	Oppilas työskentelee vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä			<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

Opetuksen tavoite	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
ja yhteisöllisyydestä (S3)						

Sisällöt

S1 Fyysinen toimintakyky

Havaintomotoriset taidot ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

Motoriset perustaidot Tasapainotaidot, liikkumistaidot sekä välineenkäsittelytaidot sellaisia taitoja, joiden avulla oppilas selviää arkipäivän liikkumista vaativista tarpeista.

Tasapainotaidot ovat taitoja, joilla kehon painopiste mukautetaan paikallaan olevaan (staattinen tasapaino) tai liikkuvaan (dynaaminen tasapaino) tukeen nähden siten, että keho pysyy tasapainossa esim. tukijalka

Liikkumistaidot ovat taitoja, joiden avulla siirrytään paikasta toiseen, esimerkiksi ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen, käveleminen, juokseminen, hyppeleminen, laukkaaminen ja uiminen.

Välineenkäsittelytaidot ovat koko kehon taitoja, joiden avulla lapsi pystyy käsittelemään esineitä, välineitä ja telineitä. pomputtaminen, kuljettaminen käsillä ja jaloilla, heittäminen sekä kiinniottaminen, lyöminen ja laukaiseminen

Käsittelytaitojen kehittyminen edellyttää havainto- ja motoristen toimintojen yhteistyötä ja siksi ne ovatkin oppilaalle kaikkien vaativimpiä motorisia tehtäviä.

Fyysiset ominaisuudet tarkoittavat kestävyyttä, voimaa, nopeutta ja liikkuvuutta.

Kestävyys harjaantuu esimerkiksi pallopeleissä, uinnissa ja maastossa eri vuodenaikoina liikuttaessa (kuten hiihtäessä ja suunnistaessa).

Voimaa harjaannutetaan esimerkiksi kuntopiiritehtävillä, hyppyillä, heioilla, leikkimielellä kamppaillen sekä mäenlaskuilla ja -nousuilla.

Nopeus kehittyy juoksupyrähdyksissä (myös pelien ja leikkien osana), hyppyissä, heitoissa, loikissa ja kisailuissa.

Liikkuvuus voimistelu ja venyttely

Vesiliikunta Uinti ja hengenpelastus

3-6 luokilla on mahdollisuus käyttää Porvoon kaupungin uimaopettajien tekemiä tuntisuunnitelmia.

[Etusivu - Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto \(suh.fi\)](#)

Sisältöesimerkkejä:

- voimistelu
- musiikkiliikunta ja **tanssi**
- telinevoimistelu

- hipat
- pallopelit ja –leikit
- viitepelit
- hiihto
- luistelu
- yleisurheilu
- suunnistus
- juoksu
- kuntoilu

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Sosiaalista toimintakykyä tuetaan sosiaalisen pätevyyden kautta. Sosiaalisesti päteväksi kehittyminen tarkoittaa sitä, että tuetaan rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Liikutaan ja pelataan reilun pelin hengessä.

Käytännön esimerkkejä: Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisen auttaminen.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Psyykkisen hyvinvoinnin perustana on myönteinen minäkuva. Minäkuvalla tarkoitetaan ihmisen käsitystä itsestä. Fyysistä pätevyyden tunnetta kehittää tyytyväisyyden tunne siitä, että oppilas on oppinut uutta, kehittynyt omissa taidoissaan, saavuttanut tavoitteensa ja tehnyt parhaansa. Oppilas kokee itsensä tärkeäksi ja merkitykselliseksi, jos hän saa kantaa vastuuta, tehdä valintoja ja osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ikätasoisesti.

Käytännön esimerkkejä: Oppilaan huolenaiheiden kuunteleminen ja turhien pelkojen poistaminen, pätevyyden kokemusten vahvistaminen onnistumisista kehumalla, myönteinen ja toiminnallinen ilmapiiri sekä kannustaminen.

Paikallinen toiminta mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä urheiluseurojen ja muiden porvoolaisten toimijoiden kanssa sekä kieliryhmienkin ylitse tapahtuvaa yhteistyötä koulujen välillä